



ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΤΕΥΧΟΣ 11

Περιεχόμενα

- 1 Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2014
- 9 Συνέδρια, Σεμινάρια & Ημερίδες
- 25 Μουσεία - Εκθέσεις
- 42 Πολιτιστικά & Εκπαιδευτικά Προγράμματα
- 45 Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές
- 47 Συμβούλιο Μουσείων
- 48 Βραβεία και διακρίσεις στα καλύτερα ευρωπαϊκά μουσεία
- 49 Η συλλογή αφισών του Ελληνικού Τμήματος του ICOM
- 49 Επισκέψεις ξένων στο Ελληνικό Τμήμα του ICOM
- 51 Τιμητική εκδήλωση στο Γαλλικό Ινστιτούτο
- 51 Τάσος Μαργαριτώφ
- 52 Νέες εκδόσεις

Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2014

Τον Μάιο του 2014 συμπληρώθηκαν τριάντα χρόνια από τότε που το Ελληνικό Τμήμα του ICOM καθιέρωσε στη χώρα μας τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, ο οποίος αποτελεί πλέον έναν καταξιωμένο και εξαιρετικά δημοφιλή θεσμό.

Το θέμα του φετινού εορτασμού ήταν «Οι συλλογές των μουσείων μάς ενώνουν (Museum collections make connections)». Με αφετηρία αυτό το θέμα, μουσεία – δημόσια και ιδιωτικά –, εφορείες αρχαιοτήτων, ιδρύματα που διαθέτουν μουσειακές συλλογές και άλλοι φορείς οργάνωσαν πλήθος εκδηλώσεων σε όλη την Ελλάδα στο διάστημα από 12 Μαΐου-18 Ιουνίου. Εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, διαλέξεις, θεματικές ξεναγήσεις και άλλες εκδηλώσεις προσέλκυσαν το ενδιαφέρον ενός ευρύτατου κοινού.

Τιμώμενο από το ICOM μουσείο για το 2014 ήταν το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, το οποίο συμπλήρωσε φέτος έναν αιώνα από την ίδρυσή του.

Η κεντρική εκδήλωση, λόγω των επικείμενων τότε εκλογών, πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα, 12 Μαΐου. Από νωρίς το απόγευμα το φωνητικό σύνολο «έξΗ» υποδεχόταν το κοινό στους χώρους του Μουσείου. Παράλληλα, οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να ξεναγηθούν στις μόνιμες και τις περιοδικές εκθέσεις του.

Τον κύκλο ομιλιών που ακολούθησε, άνοιξε η πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM κ. Τέτη Χατζηνικολάου, η οποία συντόνισε την εκδήλωση. Τον χαιρετισμό του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Πάνου Παναγιωτόπουλου διάβασε η γενική διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς κ. Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη. Ακολούθησαν ομιλίες του κ. Αλέξη Καλοκαιρινού, καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης και προέδρου της Εταιρείας Κρητικών Ιστορικών Μελετών, του κ. Alexandre Farnoux, διευθυντή της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής, της καθηγήτριας κ. Catherine Morgan, διευθύντριας της Βρετανικής Σχολής Αθηνών και της κ. Αναστασίας Λαζαρίδου, διευθύντριας του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, η οποία αναφέρθηκε στη μακρά ιστορία του Μουσείου.

Τον εορτασμό έκλεισε μουσική εκδήλωση στον κήπο του Μουσείου με μουσικές της Μεσογείου από το μουσικό σχήμα Carousel.

Με αφορμή τον φετινό εορτασμό οργανώθηκε συζήτηση στρογγυλής τράπεζας στο Κανάλι της Βουλής (εκπομπή «Κάρτα Μέλους», σε επιμέλεια Ματρώνης Δικαίου) με θέμα «Εξοδος στα μουσεία», η οποία μεταδόθηκε την Κυριακή, 18 Μαΐου. Στη συζήτηση έλαβαν μέρος η πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM κ. Τέτη Χατζηνικολάου, η διευθύντρια του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου κ. Αναστασία Λαζαρίδου και ο πρόεδρος της Τεχνόπολης του Δήμου Αθηναίων κ. Κωστής Μπιτζάνης.

Χαιρετισμός

TETH ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πιστοί στην υπόσχεση που δώσαμε πριν από τριάντα χρόνια, σας καλωσορίζουμε στον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2014 που φέτος έχει ως θέμα «Οι συλλογές των μουσείων μάς ενώνουν». Με την επιλογή του θέματος αυτού το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM) επιθυμεί να επισημάνει τη δυνατότητα των μουσειακών συλλογών να δημιουργούν ουσιαστικούς δεσμούς με άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς και μουσεία – μικρά ή μεγάλα, περιφερειακά ή εθνικά – και κυρίως με την κοινωνία στο σύνολό της, προς όφελος της οποίας οφείλουν να λειτουργούν.

Η ερμηνεία των μουσειακών συλλογών δεν είναι μονοδιάστατη. Ποικίλλει ανάλογα με το επιστημονικό, κοινωνικό, πολιτιστικό ή και ψυχολογικό υπόβαθρο εκείνων που τις προσεγγίζουν. Οι διαφορετικές ερμηνείες επηρεάζονται από τις εκάστοτε ιστορικές συνθήκες και την κυρίαρχη ιδεολογία.

Τα μουσεία όμως είναι ζωντανοί οργανισμοί που λειτουργούν στο παρόν και προβάλλουν την πολιτιστική κληρονομιά και τη σύγχρονη δημιουργία με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον. Τα μηνύματα που μπορούν να μεταδώσουν τα αντικείμενα που συγκροτούν τις μουσειακές συλλογές έχουν τη δύναμη να συνδέουν το παρελθόν με το παρόν, τη μια γενιά με την άλλη, διαφορετικές κοινωνικές ομάδες μεταξύ τους, το σήμερα με το αύριο. Οι δυνατότητες αυτές αποτελούν μια μεγάλη πρόκληση για τα σύγχρονα μουσεία που καλούνται, πέρα από την έρευνα, τη συντήρηση και την προβολή των συλλογών τους, να ενδυναμώσουν τη σχέση τους με την κοινωνία και να γίνουν γέφυρες ιδεών και πολιτισμών, συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή.

Ο φετινός εορτασμός της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων έχει ιδιαίτερη σημασία για όλους μας, καθώς συμπίπτει με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την ίδρυση του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου. Το Βυζαντινό Μουσείο τιμάται από το ICOM για την επέτειο αυτή, αλλά και γιατί ανταποκρίνεται απόλυτα στο μήνυμα του εορτασμού, όπως θα αποδειχθεί και από τις ομιλίες που θα ακολουθήσουν.

Για την ιστορία θα πρέπει όμως να αναφερθούμε ειδικά σε ορισμένα γεγονότα που συνδέουν το Βυζαντινό Μουσείο με το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων και γενικότερα με τον χώρο της μουσειολογίας.

Το ICOM ιδρύθηκε το 1946 στο Μουσείο του Λούβρου από ειδικευμένους επαγγελματίες – αρχαιολόγους, ιστορικούς της τέχνης, εθνολόγους, μουσειολόγους, συντηρητές, κ.ά. – ως «κrau-

γή αγωνίας» για την τύχη της πολιτιστικής κληρονομιάς που είχε υποστεί σημαντικές καταστροφές κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Έναν μήνα μετά την ίδρυση του ICOM, η πρώτη Γενική Συνέλευση της UNESCO αποφασίζει να στηρίξει – ουσιαστικά να υιοθετήσει – τον νέο αυτό οργανισμό προσφέροντάς του στέγη στο κτήριο της στο Παρίσι. Το 1951, UNESCO και ICOM ξεκινούν από κοινού τη «Σταυροφορία των Μουσείων», όπως οι ίδιοι την ονόμασαν, που σηματοδοτεί ουσιαστικά την αρχή της συνειδητοποίησης του εκπαιδευτικού ρόλου των μουσείων. Πραγματοποιούνται ειδικά σεμινάρια σε πολλές χώρες του κόσμου. Το 1954 – εξήντα χρόνια πριν, όταν το Βυζαντινό Μουσείο ήταν σαράντα ετών – το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, στο Βυζαντινό Μουσείο, με θέμα «Ο ρόλος των μουσείων στην εκπαίδευση» και με πρόεδρο της Οργανωτικής Επιτροπής τον τότε διευθυντή του Μουσείου Γεώργιο Σωτηρίου. Διήρκεσε έναν ολόκληρο μήνα και είχε σημαντικό αντίκτυπο στον τύπο της εποχής. Εκτενή αποσπάσματα δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό του Ευάγγελου Παπανούτσου «Παιδεία και Ζωή», ενώ θεωρείται, ακόμη και σήμερα, ένα από τα σημαντικότερα στην ιστορία του ICOM. Τα σεμινάρια αυτά ακολούθησαν πλήθος άλλες δραστηριότητες με τον ίδιο πάντοτε προβληματισμό (δηλαδή το άνοιγμα των μουσείων στην κοινωνία) που κατέληξαν το 1977 στον ορισμό της 18ης Μαΐου ως Διεθνούς Ημέρας Μουσείων.

Στην εκατοντάχρονη πορεία του, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο υπήρξε πρωτοπόρο σε πολλούς τομείς της μουσειακής λειτουργίας. Ενδεικτικά και μόνο αναφέρουμε τον τομέα της συντήρησης αρχαιοτήτων και έργων τέχνης: το Μουσείο αποτέλεσε επί σειρά ετών σημείο αναφοράς, κέντρο εκπαίδευσης και φυτώριο πολλών συντηρητών που διέπρεψαν στον τομέα της αποκατάστασης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Το Βυζαντινό Μουσείο είναι όμως στενά συνδεδεμένο και με την ιστορία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, καθώς και με τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων. Το 1988, στα πρώτα βήματα του Ελληνικού Τμήματος, που ιδρύθηκε το 1983, το Μουσείο αποτέλεσε το επίκεντρο του εορτασμού που ήταν αφιερωμένος στα 900 χρόνια της Ιεράς Μονής Αγίου Ιωάννου Θεολόγου Πάτμου. Οικοδόσπινα ήταν η τότε διευθύντρια του κ. Μυρτάλη Αχειμάστου-Ποταμιάνου.

Δεκαεπτά χρόνια μετά, στις 18 Μαΐου 2005, ο αείμνηστος διευθυντής του Μουσείου Δημήτρης Κωνσταντίος μάς υποδέχθηκε και πάλι εδώ για την κεντρική εκδήλωση του εορτασμού που είχε ως θέμα «Μουσεία - Γέφυρες Πολιτισμών» με τιμώμενα μουσεία το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού στη Θεσσαλονίκη, το Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης του Μουσείου Μπενάκη και, βεβαίως, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο.

Ο εορτασμός της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων καθιερώθηκε στη χώρα μας πριν από 30 ακριβώς χρόνια. Είναι λοιπόν μια ευτυχής συγκυρία το ότι βρισκόμαστε σήμερα εδώ για να γιορτάσουμε διπλά γενέθλια.

Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο - 100 χρόνια από την ίδρυσή του

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

Το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, ένα από τα σημαντικότερα διεθνώς μουσεία τα αφιερωμένα στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή τέχνη και τον πολιτισμό, γιορτάζει φέτος τα 100 χρόνια από την ίδρυσή του. Η ίδρυση του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου το 1914 είναι το αποτέλεσμα μακρόχρονων επιστημονικών, ιδεολογικών και πολιτικών διεργασιών που σχετίζονταν με τη θέση, τους σκοπούς και τον χαρακτήρα του νέου φορέα. Τον Νοέμβριο του 1914, ο ιδρυτικός νόμος 401 επικύρωσε τη νομική υπόσταση του φορέα αναδεικνύοντας τους σκοπούς και το πλαίσιο λειτουργίας του νέου εθνικού μουσείου.

Το θεσμικό πλαίσιο του Μουσείου ανέδειξε έναν χώρο στον οποίον οι συλλογές και οι εκθέσεις διεκδίκησαν την έκφραση και την αναπαράσταση εθνικών αξιών συνυφασμένων με την ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα της χώρας. Από τις αρχές του 20ού αιώνα η ιστορία του Μουσείου συνυφάνθηκε όχι μόνο με τη νεώτερη πολιτική ιστορία του τόπου, στο πλαίσιο της οποίας ο ορισμός της ταυτότητάς του ως εθνικού αναδιτυπώθηκε πολλαπλώς, αλλά και εντάχθηκε στο ευρύτερο πλαίσιο της προστασίας και ανάδειξης των μεσαιωνικών-βυζαντινών αρχαιοτήτων. Το Μουσείο, ως συστατικό κομμάτι της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, παρακολούθησε την πορεία της, κινήθηκε στο πλαίσιο της ευρύτερης αρχαιολογικής δραστηριότητας, παρακολούθησε τους κλυδωνισμούς της, αλλά κυρίως αποτύπωσε με ευκρινή τρόπο τις εκάστοτε απόψεις περί της πρόσληψης του Βυζαντίου.

Το Μουσείο οφείλει ένα σημαντικό μέρος των συλλογών του στις πρώτες αλλά συντονισμένες προσπάθειες του Αδαμάντιου Αδαμαντίου, πρώτου διευθυντή του Μουσείου από το 1914 έως το 1923. Την ίδια χρονιά, το 1914, πεθαίνει ο Γεώργιος Λαμπάκης, γενικός γραμματέας της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, οι συλλογές της οποίας περιήλθαν, κατά μεγάλο μέρος, στο Μουσείο το 1923.

Η συγκρότηση των συλλογών απέκτησε από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ίδρυσης του νέου μουσείου έναν συντεταγμένο και

επιστημονικό χαρακτήρα και αναδείχθηκε σε βασική προτεραιότητα, ενώ τα κριτήρια εμπλουτισμού των συλλογών συνδέθηκαν αρχικά, ως επί το πλείστον, με τη μέριμνα για τη συγκέντρωση, διαφύλαξη, προστασία και μελέτη των αντικειμένων και λιγότερο με την έκθεση και προβολή τους. Σήμερα, οι σημαντικές συλλογές του Μουσείου περιλαμβάνουν αντικείμενα από τον 3ο έως τον 20ό αιώνα, μεταξύ των οποίων ορισμένα είναι από τα σημαντικότερα έργα διεθνώς της βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης.

Σημαντικό σταθμό της ιστορίας του Μουσείου αποτέλεσε το 1930 η έκθεση των συλλογών στο συγκρότημα του Μεγάρου της Δούκισσας της Πλακεντίας, χειμερινή έπαυλη της Sophie de Marbois Lebrun, μόνιμη έκτοτε στέγη του Βυζαντινού Μουσείου, μετά τις αναγκαίες προσαρμογές που υλοποίησε ο αρχιτέκτονας Αριστοτέλης Ζάχος με την καθοδήγηση του Γεωργίου Σωτηρίου, του μακροβιότερου διευθυντή του Μουσείου από το 1923 έως το 1960.

Το νέο Μουσείο άνοιξε τις πύλες του στο κοινό τον Σεπτέμβριο του 1930, με την ευκαιρία του Γ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου στην Αθήνα. Το έτος αυτό σηματοδοτεί μια ουσιαστική τομή στην ιστορία του Βυζαντινού Μουσείου. Η μουσειολογική σύλληψη του Σωτηρίου παρέμεινε κυρίαρχη καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα παρά τον εμπλουτισμό της έκθεσης με νέες ενότητες και αντικείμενα.

Το 1960 διαδέχθηκε τον Γεώργιο Σωτηρίου μια άλλη σπουδαία μορφή, ο ακαδημαϊκός Μανόλης Χατζηδάκης, ο οποίος χάρη στη γόνιμη μαθητεία του πλάι σε κορυφαίους δασκάλους των μεγάλων ευρωπαϊκών κέντρων, με ανοιχτό γνωστικό ορίζοντα, ευρύ γνωστικό πεδίο και εξασκημένη όραση κατάφερε να συνδέσει κυρίως το Μουσείο με τον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο, με τη φιλοδοξία να το καταστήσει διεθνές κέντρο ερευνών. Η ίδρυση Διεθνούς Φωτογραφικού Αρχείου Βυζαντινής Τέχνης με επιχορήγηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και η διοργάνωση της Διεθνούς Έκθεσης Βυζαντινής Τέχνης στο Ζάππειο το 1964, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, πρωτοποριακή στη σύλληψή της, εγγράφονται στο σκεπτικό αυτό. Έκτοτε, διαπρεπείς βυζαντινολόγοι με αφοσίωση και ισχυρό επιστημονικό λόγο υπηρέτησαν στο Μουσείο, ο έφορος Παύλος Λαζαρίδης, οι διευθύντριες Μυρτάλη Αχειμάστου-Ποταμιάνου, Χρυσάνθη Μπαλτογιάννη, ο Δημήτριος Κωνσταντίος, η Ευγενία Χαλκιά.

Εδώ ακόμα λειτούργησε το πρώτο Κέντρο Συντήρησης, και τίμησαν με την εργασία τους το Μουσείο ονόματα όπως του Φώτη Κόντογλου, του Μιχάλη Νουκάκη, του Φώτη Ζαχαρίου, του Γιάννη Κολέφα, του Τάσου Μαργαριτώφ, του Σταύρου Μπαλτογιάννη και τόσων άλλων σημαντικών που δεν θα ήταν δυνατόν εδώ

να αναφέρουμε. Σε όλους αυτούς, κομμάτι πλέον της ιστορίας του Μουσείου, στους διευθυντές, επιμελητές, συντηρητές, διοικητικούς υπαλλήλους, φύλακες, γνωστούς και αφανείς συναδέλφους που το υπηρέτησαν όλα αυτά τα χρόνια, από τις απαρχές της ίδρυσής του, με ανιδιοτέλεια, ασκητική αφοσίωση και ισχυρό επιστημονικό λόγο, στηρίζεται το παρόν και το μέλλον του Βυζαντινού Μουσείου.

Αναμφισβήτητη τομή στην ιστορία του αποτελεί η ανάθεση μελέτης για την επέκταση του Μουσείου επί της θητείας της Μυρτάλης Αχειμάστου-Ποταμιάνου (1983-1995), με δαπάνες του Β' ΚΠΣ.

Η επανέκθεση των συλλογών ολοκληρώθηκε στη συνέχεια, μετά από δεκαετή προετοιμασία, το 2010, με μια νέα εκθεσιακή φιλοσοφία και με την επιστημονική ευθύνη του Δημήτρη Κωνσταντίου, διευθυντή του Μουσείου από το 1999 έως το 2010, στη θητεία του οποίου συντελέστηκε ο εκσυγχρονισμός του ιστορικού αυτού μουσειακού φορέα.

3.000 αντικείμενα από τον 3ο έως τον 20ό αιώνα, από το Βυζάντιο έως τη Νεώτερη Εποχή, εκτίθενται σε θεματικές ενότητες, οι οποίες αρθρώνονται μέσα στον χώρο ακολουθώντας μια χρονολογική-θεματική πορεία με αφηγηματική ροή και αναγωγή στο ιστορικό και πολιτιστικό πλαίσιο της εποχής τους. Η μουσειολογική πρόταση χαρακτηρίζεται από μια νέα εκθεσιακή φιλοσοφία όχι μόνο ως προς το περιεχόμενο της έκθεσης και την ερμηνευτική προσέγγιση των συλλογών, αλλά και ως προς τις προθέσεις και τους στόχους οι οποίοι διατυπώθηκαν δημόσια καθ' όλη τη διάρκεια του έργου, προϊόν συλλογικής εργασίας του συνόλου του επιστημονικού προσωπικού του Μουσείου που μελέτησε τα αντικείμενα και τις αντίστοιχες ιστορικές πηγές, υπό την επιστημονική εποπτεία του Δημήτρη Κωνσταντίου. Είναι σημαντικό ότι, για πρώτη ίσως φορά, σε επίπεδο επανέκθεσης εθνικού μουσείου αναγνωρίζεται η ευθύνη των επιμελητών στη διαμόρφωση μιας εικόνας για το παρελθόν.

Η σχέση του Βυζαντινού Μουσείου με τις συγκροτημένες συλλογές του πέρασε από πολλά και διαφορετικά στάδια, από το παρελθόν έως σήμερα. Από τον αρχικό ορισμό του περιεχομένου μιας συλλογής, της διαμόρφωσης και του εμπλουτισμού της, του ευρύτερου νομικού καθεστώτος προστασίας των αντικειμένων έως τον τρόπο προβολής και συνολικής διαχείρισης, τα ζητήματα αυτά σήμερα, στο σύνολό τους, αποκαλύπτουν με τον πλέον εύγλωττο τρόπο την ίδια την ιστορία του φορέα. Η ιστορία του Βυζαντινού Μουσείου από την εποχή του Λαμπάκη έως σήμερα, τον 21ο αιώνα, αναδεικνύει ακόμα τη σταδιακή εξέλιξη της χρήσης των συλλογών: η συλλογή αντικειμένων δίνει τη θέση της στη συλλογή ιδεών, η μετωυμική σχέση των αντικειμένων με

το παρελθόν εξελίσσεται σε μεταφορική, καθώς τα αντικείμενα –χάρη στη διαμεσολάβηση των αρχαιολόγων, με την αξιολόγηση και ερμηνεία των συλλογών– καταλήγουν σήμερα να συνδέονται μεταξύ τους στο πλαίσιο της αφήγησης για τη δημιουργία μιας εικόνας για το παρελθόν. Καθίσταται σαφές ότι ο ρόλος των συλλογών διαπλέκεται με αυτόν των επιμελητών, ως μέρη ενός συνόλου που συλλειτουργεί σε μια συνεχή εξελικτική διαδικασία που καθορίζει τις σχέσεις μουσείου-κοινού και καθορίζεται αντιστοίχως από το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Κάθε έκθεση είναι και μια νέα ματιά στο παρελθόν, μια νέα ανάγνωση του παρελθόντος, εν προκειμένω του βυζαντινού μας παρελθόντος. Η υποστήριξη της ερμηνευτικής πρότασης της επανέκθεσης επιτεύχθηκε με τη βέλτιστη αξιοποίηση των συλλογών του Μουσείου. Τα αντικείμενα ανασύρθηκαν από τις αποθήκες, συντηρήθηκαν επί σειρά ετών, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις προχωρήσαμε και σε δανεισμούς από Εφορείες και Μουσεία της χώρας, στο πλαίσιο της φιλοσοφίας της συστηματικής συνεργασίας των μουσείων αλλά και της στρατηγικής διαχείρισης των συλλογών.

Σηματοδοώντας την έναρξη μιας νέας εποχής, η ίδρυση του Βυζαντινού Μουσείου το 1914 συνιστά για το έθνος μια αφετηρία επαναπροσδιορισμού και αναστοχασμού. Οι πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα αποτελούν μια ταραγμένη περίοδο για ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο. Έναν αιώνα μετά, σε μια εξίσου ταραγμένη περίοδο βαθιάς κρίσης, τα θέματα αυτά είναι πάλι επίκαιρα. Το εθνικό μουσείο, ως θεωρητική κατηγορία και κοινωνική πραγματικότητα, συνθέτοντας τις κάθε είδους διεργασίες –πολιτικές, ιδεολογικές, επιστημονικές και κοινωνικές– που κατευθύνουν τη λειτουργία του οφείλει να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός πιο σύνθετου προβληματισμού όσον αφορά τον ρόλο, τη σημασία, τη δύναμη των επιλογών του.

Σήμερα το Βυζαντινό Μουσείο, με το σύνολο και το εύρος των δράσεών του, προβάλλει το θεματικό του περιεχόμενο προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, προβάλλει τη δυναμική του βυζαντινού πολιτισμού στα ευρύτερα γεωγραφικά του όρια με ένα δίκτυο συνεργασιών με επιστημονικούς φορείς της χώρας και του εξωτερικού.

Η ενίσχυση αυτών των πρακτικών συνεργασίας αποσκοπεί εκτός των άλλων στη βέλτιστη αξιοποίηση των μουσειακών αντικειμένων και των μουσειακών συλλογών. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να υπομνηματισθεί, π.χ., η προσωρινή αντικατάσταση λαμπρών αντικειμένων του Βυζαντινού Μουσείου λόγω της συμμετοχής τους στη μεγάλη έκθεση «Heaven and Earth» που οργανώνει η χώρα μας στις ΗΠΑ, με σπουδαίες εικόνες από το Μουσείο της Καστοριάς –προσωρινά κλειστό– προσφέροντας μια νέα ευκαι-

ρία στο κοινό να δει νέα αντικείμενα μέσα στη μόνιμη έκθεση, ενταγμένα απολύτως στη μουσειολογική ροή της επανέκθεσης.

Οι συνεργασίες με τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, την Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων των Δελφών, το Πανεπιστήμιο Αθηνών, τη Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή είναι επίσης χαρακτηριστικά δείγματα γραφής αυτής της πολιτικής, συνεργασίες σημαντικές, που προάγουν την επιστημονική γνώση, διευρύνουν το γνωστικό πεδίο, εντάσσουν τα αντικείμενα σε νέα συμφραζόμενα, διευρύνουν τις ομάδες κοινού, θέματα τα οποία θα αναπτύξουν οι επόμενοι εκλεκτοί ομιλητές, και τους οποίους ευχαριστώ θερμά για τη συνεργασία.

Σήμερα, έναν αιώνα μετά την ίδρυσή του, το Βυζαντινό Μουσείο με την πολυσχιδή δράση του επιτελεί στο ακέραιο τον επιστημονικό, εκπαιδευτικό, πολιτιστικό και κοινωνικό του ρόλο. Απευθύνεται στο κοινό θέτοντας νέους στόχους και συναρθρώνει τη μουσειακή πράξη με τα σύγχρονα κοινωνικά αιτήματα. Σήμερα, η υπεραξία των κάθε λογής αποθεμάτων του προστίθεται στον εθνικό πλούτο και μεγεθύνει τις προσδοκίες για το μέλλον.

Η Βρετανική Σχολή Αθηνών και το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο

CATHERINE MORGAN

Είναι τιμή και χαρά για μένα να απευθύνω, εκ μέρους της Βρετανικής Σχολής Αθηνών, σύντομο χαιρετισμό στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο. Η τιμή που έχει επιφυλάξει το Ελληνικό Τμήμα του ICOM για το Μουσείο έρχεται την κατάλληλη στιγμή. Το θέμα «Οι συλλογές των μουσείων μάς ενώνουν» περιγράφει απόλυτα το όραμα που ενέπνευσε τους διαδοχικούς διευθυντές του Βυζαντινού Μουσείου, από την ίδρυσή του, 100 χρόνια πριν.

Ας φέρουμε στη μνήμη μας τους ιδρυτές του Μουσείου, οι οποίοι, σε μια περίοδο που στην εθνική εικόνα της Ελλάδας και τις διεθνείς της σχέσεις κυριαρχούσε η αναφορά στην κλασική αρχαιότητα, επέμεναν στη σημασία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς για την εθνική και προσωπική ταυτότητα. Όμως, όπως κι αν αντιλαμβανόμαστε το Βυζάντιο –με όρους ιστορικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς ή θρησκευτικούς, θέμα που απασχόλησε πολύ τον προηγούμενο αιώνα–, το Βυζάντιο παρέχει μια πλούσια πολιτιστική και υλική γλώσσα με την οποία εκφράζονται οι σχέσεις ανάμεσα σε κράτη, άτομα και γενιές που μοιράζονται μια κοινή χριστιανική κληρονομιά. Λίγο μετά την ίδρυση του Μουσείου, η μικρασιατική καταστροφή έφερε ένα

κύμα προσφύγων στις ακτές του ελληνικού κράτους, οι οποίοι μετέφεραν μαζί τους ελάχιστα πράγματα, ανάμεσα στα οποία τα πολύτιμα οικογενειακά τους θρησκευτικά κειμήλια. Πολλά από αυτά βρίσκονται στις συλλογές του Μουσείου.

Σήμερα, ένας επισκέπτης στην Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει πλήρη εικόνα του βυζαντινού και χριστιανικού πολιτισμού σε πολλά εξαιρετικά μουσεία –εξερευνώντας την αστική και καλλιτεχνική ζωή ενός σημαντικού εμπορικού κέντρου της Μεσογείου (Θεσσαλονίκη) ή ενός πλούσιου τοπικού κέντρου του εμπορίου και της εκπαίδευσης (Βέροια), καλλιτεχνικές κοινότητες (Καστοριά) ή συναντήσεις βυζαντινών και μεταβυζαντινών κοινοτήτων με τη Δύση (Χλεμούτσι). Ακόμη και μέσα σ' αυτόν τον πλούτο, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο παραμένει ξεχωριστό. Εκφράζει όχι μόνον την ενσωμάτωση της χριστιανικής κληρονομιάς στο ελληνικό κράτος, αλλά και την επίδραση που αυτή είχε στη ζωή των ανθρώπων και τον σύγχρονο πολιτισμό. Ήταν η ιδιαίτερη έμπνευση του αείμνηστου Δημήτρη Κωνσταντίου να τοποθετήσει τις ανθρώπινες ιστορίες στην πρώτη γραμμή των νέων εκθέσεων του Μουσείου. Τα αντικείμενα στις εκθέσεις μάς ενώνουν με τις γενιές που τα δημιούργησαν και τα διαφύλαξαν, συχνά στις πιο δύσκολες συνθήκες.

Οι συλλογές των μουσείων μάς ενώνουν επίσης ως επιμελητές, και η σημερινή διευθύντρια του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, δρ Αναστασία Λαζαρίδου, υπήρξε ιδιαίτερα δραστήρια στην προώθηση νέων και δημιουργικών συνεργασιών, ανάμεσα στις οποίες και με τη Βρετανική Σχολή Αθηνών. Ανυπομονούμε, το 2016, να μοιραστούμε τους θησαυρούς από το Αρχείο της Βρετανικής Σχολής Αθηνών –τις φωτογραφίες και τα σχέδια που συνέταξαν οι αρχιτέκτονες του Byzantine Research Fund στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα– σε μια κοινή έκθεση για το «Βυζάντιο και τον Μοντερνισμό». Υπό την επίδραση του κινήματος Arts and Crafts στη Βρετανία και έχοντας ως βάση τους τη Βρετανική Σχολή Αθηνών, οι αρχιτέκτονες αυτοί ταξίδεψαν στην Ελλάδα και την Ανατολική Μεσόγειο για να καταγράψουν βυζαντινά μνημεία, χρησιμοποιώντας συχνά καινοτόμες μεθόδους. Πρόθεσή τους δεν ήταν απλώς να δημιουργήσουν ιστορικά αρχεία, αλλά να εφαρμόσουν στην αρχιτεκτονική πρακτική τις ιδέες που απέκτησαν. Η συνεργασία μας με το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο δεν ενώνει απλώς τα αντικείμενα και τα σχέδια μας, αλλά μας δίνει τη δυνατότητα να διερευνήσουμε τον ρόλο των τεχνών στη διαμόρφωση της εικόνας μας για το Βυζάντιο. Το μεταγενέστερο έργο των αρχιτεκτόνων μας, που καθιέρωσε το Νεο-Βυζαντινό κίνημα μέσα στην avant-garde, μας ταξιδεύει αρχιτεκτονικά σε όλη την έκταση της βρετανικής αυτοκρατορίας. Θα αναφερθούμε επίσης στην ιστορία των μεγάλων Ελλήνων που υπήρξαν προστάτες των τεχνών

στη Βρετανία –τις οικογένειες Ιωνίδη και Καβάφη και τον κύκλο τους–, η επιρροή των οποίων ήταν μεγάλη στην υποστήριξη αυτού του έργου. Οι συλλογές μάς ενώνουν και μας οδηγούν σε συναρπαστικά και απρόσμενα μονοπάτια.

Τίποτε από όλα αυτά δεν θα ήταν δυνατόν χωρίς το όραμα των επιμελητών. Η τιμή που γίνεται στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο είναι τιμή σε όλους αυτούς τους εξέχοντες επιστήμονες που το υπηρέτησαν τόσο καλά. Ως διευθύντρια της Βρετανικής Σχολής Αθηνών, ως συνεργάτις, αλλά και ως απλή επισκέπτρια του Μουσείου, σας συγχαίρω.

Οι δεσμοί της Γαλλικής Σχολής Αθηνών με το Βυζαντινό Μουσείο

ALEXANDRE FARNOUX

Αισθάνομαι πολύ μεγάλη τιμή και χαρά που παίρνω τον λόγο απόψε, μετά την πρόσκληση της κ. Αναστασίας Λαζαρίδου, για τον εορτασμό της εκατονταετηρίδας του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου. Επίσης, είμαι ιδιαίτερα ικανοποιημένος για την τιμητική διάκριση του Μουσείου από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, τουλάχιστον για δύο λόγους, έναν επαγγελματικό και έναν προσωπικό.

Η Γαλλική Σχολή Αθηνών έχει ιδιαίτερους δεσμούς με αυτό το μουσείο και, ως διευθυντής της, οφείλω να τους υπενθυμίσω με λίγα λόγια. Οι βυζαντινές σπουδές έχουν μεγάλη παράδοση στη Γαλλία. Αρκεί να αναφέρουμε τα ονόματα των παλαιότερων, όπως του Diehl, του Millet ή του Lemerle. Πολλοί Γάλλοι βυζαντινολόγοι υπήρξαν μέλη της Γαλλικής Σχολής. Αυτός ο δεσμός με τη Γαλλία διαφαίνεται και από τη μετάφραση του πρώτου καταλόγου του Βυζαντινού Μουσείου από τον Octave Merlier, το 1932, που δημοσιεύτηκε από την «Εστία». Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι ανάμεσα στο Βυζαντινό Μουσείο και τη Γαλλία υπάρχει μια παλιά ιστορία. Οι δεσμοί όμως αυτοί παραμένουν ενεργοί, πολύ ενεργοί θα έλεγα, σήμερα, όπως αποδεικνύει η έκθεση «Εκτός ναού... Θησαυρός του 11ου αιώνα από το Μουσείο του Cluny» με τη λίθινη φορητή Αγία Τράπεζα Δυτικής τέχνης που προέρχεται από το Μουσείο του Cluny. Η έκθεση επιτρέπει να δείξουμε τις σχέσεις ανάμεσα στις μεσαιωνικές κοινωνίες της Δύσης και της Ανατολής. Τα βασίλεια των Φράγκων στην Ελλάδα, που μελετήθηκαν από ένα παλαιό μέλος της Σχολής, τον Antoine Bon, είναι ένα άλλο παράδειγμα του κοινού πολιτισμού ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση.

Οι δεσμοί μας όμως με το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο επεκτείνονται και στο μέλλον, όπως αποδεικνύει η έκθεση που προετοιμάζεται για τους Δελφούς κατά τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο, που προγραμματίζεται να γίνει εδώ τον Ιούνιο. Το Μουσείο και η Εφορεία Δελφών, το Πανεπιστήμιο Αθηνών και η Γαλλική Σχολή ανέπτυξαν μια συνεργασία γόνιμη και φιλική που ένωσε τους αρχαιολόγους, τους ιστορικούς και ιστορικούς της τέχνης γύρω από τα λείψανα που αποκάλυψε η μεγάλη ανασκαφή των Δελφών. Η έκθεση συνένωσε τα ιδρύματα και, μέσω αυτών, τους ανθρώπους, γυναίκες και άνδρες που, παρά τις δυσκολίες των καιρών, ύψαναν γύρω από τις συλλογές στερεούς και γόνιμους δεσμούς.

Έχω επίσης και προσωπικούς λόγους για τους οποίους είμαι χαρούμενος απόψε: η σημερινή διάκριση του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου ανταμείβει το έργο της ομάδας που διευθύνει η κ. Λαζαρίδου. Σαν απλοί επισκέπτες τα τελευταία τρία χρόνια, εγώ και η γυναίκα μου, εκτιμήσαμε τον προγραμματισμό του Μουσείου, που ήταν τόσο απαιτητικός όσο και ανοιχτός, για παράδειγμα η έκθεση «Βιβλία καλλιτεχνών της Συλλογής Tériade», που περιελάμβανε 26 από τα 27 «Μεγάλα Βιβλία Καλλιτεχνών», που εξέδωσε ο Στρατής Ελευθεριάδης (Tériade) στο Παρίσι από το 1943 έως το 1975. Αυτή η έκθεση, που έγινε σε συνεργασία με το Μουσείο Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade της Μυτιλήνης, επιτρέπει να δούμε τους δεσμούς ανάμεσα στο Παρίσι και την Αθήνα, με καλλιτέχνες όπως οι Picasso, Matisse, Léger, Chagall, Le Corbusier, Giacometti, Miró, Rouault, Bonnard, Laurens, Gris, Gromaire. Ένα πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι η έκθεση των έργων του Τάσσου Τριανταφύλλου, με τίτλο «Ταυτότητες. Το Μπαλουκλή και οι Ρωμιοί της Πόλης τον 19ο αιώνα». Η έκθεση παρουσίαζε 15 μεγάλα έργα με γραφίτη σε χαρτί, στα οποία ο καλλιτέχνης αποτύπωσε επιτύμβιες πλάκες από την αυλή της Μονής Ζωοδόχου Πηγής-Μπαλουκλή στην Κωνσταντινούπολη. Η τεχνική του έκτυπου, που χρησιμοποιούν συνήθως οι επιγραφικοί, εδώ αναστράφηκε για να αποκαλύψει όχι μόνο τις επιγραφές, αλλά και τα ίχνη που άφησε πάνω στις πέτρες η χρήση, κάνοντας έτσι όλη την πλάκα ένα ιστορικό τεκμήριο. Το Βυζαντινό Μουσείο όμως –και είναι μια πρωτοτυπία κοινή με άλλα μουσεία των Αθηνών– δεν είναι ένας κόσμος κλειστός στις συλλογές του. Είναι ανοιχτό στον κόσμο και χτίζει δεσμούς, ιδιαίτερα χάρη στη σύγχρονη τέχνη. Μπορούμε για παράδειγμα να αναφέρουμε το ντοκιμαντέρ για τους Ρομ ή το πολύ συγκινητικό πλοίο με τα τάματα που υποδέχεται πλέον τον επισκέπτη στον προαύλιο χώρο του Μουσείου. Η εγκατάσταση αυτή της εικαστικού Καλλιόπης Λεμού, με τίτλο «Δεήσεις», απεικονίζει από μόνη της την κύρια αποστολή των μουσείων στη δύσκολη εποχή μας: να γίνουν τα μουσεία όχι μόνο εργαλεία γνώσης αλλά όργανα συμμετοχής και συνεργασίας ανάμεσα στα ιδρύματα και τους ανθρώπους,

καθώς και προβληματισμού για τη σημερινή εποχή.

Συνδέσεις, σύνδεσμοι, δεσμοί

ΑΛΕΞΗΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

Τα μουσεία με ιστορικό αντικείμενο, από την ιδρυτική τους συνθήκη, έχουν λειτουργήσει στο παρελθόν ως μηχανισμοί εθνικής ιδεολογίας. Σήμερα, οι συνθήκες έχουν αλλάξει και ο ιστορικός ρόλος τους μετατοπίζεται χωρίς απαραίτητα να αναιρείται: το κοινό τους προέρχεται από μια ευρύτερη, δυνητικά παγκόσμια, δεξαμενή, και από πολυμερέστερες κοινωνίες των οποίων οι υλικοί και φανταστικοί (αλλά, σε κάθε περίπτωση, πραγματικοί) σύνδεσμοι αναπλαισιώνουν και θέτουν διαφορετικές απαιτήσεις στο προϊόν του μουσείου.

«Museum collections make connections»: το φετινό θέμα του εορτασμού της Ημέρας των Μουσείων από το ICOM αποδόθηκε στα ελληνικά «Οι συλλογές των μουσείων μάς ενώνουν»· το «ενώνουν» είναι νοηματικά ισχυρότερο από το «συνδέουν» και το αντικείμενό του είναι ένα «μας» που χρειάζεται ψάξιμο. Ποιοι είμαστε «εμείς» που μας ενώνουν οι μουσειακές συλλογές;

Τα μουσεία απευθύνονται στην *âme/soul* των επισκεπτών τους, με την έννοια του Διαφωτισμού, του οποίου είναι γεννήματα, πριν τα παραλάβει ο Ρομαντισμός· αυτή η «ψυχή» είναι διάνοια και συναίσθημα. Παριστάνουν σχήματα και δείγματα συλλογικών παρελθόντων ενώπιον ανθρώπων που πλέον αναγνωρίζουν στον εαυτό τους ότι ανήκει σε περισσότερες της μιας συλλογικότητες. Οι συνδέσεις των μουσείων σήμερα είναι συνθετότερες και, άρα, προβληματικότερες από ποτέ.

Η Ελλάδα του 2014, που είναι ακόμα η Ελλάδα της κρίσης, έχει αποκτήσει ωστόσο, μέσα στις τελευταίες δεκαετίες, ένα ισχυρότατο μουσειακό κεφάλαιο, ένα δυναμικό πραγματικά ξεχωριστό για τα διεθνή δεδομένα: το Μουσείο της Ακρόπολης, το Βυζαντινό της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, το σύστημα Μουσείων Μπενάκη, το Κυκλαδικό ... Η δική μου γωνία θέασης των πραγμάτων βασίζεται περισσότερο στην εμπειρία μου από το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης στο Ηράκλειο, ένα περιφερειακό, μικρότερο, μη κρατικό μουσείο, που έχει την ιδιαιτερότητα να συστεγάζει βυζαντινές και μεταβυζαντινές συλλογές, καθώς και συλλογές από την περιοχή της νεωτερικής εθνικής ιστορίας και της λαογραφίας. Από την άποψη αυτή, δεν έχω τη φιλοδοξία τα εμπειρικά συμπεράσματα μιας περίπτωσης να κριθούν ως παραδειγματικά. Περιπτωσιολογικά, θέλω να θίξω τα ακόλουθα τρία ζητήματα:

(α) Την προϋπόθεση του θέματος: Για να συνδεθεί με τις ανθρώ-

πινες κοινότητες, δηλαδή με τους ανθρώπους που αναγνωρίζονται σε συλλογικότητες –και χαρακτηριστικό της εποχής είναι το πολλαπλό ανήκειν–, το μουσείο πρέπει να εξασφαλίζει προηγουμένως την εσωτερική του συνδεσιμότητα, δηλαδή την παραγωγή νόηματος – όχι, θα έλεγα, την παραγωγή συνολικού αφηγήματος. Η απαίτηση ενυπάρχει ήδη στην έννοια της εκθέσιμης ή εκτεθειμένης «συλλογής». Το νόημα βρίσκεται στις συνδέσεις.

(β) Τη λειτουργική (εξωτερική) συνδεσιμότητα, μάλλον το κύριο θέμα μου: Το μουσείο εισχωρεί στα ανθρώπινα δίκτυα ή γίνεται κόμβος δικτύων, οπότε μπορεί να τα δημιουργεί, ως αφηγηρία και ως σημείο αναφοράς· το μουσείο, τότε, με την ένυλη και την άυλη υπόστασή του· το μουσείο ως πυκνωτής και διαχύτης, στον πραγματικό και τον ψηφιακό χώρο.

(γ) Το μουσείο, που βγαίνει από το μουσείο – περισσότερα γι' αυτό προς το τέλος.

Για το πρώτο ζήτημα παραθέτω επιγραμματικά τρία δίπολα που ορίζουν μια μουσειακή πρακτική:

- Συμπαράθεση και διασπορά των εκθεμάτων, ώστε οι εκθετικές μονάδες που παράγουν νόημα να λειτουργούν ως νήματα διαθέσιμα στον επισκέπτη προς ύφανση στην εξελισσόμενη διαδρομή του στο μουσείο. Παράδειγμα: ίχνη της εβραϊκής κοινότητας στη Γλυπτοθήκη, τη Συλλογή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την Εθνογραφική Συλλογή.
- Μορφολογική ενότητα με εκμετάλλευση των αρχιτεκτονικών μονάδων και σχεδιαστική (μουσειογραφική) ποικιλότητα των θεματικών εκθέσεων. Παράδειγμα: 17 αιώνες νομισματικής και 17 αιώνες κεραμικής σε ομόλογους χώρους, με διαφορετικά μέσα ανάδειξης, πρόσφορα στη διαφορετική θεματική ύλη.
- Από τα δύο προηγούμενα, το τρίτο: Εμπλοκή και ανοικείωση του επισκέπτη· ο επισκέπτης προσκαλείται να συνδεθεί με την ανθρώπινη παρουσία μέσα από και πίσω από την υλικότητα των εκθεμάτων αλλά, όπου η μουσειακή αφήγηση γίνεται δραματική, αποτρέπεται από την παραισθήση μιας ταύτισης. Στη φορτισμένη Συλλογή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου παραμένουμε ωστόσο στο μουσείο, δεν βρισκόμαστε στο πεδίο της μάχης ή των εκτελέσεων.

Το μουσείο αφήνει ανοιχτό το «εμείς» στην απόφαση του επισκέπτη. Δεν του προσάγει ένα έτοιμο ιστορικό «εμείς» απέναντι στο οποίο ο επισκέπτης βιάζεται να τοποθετηθεί, να προσχωρήσει ή να αποχωρήσει. Το μουσείο προτείνει να δημιουργήσουμε ένα «εμείς» ως κοινότητα σκέψης, ως άνθρωποι που προβληματίζονται πάνω σε ερωτήματα και πρακτικές. Το μουσείο δεν έχει και δεν προάγει την ιδιοκτησιακή αντίληψη του παρελθόντος.

Ήδη βρισκόμαστε στο δεύτερο θέμα, το κύριο. Στην πρώτη γραμμή εδώ βρίσκονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα, που συνδυάζουν την εμπειρία με τη διαμόρφωση της σκέψης ώστε να θέτει ερωτήματα. Όσο περισσότερα, για όσο μεγαλύτερο ηλικιακό εύρος, τόσο καλύτερα. Στην περίπτωση του ιδιωτικού φορέα που μας απασχολεί, όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα δίνονται δωρεάν. Οι εκθέσεις έχουν στηθεί συνυπολογίζοντας την εκπαιδευτική χρήση τους. Προγράμματα in situ κυρίως για μαθητές και προγράμματα στο διαδίκτυο, από τη δυναμική πύλη του μουσείου· προγράμματα που συνδυάζουν το μέσα και τα έξω: βλέπουμε μέσα στο μουσείο, βγαίνουμε και ψάχνουμε στην πόλη. Αλλάζει η ματιά μας, με ιστορικό βάθος ή τουλάχιστον ιστορικό ερώτημα. Το έκθεμα είναι πληροφοριακός πόρος και οι τρόποι της πληροφορίας είναι σχεδόν απεριόριστοι.

Η άυλη διαδικτυακή παρουσία του μουσείου συνιστά πόρο δυνητικά άπειρων διασυνδέσεων. Μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις, ως ύλη αλλά και ως αφορμή ιστορικών προεκτάσεων, αποκτούν τις διαδικτυακές υπο-περιοχές τους. Οι υπο-περιοχές αυτές είναι πάντα πολύγλωσσες, αλλά οι γλώσσες ποικίλλουν ανάλογα με τα target groups της συνδεσιμότητας. Δημιουργείται ένα συνεχές από το ένυλο στο άυλο: ο επισκέπτης κρατάει το νήμα, αλλά η υφή του νήματος μεταβάλλεται. Αλλά, πάλι, ο επισκέπτης κρατάει το νήμα.

Ακριβώς, η ισχυρή συνδεσιμότητα μας πηγαίνει στη διάδραση. Με εφαρμογές όπως το pinterest –κύρια δράση του ΙΜΚ με έναρξη την Ημέρα των Μουσείων–, ο χρήστης επιλέγει, προσθέτει, αποσπά, δημιουργεί και μοιράζεται. Παίρνει από το μουσείο και δίνει στο μουσείο, παίρνει από το μουσείο και δίνει στους φίλους του· μοιράζεται από το μουσείο, πέρα από το μουσείο.

Ταυτόχρονα, ασφαλώς, το μουσείο δεν αμελεί να συνδέεται με τις κοινότητες των ανθρώπων που μπαίνουν στο μουσείο με την πραγματική και σωματική τους υπόσταση: οι ιστορικοί και φιλόλογοι της μέσης εκπαίδευσης αποκτούν βάση στο μουσείο, σχεδιάζοντας και πραγματοποιώντας μαζί του ημερίδες ιστοριογραφίας. Το μουσείο προστίθεται στα σημεία αναφοράς τους. Οι μοντελιστές μπορούν να συμβάλουν σε μια έκθεση και αμέσως δουλεύουν για την επόμενη. Η παρουσία τους στο μουσείο γίνεται στόχος τους για τον ελεύθερο χρόνο. Όσοι αναζητούν τεκμήρια οικογενειακής ή τοπικής ιστορίας βρίσκουν υλικό στη Βιβλιοθήκη, με πολιτική ανοιχτών πόρων. Το μουσείο κινητοποιεί ανθρώπους για τις συλλογές του: ένα ΚΑΠΗ της κρητικής υπαίθρου έφτιαξε τα παιχνίδια που συμπληρώνουν την έκθεση της Εθνογραφικής Συλλογής. Το Ειδικό Σχολείο ζωγραφίζει για το μουσείο και μπορεί να εκθέσει εκεί, όπως και άλλα σχολεία.

Με κάθε αφορμή, το μουσείο έλκει τους ανθρώπους να βρεθούν

μαζί. Οι περιοδικές εκθέσεις ετοιμάζονται ως πακέτα με εκπαιδευτικά προγράμματα, συνέδρια, διαλέξεις για το μεγάλο κοινό, μουσική και εκδόσεις. Για τις πιο «ευπαθείς» ομάδες, όπως τους τροφίμους του Γηροκομείου, προετοιμάζεται η υποδοχή για την ξενάγηση και το κέρασμα καφέ στον κήπο του μουσείου. Εδώ βρισκόμαστε ένα βήμα πριν από το τρίτο μου ζήτημα: το μουσείο βγαίνει από το μουσείο.

Από την αρχή της οικονομικής κρίσης, το ιδιωτικό Ίδρυμα που αποτελεί το βασικό χρηματοδότη του Ιστορικού Μουσείου Κρήτης δημιούργησε, λίγα οικοδομικά τετράγωνα παραπάνω, τον «Κοινωνικό Χώρο». Από εδώ παίρνουν καθημερινό «φαγητό με την αγάπη μας» (πλήρες γεύμα, επτά μέρες την εβδομάδα) τριακόσιοι άνθρωποι, άλλοι χίλιοι διακόσιοι εξυπηρετούνται κάθε μήνα από το Κοινωνικό Παντοπωλείο, άλλοι εκατόν είκοσι από το Κοινωνικό Φαρμακείο, όλοι τους έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες του Κοινωνικού Ιατρείου (και σχεδόν όλοι τους είναι ανασφάλιστοι, αποκλεισμένοι από τις κρατικές υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας). Εδώ, όμως, επίσης, στο συγκρότημα του «Κοινωνικού Χώρου», το Ιστορικό Μουσείο μεταφέρει προσαρμοσμένες περιοδικές εκθέσεις του, παράγει και εκτελεί εκπαιδευτικά προγράμματα. Στο ίδιο συγκρότημα γίνονται διαλέξεις, φεστιβάλ ντοκιμαντέρ και άλλες προβολές δύο φορές την εβδομάδα, σεμινάρια και συναντήσεις, μαθήματα θεάτρου και λέσχη ανάγνωσης. Εδώ φιλοξενούνται η κινηματογραφική και η φωτογραφική ομάδα του Πανεπιστημίου Κρήτης· εδώ και η ομάδα για την αντιμετώπιση του Αλτσχάιμερ, η ομάδα για το μητρικό θηλασμό, οι συναντήσεις των κοινωνικών λειτουργών του Δήμου και των χωριών SOS, καθώς και το «φεστιβάλ των κοινών», για τους ελεύθερους πόρους του διαδικτύου, το διεθνές workshop βιο-αρχιτεκτονικής και το Πανευρωπαϊκό Συνέδριο Κοινωνικής Ιατρικής, η έκθεση των Γιατρών χωρίς Σύνορα για τις παραγκουπόλεις, σε εκδοχή του Ιστορικού Μουσείου, με εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές και αρκετό κοινωνικό ακτιβισμό. Στο ίδιο συγκρότημα εθελοντές καθηγητές δίνουν μαθήματα ξένων γλωσσών για νέους ανέργους και προσφέρουν ενισχυτική διδασκαλία για μαθητές τρίτης Λυκείου από οικογένειες που δεν έχουν να πληρώσουν για φροντιστήρια. Σε καμιά από τις δράσεις του «Κοινωνικού Χώρου» δεν ζητούνται χρήματα. Όσοι από τους συμμετέχοντες στις πολιτιστικές δραστηριότητες θέλουν και μπορούν, φέρνουν λίγα συσκευασμένα τρόφιμα ως συμβολή στις βασικές προνοιακές δομές.

Δεν είμαστε στο μουσείο, αλλά το μουσείο είναι εδώ. Μια συλλογή του Ιστορικού Μουσείου, η «Μνήμη των Τοίχων» της Μαρίας Χουλιάκη, φωτογραφίες σε μέταλλο, διατρέχει το κεντρικό συγκρότημα του «Κοινωνικού Χώρου». Τρέχει τις σκάλες, μπαίνει από τη μια στη Βιβλιοθήκη με το ελεύθερο internet και από την

άλλη στον χώρο της διανομής του φαγητού. Σε αυτό το πνεύμα δεν πρόκειται για ένα «συσσίτιο» αλλά για «φαγητό με την αγάπη μας»: υπάρχει μια βασική ανάγκη να καλυφθεί προσωρινά, αλλά υπάρχουν οι άνθρωποι με την αξιοπρέπεια τους και αυτή θέλουμε να βοηθήσουμε να μην την υποστείουν. Τους λέμε: Δείτε, υπάρχει ακόμα η ομορφιά. Λέμε: Ελάτε στις ομάδες μας, ν' ανοίξει η καρδιά και το μυαλό σας, ελάτε να συναντηθούμε, αυτοί που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη με αυτούς που έχουν μικρότερη. Αυτός είναι ο «Κοινωνικός Χώρος» με το Ιστορικό Μουσείο ανάμεσα στους βασικούς συντελεστές του.

Βγήκαμε από το μουσείο; Οι συλλογές δεν μας ενώνουν αυτόματα. Οι άνθρωποι κάνουν τις συλλογές να δένουν τους ανθρώπους. Σήμερα χρειαζόμαστε επιτακτικά ορισμένους δεσμούς, όπως είναι το σύνθημα του «Κοινωνικού Χώρου»: «Να βγούμε στο φως όλοι, και μαζί».

Περισσότερα στο www.historical-museum.gr

Συνέδρια, Σεμινάρια & Ημερίδες

Η πολιτιστική κληρονομιά στο προσκήνιο!

Προς μια κοινή προσέγγιση για μια βιώσιμη Ευρώπη

ΜΑΡΙΑ-ΞΕΝΗ ΓΑΡΕΖΟΥ

ΣΟΦΙΑ ΤΣΙΛΙΔΟΥ

Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού πραγματοποίησε στο Μουσείο Ακρόπολης, τον Μάρτιο του 2014, συνέδριο με τίτλο «Η πολιτιστική κληρονομιά στο προσκήνιο! Προς μια κοινή προσέγγιση για μια βιώσιμη Ευρώπη» (Heritage First! Towards a Common Approach for a Sustainable Europe). Στο συνέδριο συμμετείχαν 52 ομιλητές και 200 σύνεδροι-εκπρόσωποι των κρατών μελών της ΕΕ. Μέσα από θεωρητικές ομιλίες αλλά και την παρουσίαση συγκεκριμένων περιπτώσεων, το συνέδριο αποσκοπούσε να τεκμηριώσει τη στρατηγική σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στη βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Οι συνεδρίες είχαν τις εξής θεματικές: (α) Η Ευρώπη σε μια μεταβαλλόμενη πραγματικότητα: Επαναπροσδιορίζοντας τον ρόλο της πολιτιστικής κληρονομιάς, (β) Η πολιτιστική κληρονομιά στο επίκεντρο της βιωσιμότητας: Η αστική διάσταση, (γ) Πολιτιστική κληρονομιά και οικονομία: Επενδύοντας στο μέλλον, (δ) Πολιτιστική κληρονομιά, κοινωνική ευθύνη, κοινωνική συμμετοχή. Τα Πρακτικά του Συνεδρίου, το οποίο πραγματοποιήθηκε με συγχρηματοδότηση από την ελληνική πολιτεία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και με χορηγία της Τράπεζας Πειραιώς, πρόκειται να εκδοθούν από το ΤΑΠ.

Με βάση τα πορίσματα του συνεδρίου, η Ελληνική Προεδρία συνήγαγε συμπεράσματα για την πολιτιστική κληρονομιά ως πόρο για μια βιώσιμη Ευρώπη (Council Conclusions on Cultural Heritage as a Strategic Resource for a Sustainable Europe), τα οποία υιοθέτησε ομόφωνα το Συμβούλιο Υπουργών Πολιτισμού των κρατών-μελών της ΕΕ τον Μάιο του 2014. Στα συμπεράσματα, όπου για πρώτη φορά παρέχεται σε επίπεδο ΕΕ ένας ορισμός της πολιτιστικής κληρονομιάς με ρητή αναφορά και στα μνημεία, τονίζεται ο ρόλος της πολιτιστικής κληρονομιάς στη δημιουργία πολιτισμικού κεφαλαίου και στην κοινωνική ενσωμάτωση.



ση, καθώς και στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Τέλος, καλούνται τα κράτη-μέλη να κινητοποιήσουν τους διαθέσιμους πόρους για τους σκοπούς της προστασίας και να ενθαρρύνουν την ευρύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε θέματα χρηματοδότησης και διαχείρισης.

Συνέδριο:

<http://www.blod.gr/lectures/Pages/viewevent.aspx?EventID=332>

Συμπεράσματα Συμβουλίου της ΕΕ:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142705.pdf

Συμπεράσματα του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά ως στρατηγικό πόρο για μια βιώσιμη Ευρώπη

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΟΤΙ:

1. Η Συνθήκη ορίζει ότι η Ένωση μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.
2. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι οι πόροι που μας κληροδοτούνται από το παρελθόν, με οποιαδήποτε μορφή και όψη –υλικοί, άυλοι και ψηφιακοί (εκ γενετής ψηφιακοί ή ψηφιοποιημένοι εκ των υστέρων), όπως για παράδειγμα μνημεία, χώροι, τοπία, δεξιότητες, πρακτικές, γνώσεις και μορφές έκφρασης της ανθρώπινης δημιουργικότητας, αλλά και συλλογές που φυλάσσουν και διαχειρίζονται δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, όπως μουσεία, βιβλιοθήκες και αρχεία. Είναι προϊόν της αλληλεπίδρασης ανθρώπων και τόπων διαμέσου των αιώνων και εξελίσσεται διαρκώς. Οι πόροι αυτοί είναι μεγάλης αξίας για την κοινωνία, από πολιτιστική, περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική άποψη, και κατά συνέπεια η βιώσιμη διαχείρισή τους αποτελεί στρατηγική επιλογή για τον 21ο αιώνα.
3. Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί μείζον πλεονέκτημα για την Ευρώπη και σημαντική συνιστώσα του ευρωπαϊκού σχεδίου.
4. Η πολιτιστική κληρονομιά, ως μη ανανεώσιμος πόρος που είναι μοναδικός, αναντικατάστατος ή μη ανταλλάξιμος, βρίσκεται αυτή την περίοδο αντιμέτωπη με σημαντικές προκλήσεις που συνδέονται με πολιτιστικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές μεταλλάξεις οι οποίες επηρεάζουν όλους τους τομείς της ζωής μας.

ΤΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ΟΤΙ:

5. Η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και την ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου χάρις στην ικανότητά της:
 - (α) να εμπνέει και να προάγει τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά
 - (β) να βελτιώνει την ποιότητα ζωής και την ευημερία των ατόμων και των τοπικών κοινωνιών
 - (γ) να προάγει την ποικιλομορφία και τον διαπολιτισμικό διάλογο με τη συμβολή της στην καλλιέργεια της αίσθησης του «ανήκειν» σε μια ευρύτερη κοινότητα και στην ενίσχυση της κατανόησης και του σεβασμού μεταξύ των λαών
 - (δ) να συντελεί στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, στην προαγωγή της κοινωνικής ένταξης, στην πολιτιστική και κοινωνική συμμετοχή και στην προώθηση του διαλόγου μεταξύ των γενεών και της κοινωνικής συνοχής
 - (ε) να παρέχει δυνατότητες για ανάπτυξη δεξιοτήτων, γνώσης, δημιουργικότητας και καινοτομίας
 - (στ) να συνιστά αποτελεσματικό εκπαιδευτικό εργαλείο για τυπική, μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση, διά βίου μάθηση και κατάρτιση.
6. Η πολιτιστική κληρονομιά έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο, μεταξύ άλλων και ως οργανικό τμήμα του πολιτιστικού και καλλιτεχνικού τομέα, επιτελώντας, ενδεικτικά, τις ακόλουθες λειτουργίες:
 - (α) συνιστά ισχυρή κινητήρια δύναμη για τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και δημιουργεί σημαντικά παρεπόμενα οφέλη, κυρίως μέσω της προώθησης του βιώσιμου πολιτιστικού τουρισμού
 - (β) υποστηρίζει τη βιώσιμη αγροτική και αστική ανάπτυξη και αναγέννηση, όπως καταδεικνύεται από τις πρωτοβουλίες πολλών ευρωπαϊκών περιφερειών και πόλεων
 - (γ) δημιουργεί ποικίλους τύπους απασχόλησης.
7. Η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για «έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», επειδή έχει κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο και συμβάλλει στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα.
8. Η πολιτιστική κληρονομιά αγγίζει πολλούς τομείς δημόσιας πολιτικής πέραν της πολιτιστικής, όπως όσους αφορούν την περιφερειακή ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, τη

γεωργία, τις θαλάσσιες υποθέσεις, το περιβάλλον, τον τουρισμό, την παιδεία, το ψηφιακό θεματολόγιο, την έρευνα και την καινοτομία. Όλες αυτές οι πολιτικές έχουν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στην πολιτιστική κληρονομιά και ταυτόχρονα η πολιτιστική κληρονομιά συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων τους. Κατά συνέπεια, αυτή η συμβολή πρέπει να αναγνωριστεί και να αναπτυχθεί στον μέγιστο δυνατό βαθμό.

ΚΑΛΕΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΡΟΥΜΕΝΗΣ ΔΕΟΝΤΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ:

9. Να αναγνωρίσουν την εγγενή αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς ως κοινού στρατηγικού πόρου για την εδραίωση μιας κοινωνίας βασισμένης σε δημοκρατικές, ηθικές, αισθητικές και οικολογικές αξίες, και μάλιστα εν μέσω κρίσης.
10. Να ενισχύσουν τον διάλογο με τους ενδιαφερόμενους φορείς της πολιτιστικής κληρονομιάς για τον προσδιορισμό και την υλοποίηση συντονισμένων πολιτικών και δράσεων για τη βιώσιμη διαχείριση και ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς επίσης να προωθήσουν τη συνεργασία με διεθνείς και διακρατικούς οργανισμούς, ιδίως δε με το Συμβούλιο της Ευρώπης.
11. Να κινητοποιήσουν τους διαθέσιμους πόρους για την υποστήριξη, την ενίσχυση και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω μιας ολοκληρωμένης, ολιστικής προσέγγισης, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις πολιτιστικές, οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και επιστημονικές παραμέτρους.
12. Να συμβάλουν στην ενσωμάτωση της πολιτιστικής κληρονομιάς στις εθνικές και τις ευρωπαϊκές πολιτικές.
13. Να εντοπίσουν και να αξιοποιήσουν τις συνέργιες που δημιουργούνται μεταξύ των ενωσιακών και των εθνικών δημόσιων πολιτικών πέραν της πολιτιστικής πολιτικής, όπως στους τομείς της περιφερειακής ανάπτυξης, της συνοχής, της γεωργίας, των θαλάσσιων υποθέσεων, του περιβάλλοντος, της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής, του τουρισμού, της παιδείας, της έρευνας και καινοτομίας, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.
14. Όπου είναι δυνατόν, να βελτιώσουν την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, να αξιοποιήσουν στον μέγιστο δυνατό

βαθμό τα διαθέσιμα προγράμματα για τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και να ενθαρρύνουν την επένδυση στην πολιτιστική κληρονομιά εντάσσοντάς την σε ολοκληρωμένες στρατηγικές για τη βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη στα πλαίσια των υφισταμένων εθνικών και ενωσιακών προγραμμάτων, καθώς και των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ σύμφωνα με τις συμφωνίες εταιρικής σχέσης.

15. Να εξακολουθήσουν να υποστηρίζουν τη δράση της ΕΕ για το Σήμα Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς 1 (1 ΕΕ L 303, 22.11.2011, σ. 1).
16. Να εξακολουθήσουν να προωθούν την εκπαίδευση στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, να ευαισθητοποιούν τους πολίτες σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η πολιτιστική κληρονομιά για βιώσιμη ανάπτυξη και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους, ιδίως των παιδιών και των νέων, σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών.
17. Να βελτιώσουν τη συλλογή και την ανάλυση ποιοτικών αποδεικτικών στοιχείων και ποσοτικών δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των στατιστικών, σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά.
18. Να ενθαρρύνουν τη χρηματοδότηση, την ανάπτυξη και τη διάδοση πολιτιστικού ψηφιακού περιεχομένου, καθώς και την προσφορά καινοτόμων υπηρεσιών σχετιζόμενων με την πολιτιστική κληρονομιά, πολιτισμικής και εκπαιδευτικής αξίας, στους πολίτες, και να προωθούν την πρόσβαση του κοινού σε αυτούς τους ψηφιακούς πόρους και τις υπηρεσίες της πολιτιστικής κληρονομιάς, μεταξύ άλλων μέσω της ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης «Europeana».

ΚΑΛΕΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ:

19. Να προάγουν μακροπρόθεσμα μοντέλα πολιτιστικής κληρονομιάς, βασισμένα σε επιστημονικά δεδομένα, με γνώμονα την κοινωνία και τους πολίτες.
20. Να ενισχύσουν τον ρόλο της πολιτιστικής κληρονομιάς στη βιώσιμη ανάπτυξη, με έμφαση στα έργα χωροταξίας, ανάπλασης και αποκατάστασης του αστικού και του αγροτικού χώρου.
21. Να ενθαρρύνουν τη δικτύωση και τη σύναψη εταιρικών σχέσεων μεταξύ του τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς και των λοιπών τομέων πολιτικής, μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων σε όλους τους συναφείς τομείς και σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης.
22. Να εξετάσουν το ενδεχόμενο συμπερίληψης της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο του επόμενου προγράμματος

εργασιών του Συμβουλίου στον τομέα του πολιτισμού που θα υλοποιηθεί από το 2015 και μετά.

23. Να ενισχύσουν τη διασυννοριακή, διαπεριφερειακή και διεθνική συνεργασία σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς με τους συναφείς φορείς.
24. Να καλλιεργήσουν τις παραδοσιακές γνώσεις και δεξιότητες οι οποίες είναι αναγκαίες για τη διαφύλαξη, τη βιώσιμη διαχείριση και την ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και οι οποίες πρέπει να μεταδοθούν στις επόμενες γενιές για τον εμπλουτισμό του ανθρώπινου κεφαλαίου και τη διασφάλιση της αέναης προστασίας του πολιτιστικού κεφαλαίου της Ευρώπης και της πρόσβασης σε αυτό.
25. Να συνεργασθούν περαιτέρω για ένα θεματολόγιο έρευνας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς και να ενισχύσουν την υποστήριξη των πρωτοβουλιών έρευνας για την πολιτιστική κληρονομιά εντός του προγράμματος πλαισίου της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία «Ορίζων 2020», όπως στα πλαίσια της πρωτοβουλίας κοινού προγραμματισμού για την πολιτιστική κληρονομιά και την αλλαγή του κλίματος του πλανήτη.

ΚΑΛΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

26. Να αναλάβει την ανάλυση του οικονομικού και κοινωνικού αντικτύπου της πολιτιστικής κληρονομιάς στην ΕΕ και να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας στρατηγικής προσέγγισης για την πολιτιστική κληρονομιά.
27. Να λάβει υπόψη της, κατά την αναθεώρηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τη συμβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής.
28. Να λαμβάνει υπόψη της την ιδιαίτερη φύση της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων.
29. Να προαγάγει την ανταλλαγή και χρήση ορθών πρακτικών που προκύπτουν από έργα που έχουν χρηματοδοτηθεί στο πλαίσιο ενωσιακών προγραμμάτων με στόχο την ενίσχυση της βιώσιμης χρήσης και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
30. Να υποστηρίξει εκ νέου σε επίπεδο ΕΕ τη δικτύωση και τη συγκέντρωση των πόρων μεταξύ ειδικών και επαγγελματιών της πολιτιστικής κληρονομιάς από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και φορέων της κοινωνίας των πολιτών.

Ετήσια Συνάντηση της Ενδυματολογικής Επιτροπής του ICOM

ΞΕΝΙΑ ΠΟΛΙΤΟΥ

Το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα φιλοξένησε για τρίτη φορά μέσα σε 30 χρόνια (μετά το 1984 και το 1999) την Ετήσια Συνάντηση της Ενδυματολογικής Επιτροπής του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων. Η Συνάντηση πραγματοποιήθηκε από τις 7 έως τις 13 Σεπτεμβρίου 2014 στον Χώρο Τέχνης «Φουγάρο» στο Ναύπλιο και στο Κέντρο Πολιτισμού «Ελληνικός Κόσμος» στην Αθήνα και εντάχθηκε στον κύκλο εκδηλώσεων για τον εορτασμό της συμπλήρωσης 40 χρόνων από την ίδρυση του Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος.

Η Συνάντηση, με θέμα «Ένδυμα και Πολιτική» (Dress and Politics), είχε ως στόχο να θέσει προς συζήτηση τις ποικίλες μορφές που μπορεί να πάρει η πολιτική διάσταση του ενδύματος. Οι



39 εισηγήσεις των συνέδρων οργανώθηκαν σε 13 συνεδρίες με τις ακόλουθες θεματικές: «Ένδυμα, εξουσία και κοινωνική τάξη», «Κατανάλωση, ένδυμα και κοινωνία», «Ένδυμα και νομοθεσία», «Ενδύματα δημοσίων ανδρών», «Στολές», «Βιογραφίες ενδυμάτων: Η ανάδειξή τους σε εθνικά σύμβολα», «Η εμφάνιση μιας εθνικής μόδας», «Ένδυμα και θρησκεία», «Ένδυμα, μέσα μαζικής ενημέρωσης και ποπ κουλτούρα», «Ένδυμα και παραστατικές τέχνες», «Ένδυμα και νεανικές ταυτότητες», «Το ένδυμα ως πολιτιστική κληρονομιά και ο κοινωνικός ρόλος του μουσείου», και «Η επιμέλεια και η συντήρηση του ενδύματος ως μουσειακές πρακτικές».

Η Συνάντηση διοργανώθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Ενδυματολογίας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Εταιρείας συγκρότησαν την οργανωτική επιτροπή της Συνάντησης. Η ταμίας του Δ.Σ. της Εταιρείας, η κ. Έλια Πετρίδου, επωμίστηκε το βάρος του συντονισμού.

Η Οργανωτική Επιτροπή αποφάσισε να υιοθετήσει την εδώ και τέσσερα χρόνια καθιερωμένη πρακτική της Ενδυματολογικής Επιτροπής του ICOM, να προσφέρει δηλαδή, με την ευκαιρία της Ετήσιας Συνάντησής της, μια ημερίδα με παρουσιάσεις και εργαστήρια στους σπουδαστές και τους νέους επαγγελματίες της χώρας που φιλοξενεί τη Συνάντηση. Το Students Saturday, όπως ονομάζεται η ημερίδα αυτή, αποτελεί ένα αντίδωρο της Επιτροπής για τη φιλοξενία των διοργανωτών, δίνοντας στη νέα γενιά των ενδυματολόγων τη δυνατότητα να μοιραστούν την εμπειρία των συναδέλφων τους από το εξωτερικό. Το θέμα της φετινής ημερίδας ήταν «Brides. An exploration of historical, social and creative aspects of wedding attire» και επιλέχθηκε με αφορμή την έκθεση «Νύφες - Παράδοση και μόδα στην Ελλάδα» που παρουσίαζε το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα στον Χώρο Τέχνης «Φουγάρο» στο Ναύπλιο (6 Σεπτεμβρίου - 9 Νοεμβρίου 2014).

Η έκθεση «Νύφες», που πρωτοπαρουσιάστηκε τον περασμένο χειμώνα στο Μουσείο Μπενάκη, περιελάμβανε μια μεγάλη ποι-



κίλια νυφικών από τις συλλογές του ΠΛΙ –προερχόμενων από δωρεές– που αναδείκνυν την εξέλιξη της νυφικής μόδας από τα περίτεχνα φορέματα του 19ου αιώνα έως τα πρωτοποριακά νυφικά του 21ου αιώνα. Την έκθεση είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν και τα μέλη της Διεθνούς Ενδυματολογικής Επιτροπής δύο μόλις μέρες μετά τα επίσημα εγκαίνιά της, εφόσον η παρουσίασή της στο «Φουγάρο» αποσκοπούσε κυρίως να πλαισιώσει τη Συνάντηση με ένα σημαντικό εκθεσιακό γεγονός. Με το ίδιο σκεπτικό, το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα παρουσίασε στον «Ελληνικό Κόσμο» του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού την έκθεση «Αχνάρια μεγαλοπρέπειας. Μια νέα ματιά στην παράδοση της ελληνικής γυναικείας φορεσιάς» (7 Μαΐου-28 Σεπτεμβρίου 2014), στην οποία οι σύνεδροι ξεναγήθηκαν από την Ιωάννα Παπαντωνίου. Η έκθεση, που πρωτοπαρουσιάστηκε τον περασμένο χειμώνα στο Ελληνικό Κέντρο του Λονδίνου, επικεντρωνόταν στην εξέλιξη των ελληνικών τοπικών φορεσιών από

τον 18ο αιώνα, εποχή κατά την οποία εντοπίζονται κατάλοιπα ενδυματολογικών σχημάτων μιας περιόδου για την οποία υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες. Τα σχήματα αυτά αποτέλεσαν τη βάση για ό,τι επρόκειτο να ακολουθήσει στα μέσα του 19ου αιώνα, όταν με τα ρομαντικά κινήματα αποκρυσταλλώθηκαν οι τοπικές φορεσιές στην Ελλάδα και την Ευρώπη.

Και οι δύο σημαντικές αυτές ενδυματολογικές εκθέσεις εντάχθηκαν στο πλαίσιο των εκδηλώσεων για τη συμπλήρωση των 40 χρόνων από την ίδρυση του ΠΛΙ και η παρουσίασή τους, παράλληλα με τη διοργάνωση της Συνάντησης της Ενδυματολογικής Επιτροπής του ICOM, αποτέλεσε την κορύφωση των επετειακών εκδηλώσεων του Ιδρύματος.

Ετήσιο Συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής του ICOM για τις Συλλογές και Δραστηριότητες των Μουσείων των Πόλεων

MARLEN ΜΟΥΛΙΟΥ

Το ένατο κατά σειρά συνέδριο της Διεθνούς Επιτροπής για τις Συλλογές και Δραστηριότητες των Μουσείων των Πόλεων (CAMOC- ICOM) πραγματοποιήθηκε από 6-9 Αυγούστου 2014 στο βραβευθέν ως τον καλύτερο μουσειακό οργανισμό της Σουηδίας για το 2014 Μουσείο της πόλης του Gothenburg (<http://www.goteborgsstadsmuseum.se/>), σε μια πόλη που υποδέχθηκε και χάρισε στους ογδόντα περίπου συνέδρους έναν απρόσμενα ηλιόλουστο και ζεστό καιρό.

Ο γενικός τίτλος του συνεδρίου ήταν «Βιομηχανική κληρονομιά, βιώσιμη ανάπτυξη και τα μουσεία πόλεων» (Industrial heritage, sustainable development, and the city museums) με τις εξής επιμέρους θεματικές: (1) «Ο ρόλος της πολιτιστικής κληρονομιάς – υλικής και άυλης– στη μετα-βιομηχανική αστική ανάπτυξη», (2) «Οι νέες τεχνολογίες στην υπηρεσία καταγραφής και προβολής της βιομηχανικής κληρονομιάς», (3) «Ο ρόλος της μετανάστευσης στις βιομηχανικές και μετα-βιομηχανικές κοινωνίες», (4) «Μουσεία σε όλα τα μήκη και πλάτη της πόλης: Μουσειακές εμπειρίες πέρα από τους τοίχους των μουσείων», και (5) «Η βιομηχανική κληρονομιά στα μουσεία της Σουηδίας».

Στο συνέδριο συμμετείχαν, ως ακροατές ή/και ομιλητές, εκπρόσωποι από είκοσι δύο χώρες (Αργεντινή, Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Βραζιλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Ιταλία, Καμερούν, Κανα-

δά, Ναμίμπια, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ρωσία, Σερβία, Σουηδία, Τουρκία).

Οι τρεις βασικοί ομιλητές, καθηγητές σε Πανεπιστήμια της Στοκχόλμης και του Gothenburg, ανέπτυξαν συλλογισμούς και παρουσίασαν πτυχές της έρευνάς τους απόλυτα σχετικές με τη θεματολογία του συνεδρίου. Ιδιαίτερα ξεχώρισε ο Lasse Fryk, ο οποίος με παραστατικό τρόπο, ισορροπώντας πάνω σε ένα σκέιτμπορντ το οποίο χρησιμοποίησε μεταφορικά ως προσομοίωση της μαθησιακής διαδικασίας, μίλησε για την έννοια της μεταμόρφωσης και για το πώς η ουσιαστική μάθηση επιτυγχάνεται μόνο μέσα από πειραματισμούς και θετική στάση στις προκλήσεις και ευκαιρίες που προσφέρουν οι σύγχρονες κοινωνίες. Πηγή της έμπνευσης, των εμπειριών και της δράσης του είναι οι κοινότητες μεταναστών στο προάστιο Hammarkullen. Το προάστιο αυτό δημιουργήθηκε ως δορυφόρος της πόλης του Gothenburg στις δεκαετίες του 1960 και 1970 και για καιρό αποτέλεσε γκέτο μεταναστών. Φημίζεται όχι μόνο για το πολύ ιδιαίτερο καρναβάλι του (όπως αυτό του Nottinghill στο Λονδίνο) αλλά και για τους κοινωνικούς αγώνες του, καθώς βρέθηκε συχνά στο επίκεντρο πολιτικών και ιδεολογικών αντιπαραθέσεων για ζητήματα κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών στη σουηδική κοινωνία, προσφοράς ίσων ευκαιριών για επίτευξη κοινωνικής αρμονίας και προόδου.

Το βασικό πρόγραμμα του συνεδρίου περιλάμβανε είκοσι τρεις δεκαπεντάλεπτες ομιλίες, μια ενότητα με οκτώ (8) πεντάλεπτες παρουσιάσεις βασισμένες στην τεχνική Ignite (εξαιρετικά δυναμική!), συζητήσεις, ξεναγήσεις στο Μουσείο της Πόλης του Gothenburg αλλά και μέσα στην ίδια την πόλη (πεζοπορώντας ή απολαμβάνοντας τις θέες της διασχίζοντας με καραβάκι μερικούς από τους υδάτινους άξονές της), με επίκεντρο περιοχές που απασχόλησαν την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους κοινωνικούς εταίρους ως πεδία εφαρμογής προγραμμάτων αστικής αναγέννησης στη σύγχρονη μετα-βιομηχανική εποχή. Επίσης, οι σύνεδροι είχαν την ευκαιρία να φιλοξενηθούν, στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης υποδοχής, από την πολύ προσιτή δήμαρχο, σε ένα από τα πιο όμορφα ιστορικά σπίτια της πόλης (πρώην κατοικία ενός πλούσιου Σκωτσέζου επόικου), αλλά και να μεταβούν στο προάστιο του Hammarkullen, όπου η κοινωνική πραγματικότητα δεν υπήρξε εύκολη για πολλούς μετανάστες από χώρες της Ασίας, της Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής αλλά και της Ευρώπης. Στο πολιτιστικό κέντρο του Hammarkullen οργανώθηκε ένα μικρό εργαστήριο με παρουσιάσεις από τους εκπροσώπους μεταναστευτικών κοινοτήτων και του πολιτιστικού κέντρου, με κεντρικό θέμα τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, κοινωνική και οικονομική, καθώς και την εφαρμογή ενός νέου πρότζεκτ με τίτλο LAB190, το οποίο βασίζεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα



πολιτιστικά τοπία.

Η τελευταία ημέρα του συνεδρίου αφιερώθηκε σε δύο σημαντικές επισκέψεις εκτός των φυσικών ορίων της πόλης. Η πρώτη στις εγκαταστάσεις του Κέντρου Επιστημών Innnovatum και στο Μουσείο της Αυτοκινητοβιομηχανίας SAAB, όπου οι σύνεδροι είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για την ιστορία της περιοχής, όπως αυτή καθορίστηκε από τις δραστηριότητες της μεγάλης και άλλοτε ακμάζουσας βιομηχανίας αυτοκινήτων, και να συζητήσουν για τις προκλήσεις και τους νέους ρόλους που καλείται να υπηρετήσει ένα τοπικό μουσείο με εταιρικά χαρακτηριστικά, που μεταμορφώνεται σταδιακά σε έναν οργανισμό με έντονα κοινωνικό ρόλο. Την αποκάλυψη της ημέρας, όμως, επιφύλασσε ο επόμενος σταθμός στην περιοχή Simonsland, Borås και συγκεκριμένα το Μουσείο Κλωστοϋφαντουργίας και Κέντρο Καινοτομίας στη Μόδα που εδρεύει στην περιοχή, σε εγκαταστάσεις που ανήκαν κάποτε σε ένα από τα μεγαλύτερα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας της Σουηδίας, το οποίο όμως είχε παύσει να λειτουργεί και παρέμενε εγκαταλελειμμένο μέχρι τις αρχές του 21ου αιώνα. Στόχος της επίσκεψης ήταν να αναδειχθεί η σχέση παράδοσης και δημιουργικής καινοτομίας μέσα από ένα έξοχο παράδειγμα δημιουργίας ενός σύγχρονου χώρου πολιτισμού και δημιουργικής βιομηχανίας. Οι παρουσιάσεις από στελέχη του Μουσείου και του Κέντρου ανέδειξαν τα οφέλη που μπορεί να προκύψουν από τη συνεργασία φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, και συγκεκριμένα το τοπικό πανεπιστήμιο (που ειδικεύεται στο δημιουργικό σχέδιο, την κλωστοϋφαντουργία και τη μόδα), την τοπική αυτοδιοίκηση και ιδιώτες-επενδυτές, όταν τίθενται δημιουργικοί και ποιοτικοί στόχοι με όραμα τη δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου και κοινωνικής αξίας.

Στο συνέδριο η Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από τη γράφουσα με τριπλό ρόλο, ως μέλους του Δ.Σ. του CAMOC, ως γενικής γραμματέα και ταμία του, αλλά και ως ομιλήτριας, με την εισήγηση «Across the city for the city: Hybrid museum-like experiences beyond the museum institution», μια εισήγηση που ανέδειξε ενδιαφέροντα παραδείγματα πολιτιστικών δράσεων από ποικίλες συλλογικότητες πολιτών στην πόλη της Αθήνας (σύντομη εκδοχή της εισήγησης δημοσιεύθηκε στο τελευταίο τεύχος του online περιοδικού CAMOCnews που εκδίδει η Επιτροπή, βλ. http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/camoc/PDF/Newsletters/CAMOC_Newsletter_2014_04_FR.pdf). Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύονται σχόλια και εντυπώσεις τεσσάρων μελών του CAMOC από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Σερβία, την Ιταλία και τη Ναμίμπια που έλαβαν οικονομική ενίσχυση από την Επιτροπή για να συμμετάσχουν ως ομιλητές στο συνέδριο.

Το τεύχος με το πρόγραμμα του συνεδρίου και τις περιλήψεις των εισηγήσεων είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο της Επιτροπής:

http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/camoc/PDF/Conferences/CAMOC_Goteborg_programme__booklet_1.pdf

Όσοι ενδιαφέρονται για το έργο της Επιτροπής CAMOC και επιθυμούν να εγγραφούν μέλη της, μπορούν να επικοινωνήσουν με τη γράφουσα.

Το επόμενο συνέδριο της Επιτροπής, επετειακό εφόσον σηματοδοτεί δέκα χρόνια από την ίδρυσή της, θα πραγματοποιηθεί στη Μόσχα, καθώς εκεί συγκροτήθηκε το 2005 ως ανεξάρτητη Διεθνής Επιτροπή του ICOM.

Το 4ο Διεθνές Συνέδριο Εμπειρογνομόνων για την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών και οι επαναπατρισμοί αρχαιοτήτων στην Ελλάδα το 2014

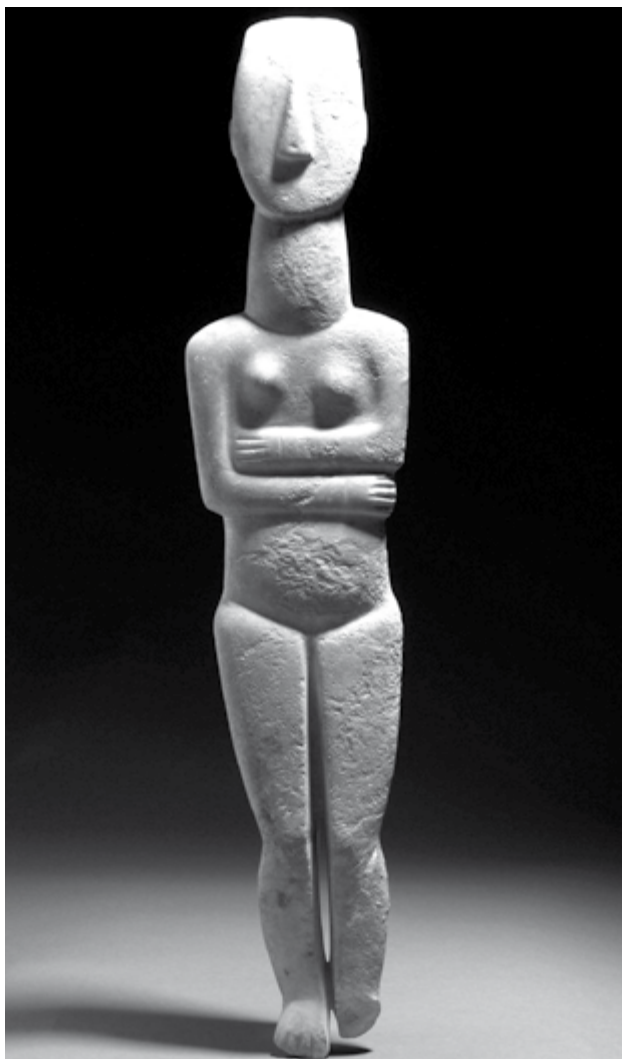
ΣΟΥΖΑΝΑ ΧΟΥΛΙΑ-ΚΑΠΕΛΩΝΗ

Στη ΒΔ Κίνα, στην επαρχία Γκανσού, καταμεσής μιας όασης κοντά στην έρημο Γκόμπι, βρίσκεται η πόλη Dunhuang, μνημείο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς χάρη στις τοιχογραφμένες σπηλιές Mogao. Στην πόλη αυτή με τους αμμόλοφους, εκεί όπου άλλοτε συναντιόνταν οι δρόμοι του Μεταξίου, πραγματοποιήθηκε, από 9-11 Σεπτεμβρίου 2014, το 4ο Διεθνές Συνέδριο Εμπειρογνομόνων για τον επαναπατρισμό πολιτιστικών αγαθών. Το συνέδριο ήταν η συνέχεια του αντίστοιχου 3ου Συνεδρίου, που είχε πραγματοποιηθεί στην Αθήνα και την Αρχαία Ολυμπία τον Οκτώβριο του 2013 και είχε διοργανωθεί από τη Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Στο 4ο Συνέδριο, η Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από τη γενική διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς κ. Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη, την κ. Άρτεμη Παπαθανασίου από την Ειδική Νομική Υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών, και την υπογράφουσα. Στις εργασίες του συνεδρίου μετείχαν 20 χώρες, διεθνείς οργανισμοί (Unesco, Unidroit, UNODC, Interpol) και οίκοι δημοπρασιών (Christies). Σκοπός της φετινής διοργάνωσης ήταν κυρίως η ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των κρατών, η ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών στο ζήτημα της προστασίας των πολιτιστικών αγαθών και της επιστροφής τους στις

χώρες προέλευσης. Συζητήθηκε επίσης το ζήτημα της συμπλήρωσης των εθνικών νομοθεσιών, όπου απαιτείται, η προσπάθεια για την εναρμόνιση και τη συμβατότητα των βάσεων δεδομένων, η αναγκαιότητα επιστροφής άνευ διατυπώσεων έργων τέχνης, τα οποία αποτελούν λεία πολέμου, και γενικά η οικοδόμηση διεθνούς αλληλεγγύης πάνω στα ζητήματα της προστασίας των πολιτιστικών αγαθών από την παράνομη διακίνησή τους. Με την ολοκλήρωση του συνεδρίου εκδόθηκε κείμενο συστάσεως (recommendation) επί 15 σημείων.

Η κ. Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη μίλησε με θέμα «Πρόσφατες υποθέσεις επαναπατρισμού πολιτιστικών αγαθών στην Ελλάδα: Παράνομες ανασκαφές στις Κυκλάδες και λεία πολέμου» και παρουσίασε, εκτός από τις τρέχουσες πρακτικές, τρία παραδείγματα αρχαιοτήτων που επαναπατρίστηκαν στην Ελλάδα το 2014. Ο περιορισμένος χρόνος που είχε στη διάθεσή της η ελληνική πλευρά δεν επέτρεψε την παρουσίαση του συνόλου των αρχαιοτήτων που επαναπατρίστηκαν στην Ελλάδα τη χρονιά που διανύουμε.



Το 2014 ολοκληρώθηκαν με επιτυχία πέντε υποθέσεις επαναπατρισμών, που αφορούν σε πέντε αρχαία αντικείμενα, 83 νομίσματα και σε περισσότερα από 10.000 όστρακα. Οι διαδικασίες για ορισμένες από τις περιπτώσεις αυτές είχαν ξεκινήσει αρκετά χρόνια πριν. Και τούτο διότι –ίσως να μην είναι ευρέως γνωστό– από τη στιγμή της διεκδίκησης ενός αρχαίου αντικειμένου μέχρι την άφιξή του στην Ελλάδα, μπορεί να μεσολαβήσουν αρκετά χρόνια ώσπου να ολοκληρωθούν αφενός η έρευνα για την πλήρη τεκμηρίωσή του και αφετέρου οι διαπραγματεύσεις ή –στη χειρότερη περίπτωση– η τυχόν δικαστική εμπλοκή. Η στρατηγική του ΥΠΠΟΑ διακρίνεται από σταθερότητα, συνέχεια και επιμονή στην επίτευξη των στόχων και οι διεκδικήσεις απαιτούν προσεκτικά δομημένα νομικά επιχειρήματα και αρχαιολογική τεκμηρίωση. Η υπόθεση των επαναπατρισμών είναι επομένως μια διαδικασία χρονοβόρα αλλά άκρως γοητευτική.

Οι επαναπατρισμοί που ολοκληρώθηκαν το 2014 είναι εν συντομία οι εξής:

1. Από το Badisches Landesmuseum της Καρλσρούης, ύστερα



από διαπραγματεύσεις τριών ετών ανάμεσα στις ελληνικές και γερμανικές αρχές, επέστρεψαν τον Ιούνιο δύο εξαιρετικά δείγματα του κυκλαδικού πολιτισμού που είχαν παράνομα εξαχθεί από την Ελλάδα. Πρόκειται για ένα μαρμάρινο ειδώλιο και ένα τηγανόσχημο σκεύος, που είχαν αποκτηθεί από το γερμανικό μουσείο το 1975. Το ειδώλιο, παραλλαγή του τύπου «Σπεδού», απεικονίζει γυναικεία μορφή με σταυρωμένα χέρια κάτω από το στήθος και χρονολογείται στην πρώιμη κυκλαδική II περίοδο (2700-2400 π.Χ.). Το συγκεκριμένο έργο θεωρείται από τα μεγαλύτερα σωζόμενα ειδώλια, καθώς έχει ύψος 0,89 μ. Ίχνη χρώματος παρατηρούνται στα μάτια και στην κόμη.

Το τηγανόσχημο σκεύος με κωνική λαβή κοσμεύεται με ανάγλυφη συνεχή σπείρα και ανήκει στην ίδια περίοδο με το ειδώλιο. Πρόκειται για ένα από τα ελάχιστα δείγματα του τύπου που είναι κατασκευασμένα από χλωρίτη λίθο. Περιλαμβάνονται μεταξύ των πλέον εντυπωσιακών καλλιτεχνικών δημιουργιών της πρώι-

μης εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο και κυρίως στις Κυκλάδες. Τα δύο έργα εμπλουτίζουν ήδη τη μόνιμη έκθεση κυκλαδικών αρχαιοτήτων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Οι δύο πλευρές, γερμανική και ελληνική, κατέληξαν στην υπογραφή μιας συμφωνίας που συντελεί στη διεύρυνση της συνεργασίας τους χωρίς παράλληλα να αποκλείεται η περαιτέρω διεκδίκηση και άλλων αρχαιοτήτων που έχουν εξαχθεί παράνομα από τη χώρα.

2. Την ίδια περίπου περίοδο επέστρεψαν από το Pfahlbaumuseum, ένα ιδιωτικό μουσείο κοντά στη λίμνη της Κωνσταντίας (Bodensee), περισσότερα από 10.000 όστρακα, ευρήματα ανασκαφών που είχε διενεργήσει το 1941 στη Θεσσαλία, στη θέση Μαγούλα Βισβίκη κοντά στο Βελεστίνο, ο Γερμανός αξιωματικός και αρχαιολόγος Hans Reinerth. Σκοπός της ανασκαφικής έρευνας, που χρονολογικά τοποθετείται στην τελευταία φάση της πρώιμης νεολιθικής περιόδου (6000 π.Χ.), ήταν η συλλογή αρχαιολογικών τεκμηρίων σχετικά με την κάθοδο ινδογερμανικών φύλων στο Αιγαίο, έτσι ώστε να νομιμοποιηθεί ιδεολογικά η κατάληψη της Ελλάδας. Όμως, μετά την επαναξιολόγηση της ανασκαφής με βάση τα σχέδια και τις φωτογραφίες, ανETRάπη, απεδείχθη ότι δεν έστεκε.

3. Ένα βυζαντινό χειρόγραφο, το οποίο είχε κλαπεί από τη βιβλιοθήκη της Μονής Διονυσίου του Αγίου Όρους το 1960 και ήταν καταγεγραμμένο από τον Σπυρίδωνα Λάμπρο με αριθμό 3542/8, επέστρεψε στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο. Πρόκειται για έναν περγαμηνό κώδικα – Τετραευάγγελο – ακριβώς χρονολογημένο στα 1133, έργο του γραφέα Θεοκτίστου, που είχε φιλοτεχνηθεί σε αυτοκρατορικό εργαστήριο (scriptorium) της Κωνσταντινούπολης. Περιέχει λαμπρή εικονογράφηση με κανόνες αντιστοιχίας των ευαγγελίων, χαρακτηριστικά περίτεχνα επίτιτλα και απεικονίσεις των τεσσάρων ευαγγελιστών. Χειρόγραφο, όπως αυτό, προοριζόνταν για μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας των Κομνηνών, υψηλόβαθμους αξιωματούχους ή βιβλιοθήκες μεγάλων μοναστηριών της Κωνσταντινούπολης. Ο κώδικας εντοπίστηκε στο Μουσείο Getty με αφορμή την έκθεση «Heaven and Earth. Byzantine Illuminations at the Cultural Crossroads» (τον είχε αποκτήσει το 1973). Το ΥΠΠΟΑ, βασιζόμενο στην πολύ καλή τεκμηρίωση που συνέλεξε τόσο από το Αρχείο της Μονής όσο και από το Ιστορικό Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών, καθώς και στο Μνημόνιο Συνεργασίας που είχε υπογραφεί το 2011 μεταξύ του Μουσείου Getty και του Υπουργείου Πολιτισμού, διεκδίκησε το σπάνιο χειρόγραφο επιτυγχάνοντας τελικώς τον επαναπατρισμό του.

4. Ένα μικρών διαστάσεων ιωνικό κιονόκρανο και ένα λίθινο ιγδίο παραδόθηκαν στο Ελληνικό Προξενείο του Σαν Φρανσίσκο και μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο. Η έρευνα για τα δύο αντικείμενα δεν έχει ολοκληρωθεί. Κατά πάσα πιθανότη-

τα το κιονόκρανο προέρχεται από την Ακρόπολη, ενώ το ιγδίο (γούδι) είναι μέχρι στιγμής άγνωστης προέλευσης.

5. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Κοινοτικής Οδηγίας 93/07/ΕΟΚ, η οποία προβλέπει την επιστροφή στη χώρα προέλευσης παρανόμως εξαχθέντων πολιτιστικών αγαθών, επαναπατρίστηκαν στην Ελλάδα, τον Οκτώβριο, 82 αρχαία ελληνικά ασημένια νομίσματα και ένα χάλκινο, που είχαν κατασχεθεί από τις ιταλικές αρχές στη Βενετία το 2008. Στα νομίσματα περιλαμβάνονται κοπές Αθηνών, Ακάνθου, Τωρώνης, Κοινού των Χαλκιδίων και νομίσματα των Μακεδόνων βασιλέων Περδίκας Β' και Φιλίππου Ε', χρονολογούμενα από τα τέλη του 5ου έως τις αρχές του 2ου π.Χ. αιώνα. Τα νομίσματα παραδόθηκαν στο Νομισματικό Μουσείο.

Όλες οι διαδικασίες πραγματοποιήθηκαν με την εποπτεία και την ουσιαστική συμβολή της γενικής διευθύντριας κ. Μ. Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη, ενώ τις υποθέσεις χειρίστηκαν με προσήλωση οι κ. Κ. Νικολέντζος (Καρλσρούη), Χ. Κουτσοθανάσης (Pfahlbaumuseum), Ν. Πανουτσόπουλος (Κώδικας), Δ. Παρράς (νομίσματα) και η κ. Ε. Πιπέλια (Σαν Φρανσίσκο).

Περιφερειακά μουσεία και ευρωπαϊκή ταυτότητα: Παρελθόν και μέλλον

ΝΤΕΛΙΑ ΤΖΩΠΤΖΑΚΗ

Στις 16 Ιουνίου 2014 η EUNIC Αθήνας, παράρτημα της Ένωσης Μορφωτικών Ιδρυμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union National Institutes of Culture) διοργάνωσε, με πρωτοβουλία της Πρεσβείας της Κυπριακής Δημοκρατίας – Σπίτι της Κύπρου και σε συνεργασία με τη Διεθνή Επιτροπή για τα Περιφερειακά Μουσεία του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICR-ICOM), το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς και το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, επιστημονική ημερίδα με θέμα «Περιφερειακά μουσεία και ευρωπαϊκή ταυτότητα: Παρελθόν και μέλλον» (Regional Museums and European Identity: Past and Future). Η εκδήλωση φιλοξενήθηκε στο Σπίτι της Κύπρου και είχε ως αφορμή τον εορτασμό της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων 2014 με γενικό τίτλο «Οι συλλογές των μουσείων μάς ενώνουν». Από την πλευρά της EUNIC Αθήνας συμμετείχαν το Βρετανικό Συμβούλιο, το Σουηδικό Ινστιτούτο, το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού, η Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας – Σπίτι της Κύπρου, η Πρεσβεία της Πολωνίας, η Πρεσβεία της Ρουμανίας, η Πρεσβεία της Νορβηγίας και το Νορβηγικό Ινστιτούτο Αθηνών. Τις εργασίες της ημερίδας χαιρέτησαν η μορφωτικός λειτουργός της Πρεσβείας της Κυπρι-

ακής Δημοκρατίας κ. Μαρία Παναγίδου, ο διευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου Ελλάδας και πρόεδρος της EUNIC Αθήνας κ. Olivier Descotes, καθώς και η γενική διευθύντρια του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη.

Στην ημερίδα κλήθηκαν ακαδημαϊκοί και επαγγελματίες μουσείων από τις ευρωπαϊκές χώρες που έλαβαν μέρος, να παρουσιάσουν τις σκέψεις και τον προβληματισμό τους σχετικά με την έννοια, την υπόσταση και το όραμα των περιφερειακών μουσείων στη μελλοντική Ευρώπη. Το γενικό θεωρητικό πλαίσιο της ημερίδας έθεσε η πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM κ. Τέτη Χατζηνικολάου. Στην ομιλία της, με θέμα «Περιφερειακά μουσεία – Μια εισαγωγή», η Τ. Χατζηνικολάου αναφέρθηκε στον θεσμό των περιφερειακών μουσείων ανά τον κόσμο, αλλά και στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο πολιτισμός στην περιφέρεια δεδομένων των νέων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Στη συνέχεια η αν. καθηγήτρια μουσειολογίας στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου κ. Αλεξάνδρα Μπούνια ανέπτυξε, με ιδιαίτερα εύληπτο τρόπο, μια συλλογιστική ανάγνωσης της ευ-

θνούς Επιτροπής για τα Περιφερειακά Μουσεία του ICOM, αναφερόμενος στο πιο πρόσφατο παρελθόν, μίλησε για τις αλλαγές στη δομή της νορβηγικής μουσειακής πολιτικής μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και κυρίως από το 2000 και εξής.

Η δεύτερη ενότητα περιελάμβανε δύο εισηγήσεις με γενικό θεματικό άξονα τη δραστηριοποίηση φορέων στην περιφέρεια, είτε στο πλαίσιο της κρατικής πολιτικής είτε της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ως εκπρόσωπος του Arts Council της Βρετανίας, ο κ. Michael O St. Cooke παρουσίασε την πρωτοβουλία της βρετανικής κυβέρνησης να επενδύσει σαράντα εκατομμύρια λίρες βάσει των αποτελεσμάτων που επέδειξε η Ομάδα Εργασίας το 2000 με σκοπό την «αναγέννηση στην περιφέρεια». Από την ελληνική πλευρά η υπεύθυνη του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς κ. Έλια Βλάχου ανέπτυξε τη μεθοδολογία διαχείρισης του δικτύου μουσείων του ΠΙΟΠ σε όλη την Ελλάδα, καθώς και το βασικό τους στόχο, που είναι η προσέγγιση και αλληλεπίδραση με την τοπική κοινωνία και κυρίως με ομάδες νεανικού κοινού.



ρωπαϊκής ταυτότητας ως «ενότητας στην πολυμορφία» και όχι ως αναζήτησης κοινών ριζών, συμβόλων και στόχων, έτσι όπως παραδοσιακά γίνονταν αντιληπτή η έννοια της ταυτότητας. Με τη ματιά αυτή υποστήριξε ότι τα περιφερειακά μουσεία αποτελούν «δίκτυο διαφορών» και όχι ομογενοποίησης, είναι πρωτίστως χώροι διαλόγου ανάμεσα στους ανθρώπους που τα περιβάλλουν και στους θεσμούς που τα προβάλλουν.

Ακολούθησαν έντεκα εισηγήσεις μοιρασμένες σε πέντε ενότητες, θεματικές και γεωγραφικές. Πρώτη μίλησε η γραμματέας της Διεθνούς Επιτροπής για τα Περιφερειακά Μουσεία του ICOM, κ. Jean Aase, κάνοντας ιστορική αναδρομή στην πολιτική ιστορία της πατρίδας της Νορβηγίας. Η J. Aase συνέδεσε την έξαρση του λαϊκού αισθήματος και τη μετέπειτα δημιουργία μουσείων, κυρίως ανοιχτού τύπου (open air) στη Νορβηγία, με το γεγονός της ηγεμονίας της Δανίας και Σουηδίας από τον 14ο μέχρι και τον 20ό αιώνα. Στη συνέχεια ο κ. Rune Holbek, πρόεδρος της Διε-

Στην τρίτη ενότητα συμμετείχε η κ. Åsa Stenström, υπεύθυνη συλλογών και εθνολογίας στο Μουσείο Västerbottens της πόλης Umeå, μια πόλη διεθνούς ακτινοβολίας λόγω του πανεπιστημίου της αλλά και πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2014, με έντονα πολυπολιτισμικό χαρακτήρα. Η κ. Stenström, πρόεδρος του Εθνικού Σουηδικού Δικτύου «Contemporary Collecting», τόνισε τη σημασία ενός «δημοκρατικού μουσείου» ανοιχτού και προσβάσιμου τόσο στις ποικίλες εθνοτικές όσο και στις κοινωνικές ομάδες της πόλης με τη χρήση ηλεκτρονικών μεθόδων διαχείρισης συλλογών, όπου καταγράφονται οι προφορικές μαρτυρίες των κατοίκων. Κατόπιν η σύμβουλος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πρόεδρος της πολιτιστικής κίνησης ex-Artis του οργανισμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης – Πάφος 2017», κ. Ντανιέλλα Πιστέντη-Μούγιαννου, μίλησε για τη δημιουργία της πολιτιστικής κίνησης ex-Artis με σκοπό την προαγωγή των τεχνών και του πολιτισμού σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Αναφέρθηκε συγκεκριμένα στην έκθεση «Τραύμα και

θεραπεία. Κυπριακή αρχαιότητα και σύγχρονη τέχνη» με καλλιτεχνική επιμελήτρια την καθηγήτρια ιστορίας τέχνης κ. Νίκη Λουϊζίδη, που εγκαινιάστηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πάφου στις 10 Οκτωβρίου 2014, εγκαινιάζοντας παράλληλα ελπιδοφόρες συνέργιες μεταξύ κυπριακών φορέων και Ευρωπαίων καλλιτεχνών.

Η τέταρτη ενότητα, ως αρραγής συνέχεια και προέκταση της προηγούμενης, επικεντρώθηκε στην αρχαιολογική κληρονομιά. Ο κ. Ευστάθιος Ράπτου από το Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου παρουσίασε το παρελθόν αλλά και τις διαφαινόμενες επικοινωνιακές δυνατότητες του Αρχαιολογικού Μουσείου Πάφου. Στη συνέχεια ομάδα αρχαιολόγων της Δ' ΕΠΚΑ του ΥΠΠΟΑ, που διενεργούν έρευνες στην Αρχαία Ασίνη σε συνεργασία με το Σουηδικό Ινστιτούτο, αναφέρθηκαν στην ιδέα δημιουργίας ενός μικρού εκθεσιακού χώρου στον αρχαιολογικό χώρο της Ασίνης χωρίς αυθεντικά αντικείμενα. Έμφαση δίνεται στην ιστορία της ανασκαφής αλλά και της Ελλάδας την εποχή εκείνη, καθώς και στις αντιδράσεις των επισκεπτών.

Οι τελευταίες τρεις παρουσιάσεις είχαν ως θέμα περιπτώσεις περιφερειακών μουσείων που βρίσκονται σε χώρες της πρώην Ανατολικής Ευρώπης και παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες λόγω αλλαγών στο καθεστώς και τη διεθνή πολιτική. Ο κ. Jacek Salwiński, αναπληρωτής διευθυντής του Ιστορικού Μουσείου Κρακοβίας, μίλησε για το τοπικό μουσείο της Nowa Huta, μιας πόλης που οικοδομήθηκε ως πρότυπη κομμουνιστική βιομηχανική μικροκοινωνία και που σήμερα αναζητά νέο στίγμα επαναπροσδιορίζοντας το πρόσημο της κομμουνιστικής κληρονομιάς. Τον λόγο στη συνέχεια πήρε ο κ. Zamfir Bălan, αναπληρωτής διευθυντής του Μουσείου της Βράιλας στη Ρουμανία, ο οποίος αναφέρθηκε στις πολυπολιτισμικές προκλήσεις που δέχεται και διαθλά το Μουσείο της πόλης Βράιλα. Τέλος, ο κ. Σωφρόνιος Παραδεισόπουλος, διευθυντής του Παραρτήματος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού στην πολυεθνική Οδησό, κατέδειξε τον κομβικό ρόλο του Ιδρύματος για τη σύγχρονη ουκρανική πραγματικότητα αλλά και για τις σχέσεις Ουκρανίας και Ελλάδας.

Οι εργασίες της ημερίδας ολοκληρώθηκαν με τα εγκαίνια της έκθεσης γελοιογραφιών του Νορβηγού καλλιτέχνη κ. Geir Helgen, με τίτλο «Ο κόσμος των μουσείων. Μια χιουμοριστική ματιά». Η έκθεση, την οποία προλόγισε ο κ. Γιάννης Μαρκάκης, διευθυντής του Μουσείου Παραδοσιακής Ζωής Κρήτης ΛΥΧΝΟΣΤΑΤΗΣ, φιλοξενήθηκε στο Σπίτι της Κύπρου σε συνεργασία με το ΠΙΟΠ που την είχε πρωτοπαρουσιάσει στην Ελλάδα.

Την Τρίτη, 17 Ιουνίου, οργανώθηκε πρωινό εργαστήριο στους χώρους του Ελληνικού Τμήματος του ICOM με θέμα τα μουσειακά δίκτυα. Εκτός από τους συνέδρους, στο εργαστήριο συμ-

μετείχαν ο κ. Φίλιππος Μαζαράκης Αινιάν, ιστορικός (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο), η κ. Αγγελική Αντωνίου, ειδικός πληροφορικών συστημάτων (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου), καθώς και η κ. Σοφία Τσιλίδου, αρχαιολόγος-μουσειολόγος (ΥΠΠΟΑ). Η κ. Τσιλίδου πραγματοποίησε ημίωρη παρουσίαση με σκοπό την ενημέρωση των συνέδρων για τα προγράμματα δικτύωσης μουσείων και επαγγελματιών NEMO (Network of European Museum Organizations) και LEM (The Learning Network Project). Ακολούθησε ξενάγηση στο Μουσείο Νεώτερης Κεραμικής και περιήγηση στη γειτονιά του Κεραμικού.

Ευχαριστούμε θερμά όλους όσοι συνετέλεσαν στην επιτυχία αυτού του διήμερου και ιδιαιτέρως το Ελληνικό Τμήμα του ICOM που στήριξε με κάθε τρόπο την προσπάθεια.

«Τα μνημεία της Κορινθίας μάς απλώνουν το χέρι...»

ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΙΤΟΥΡΗ

Τον Μάρτιο του 2014, η τέως ΛΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Κορινθίας (νυν Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας) προχώρησε στη διοργάνωση ενός διήμερου σεμιναρίου μουσειακής εκπαίδευσης στα πρότυπα του θεσμού του σεμιναρίου «Μουσείου-Σχολείου», το οποίο απευθύνθηκε σε 200 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας. Το σεμινάριο διοργανώθηκε σε συνεργασία με το Κέντρο Πολιτισμού, Αθλητισμού και Περιβάλλοντος (ΚΕΠΑΠ) του Δήμου Κορινθίων, την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών, την τέως 25η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, το Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου, ενώ καθοριστική υπήρξε η συμβολή των διευθύνσεων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Κορινθίας και, ασφαλώς, η συνδρομή του Ελληνικού Τμήματος του ICOM που, μεταξύ άλλων, διέθεσε τα πρακτικά του «Μουσείου-Σχολείου» και άλλες σχετικές εκδόσεις του στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς.

Στόχος του σεμιναρίου «Τα μνημεία της Κορινθίας μάς απλώνουν το χέρι...» ήταν η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με την ιστορία, την αρχαιολογική και νεώτερη πολιτιστική κληρονομιά της Κορινθίας, η κατανόηση των μνημείων και των εκπαιδευτικών δυνατοτήτων που αυτά προσφέρουν, κυρίως, όμως, η εξοικείωση –μέσα από τη συνδρομή ειδικών επιστημόνων– με τα μεθοδολογικά εργαλεία της μουσειακής εκπαίδευσης, προκειμένου οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να προχωρήσουν, στο πλαίσιο της σχολικής πράξης, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων με αφετηρία την τοπική πολιτιστική κληρονομιά.

Το Σάββατο, 29 Μαρτίου, στο Αμφιθέατρο του 4ου Γενικού Λυκείου (Άγιος Γεώργιος Κορίνθου), πραγματοποιήθηκαν 15 ομιλίες που οργανώθηκαν γύρω από τρεις θεματικές ενότητες.

Στην Α' ενότητα, με τίτλο «Εισαγωγή στα μεθοδολογικά εργαλεία της μουσειακής εκπαίδευσης: Στόχοι, μέσα, υλικά και τεχνικές για την ερμηνευτική προσέγγιση και την εκπαιδευτική αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς», αναλύθηκαν διεξοδικά, μέσα από την παρουσίαση ενός ευρύτατου φάσματος εκπαιδευτικών εφαρμογών, τα θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν στην απόπειρα συγκρότησης αφηγήσεων με αφετηρία τα υλικά τεκμήρια του παρελθόντος.

Στη Β' ενότητα, με τίτλο «Μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι της Κορινθίας: Η τοπική πολιτιστική κληρονομιά και οι ποικίλες δυνατότητες εκπαιδευτικής αξιοποίησής της», παρουσιάστηκαν οι πολυπρόσωποι αρχαιολογικοί χώροι και οι συλλογές της Αρχαίας Κορίνθου, της Αρχαίας Νεμέας, του Ηραίου, των



Ισθμίων και της Σικυώνας, ο βυζαντινός μνημειακός πλούτος της Κορινθίας, οι συλλογές της Δημοτικής Πινακοθήκης και του Ιστορικού Λαογραφικού Μουσείου, κυρίως, όμως, αναδείχθηκαν οι ποικίλες ιστορίες που μπορούν να διηγηθούν τα συγκεκριμένα μνημεία και οι μουσειακές συλλογές.

Στην Γ' ενότητα, με τίτλο «Κορινθία 'έν δράσει': Ενδεικτική παρουσίαση εκπαιδευτικών εφαρμογών που πραγματοποιήθηκαν σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς της Κορινθίας από φορείς ή εκπαιδευτικούς», παρουσιάστηκαν βέλτιστες πρακτικές, που κατέδειξαν τους εναλλακτικούς τρόπους με τους οποίους προσεγγίστηκαν ερμηνευτικά και αξιοποιήθηκαν εκπαιδευτικά διάφοροι χώροι και μουσεία της Κορινθίας.

Την Κυριακή, 30 Μαρτίου, πραγματοποιήθηκε «Άσκηση σχεδιασμού θεματικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς σε επιλεγμένα μνημεία και μουσειακούς χώρους της Κορινθίας» και συγκεκριμένα στο Μουσείο και τον Αρχαιολογικό Χώρο της Αρχαίας Κορίνθου, στη Βασιλική Λεχαί-

ου και στη Δημοτική Πινακοθήκη Κορίνθου.

Οι 50 εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην άσκηση, χωρισμένοι σε 4 ομάδες εργασίας (2 πρωτοβάθμιας και 2 δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), επισκέφθηκαν τους αντίστοιχους μουσειακούς και αρχαιολογικούς χώρους, όπου, με την καθοδήγηση εξειδικευμένων επιστημόνων, προχώρησαν στον αναλυτικό σχεδιασμό μιας θεματικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας, με αφετηρία το συγκεκριμένο μνημείο/μουσείο. Η άσκηση συνεχίστηκε σε ειδικό χώρο της Δημοτικής Πινακοθήκης Κορίνθου, όπου παρουσιάστηκαν αναλυτικά στην ολομέλεια των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών οι σχεδιαστικές προτάσεις κάθε ομάδας εργασίας. Ακολούθησε σχολιασμός και συζήτηση επί των προτάσεων.

Το σεμινάριο ολοκληρώθηκε με μια ιδιαίτερα εποικοδομητική συζήτηση για τις δυνατότητες βραχυπρόθεσμων-μεσοπρόθεσμων συνεργασιών μεταξύ των φορέων πολιτισμού της Κορινθίας και της εκπαιδευτικής κοινότητας, με στόχο την περαιτέρω υποστήριξη των εκπαιδευτικών στον σχεδιασμό και την υλοποίηση δραστηριοτήτων για την τοπική πολιτιστική κληρονομιά (διοργάνωση συμπληρωματικών σεμιναρίων, παραγωγή έντυπου και ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, βιβλιογραφική συνδρομή των εκπαιδευτικών, κ.ά.).

Τα συμπεράσματα από την τελική αυτή συζήτηση –αλλά και από τα φύλλα αξιολόγησης του σεμιναρίου που συμπλήρωσε το σύνολο των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών– αποτελούν τον οδηγό για τα επόμενα βήματα της ενιαίας πλέον Εφορείας Αρχαιοτήτων Κορινθίας, στην κατεύθυνση της συγκρότησης μιας σταθερότερης πολιτικής στήριξης του έργου των εκπαιδευτικών και της σύσφιξης των δεσμών της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας με τα διαφορετικά πρόσωπα της τοπικής κοινωνίας.

Μουσεία και Μνήμη

ΣΩΤΗ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ

Στις 13 Δεκεμβρίου 2013, με αφορμή τη συμπλήρωση 70 χρόνων από το Ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων, πραγματοποιήθηκε ημερίδα με θέμα «Μουσεία και Μνήμη». Η ημερίδα οργανώθηκε στα Καλάβρυτα από το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του ICOM και αποτέλεσε το επίκεντρο των επετειακών εκδηλώσεων μνήμης.

Την εκδήλωση προλόγισε ο πρόεδρος του Μουσείου κ. Χρίστος Φωτεινόπουλος, ο οποίος αναφέρθηκε στη σημασία και στους στόχους του σε έναν τόπο όπου η ιστορική μνήμη παραμένει ζωντανή έχοντας σφραγίσει τη ζωή των κατοίκων.

Μετά την εισαγωγική τοποθέτηση της προέδρου του Ελληνικού

Τμήματος του ICOM κ. Τέτης Χατζηνικολάου, ακολούθησε η εισήγηση της κ. Μάχης Γκαζή, επ. καθηγήτριας του Παντείου Πανεπιστημίου, για το θέμα «Μουσειακές εκθέσεις και μνήμη». Ο κ. Φίλιππος Μαζαράκης Αινιάν, επιμελητής του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου, ανέπτυξε το θέμα «Μουσεία και ιστορική μνήμη στις μέρες μας: Στράτευση ή αποπολιτικοποίηση;».

Στη συνέχεια, η διευθύντρια του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδας κ. Ζανέτ Μπαττίνου παρουσίασε διεξοδικά τους στόχους του Εβραϊκού Μουσείου μέσα από τις δράσεις και τις συνεργασίες του.

Η εκδήλωση έκλεισε με την εισήγηση της κ. Ειρήνης Νάκου, αν. καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με θέμα «Μουσεία, Μνήμη και Εκπαίδευση». Η κ. Νάκου αναφέρθηκε επίσης στο έργο της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας.

Το Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος λειτουργεί από το



2005. Στεγάζεται στο κτήριο του παλιού Δημοτικού Σχολείου, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, καθώς συνδέεται άμεσα με το τραγικό γεγονός του Ολοκαυτώματος (χώρος συγκέντρωσης του πληθυσμού πριν από την εκτέλεση της 13ης Δεκεμβρίου 1943, οπότε και κήκε ολοσχερώς).

Μέσα από την πλούσια συλλογή σπάνιων εγγράφων, μοναδικών αντικειμένων και προσωπικών αφηγήσεων παρουσιάζεται η συγκλονιστική ιστορία των Καλαβρύτων με σκοπό τη διατήρηση της μνήμης αλλά και τη διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης στις νεότερες γενιές.

Η εκδήλωση ολοκληρώθηκε με ξενάγηση στο Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος και στον τόπο της θυσίας.

Απόσπασμα από την ομιλία του κ. Χρίστου Φωτεινόπουλου, Προέδρου του Δημοτικού Μουσείου Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος

Σαν σήμερα πριν από 70 χρόνια, στις 13 Δεκεμβρίου 1943, όλος

ο ανδρικός πληθυσμός της πόλης εκτελέστηκε άνανδρα απ' τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής. Ιστορική πράξη η οποία αποτελεί στίγμα στον σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό και αναγνωρίζεται διεθνώς ως πράξη ντροπής για ολόκληρη την πολιτισμένη ανθρωπότητα.

Το ιστορικό αποτύπωμα της άνανδρης αυτής πράξης είναι γνωστό ως το «Ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων» κι έχει καταγραφεί στην ιστορία κοντά στ' άλλα ολοκαυτώματα των δεκάδων μαρτυρικών πόλεων και χωριών της πατρίδας μας.

Οι Καλαβρυτινοί μετά από αγώνες χρόνων κατόρθωσαν να στεγάσουν τη μνήμη των αδικωμένων συγγενών τους στο κτήριο όπου εκτυλίχτηκε η πρώτη πράξη της τραγωδίας, εκεί που έγινε ο εγκλεισμός των γυναικοπαίδων εν ομηρία. Το ίδιο αυτό κτήριο στεγάζει σήμερα το Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, τη νέα κιβωτό της σύγχρονης ιστορίας μας, που έχει ως σκοπό τη διάσωση της μνήμης του ιστορικού γεγονότος και τη διαμόρφω-



ση της ιστορικής συνείδησης αυτού –ως κεφάλαιο πολιτισμικής κληρονομιάς– στη νοηματοδότηση του παρόντος.

Άλλωστε η σημερινή Ημερίδα, με τίτλο «Μουσεία και Μνήμη», υπηρετεί αυτόν τον στόχο: να αναδείξει τη σημασία των μουσείων ως φορέων διάσωσης και διαφύλαξης της ατομικής και της συλλογικής μνήμης.

Μετά από την επταετή και πλέον ενασχόλησή μου με θέματα οργάνωσης και λειτουργίας του ΔΜΚΟ, θα ήθελα να διατυπώσω κάποιες άτακτες σκέψεις που έχουν αποκρυσταλλωθεί στο μυαλό μου προλογίζοντας μ' αυτόν τον ιδιόμορφο τρόπο τη θεματική της Ημερίδας.

Το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, ίσως περισσότερο από άλλα μουσεία, επιβάλλεται να επαναπροσδιορίζει διαρκώς τον ρόλο και τον σκοπό του: είναι αναγκαίο ν' αποκτήσει δυναμική και στόχευση τέτοια που θα του επιτρέψει να μετατραπεί από εκθεσιακός-μουσειακός χώρος, στον οποίο φυλάσσονται και εκτίθενται οι «ιστορικές πηγές», σε «εργαστή-

ριο» διαμόρφωσης του οικουμενικού αιτήματος για ειρήνη.

Το Μουσείο έχει χρέος, παραδίδοντας αναλλοίωτα τα τεκμήρια της ιστορικής αλήθειας στις επόμενες γενιές, να διαμορφώσει τη συλλογική συνείδηση του σημερινού και αυριανού πολίτη και να καλλιεργήσει γόνιμο προβληματισμό και κριτική στάση απέναντι στις συνθήκες και τα αποτελέσματα ακραίων και τυφλών εθνικιστικών ιδεολογιών.

Ένα Μουσείο δε στεγάζει απλώς αντικείμενα: μέσα σ' αυτό και «δί' αυτού», το ιστορικό γεγονός –το οποίο στις ανθρώπινες συνειδήσεις και τη συλλογική μνήμη προορίζεται να ξεθωριάσει ή να αλλοιωθεί– αποκτά διαχρονική παρουσία. Έτσι καθίσταται «ζωντανός μάρτυρας» του παρελθόντος, χώρος μέσα στον οποίο το ιστορικό γεγονός επιβιώνει και διδάσκει εσαεί. Μετατρέποντας το παρελθόν σε ιστορία, επιτρέπει στις σύγχρονες κοινωνίες ν' αναζητήσουν και να συγκροτήσουν την ταυτότητά τους.

Το Μουσείο προσφέρει έναν άλλο τρόπο θέασης και σχέσης μας με τα γεγονότα, τα πρόσωπα και τα αντικείμενα και, πρώτα απ' όλα, μας βοηθά να κατανοήσουμε –για να παραφράσω τους στίχους του Γ. Σεφέρη– ότι «τ' αγάλματα δεν είναι πια συντρίμια, είμαστε εμείς».

Ειδικότερα, σ' έναν τέτοιο «πρωτογενή» χώρο μεγάλης ιστορικής αξίας επιτυγχάνεται η καλύτερη μετάδοση και η αποτελεσματικότερη κατάκτηση αυτού που αποκαλούμε «ιστορική γνώση». Ασφαλώς ο ρόλος ενός μουσείου είναι σύνθετος και πολύπλευρος, ωστόσο είναι κοινώς αποδεκτό ότι στον σύγχρονο κόσμο προτάσσεται ο εκπαιδευτικός και μορφωτικός ρόλος του έναντι των υπολοίπων λειτουργιών του.

Το Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος έχει εκπονήσει εκπαιδευτικά προγράμματα για τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία έχει εγκρίνει –μετά τη γνωμοδότηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής– το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και έχουν τεθεί υπόψη της εκπαιδευτικής κοινότητας μέσω της ιστοσελίδας του Μουσείου (<http://www.dmko.gr/>).

Η τραγωδία των Καλαβρύτων δεν έχει περάσει στο παρελθόν, γιατί η βιωματική τραυματική εμπειρία είναι ζώσα. Για την ιστορία ο χρόνος είναι ο αόριστος του παρελθόντος, ενώ για τη μνήμη ο ενεστώτας του διαρκούς παρόντος. Αυτή είναι η ιδιαιτερότητα του Μουσείου μας, βασικό στοιχείο της δυναμικής του παρουσίας στον τόπο και στον χρόνο, αλλά και παράγοντας που διαμορφώνει συχνά δυσχέρειες στην ιστορικοποίηση του γεγονότος.

Πολιτιστικά τοπία σε περιοχές Natura 2000

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ), στο πλαίσιο της προσπάθειας για τη σύνδεση του πολιτισμού με το περιβάλλον, διοργάνωσε Διεθνή Συνάντηση με τίτλο «Πολιτιστικά τοπία σε περιοχές Natura 2000: Προς μια νέα πολιτική ολοκληρωμένης διαχείρισης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς».

Η Διεθνής Συνάντηση πραγματοποιήθηκε το διάστημα 10-11 Οκτωβρίου στο Μουσείο της Ακρόπολης στην Αθήνα και στο Μουσείο Περιβάλλοντος στη Στυμφαλία, με τη συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Στη Διεθνή Συνάντηση παρευρέθησαν, μετά από πρόσκληση, η Επίτροπος Θαλασσίων Υποθέσεων κ. Μαρία Δαμανάκη, η Υπουργός Τουρισμού κ. Όλγα Κεφαλογιάννη, η Γενική Γραμματέας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ κ. Νάντια Γιαννακοπούλου, η Γενική Γραμματέας του Υπουργείου Πολιτισμού κ. Λίνα Μενδώνη, ο Υπουργός Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Κουγιάλης, υψηλόβαθμα στελέχη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπρόσωποι ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών, ιδρυμάτων και διεθνών ενώσεων (UNEP, UNESCO, ICOMOS-IFLA, ICCROM, ICOM, EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY, INTERNATIONAL CENTRE FOR MEDITERRANEAN LANDSCAPES, EUROPEAN BANK FOR REGIONAL DEVELOPMENT, EUROPA NOSTRA, Βοτανικό Μουσείο Βερολίνου, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Les Rencontres-Ένωση Ευρωπαϊκών Πόλεων και Περιφερειών για τον Πολιτισμό, ECOVAST, WWF, κ.ά.), καθώς και μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, εμπειρογνώμονες και φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών.

Κύριοι στόχοι της Διεθνούς Συνάντησης ήταν:

- Να εξεταστεί και να τεκμηριωθεί η διττή ταυτότητα, πολιτιστική και περιβαλλοντική, των πολιτιστικών τοπίων, ιδιαίτερα αυτών που εντάσσονται στις ζώνες προστασίας του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.
- Να προσδιοριστούν οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές μιας νέας πολιτικής, που θα συνδέει τον πολιτισμό με το περιβάλλον και θα υποστηρίζει την κοινή διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.

Κατά τη Συνάντηση επισημάνθηκε ότι η προστασία και διατήρηση του τοπίου μπορεί να βελτιωθεί εάν υπάρχει σαφής κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η φύση διαμορφώνει τον πολιτισμό

και εάν, ταυτόχρονα, κατανοούνται πλήρως οι διαδικασίες με τις οποίες ο πολιτισμός αναδιαμορφώνει τη φύση. Παράλληλα, αναγνωρίστηκε ότι υπάρχει, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, μια αυξανόμενη αναγνώριση της ανάγκης διαχείρισης των τοπίων ως συνθέσεων τόσο της πολιτιστικής όσο και της φυσικής κληρονομιάς,

Τα συμπεράσματα της Διεθνούς Συνάντησης, όπως αποτυπώθηκαν στη Διακήρυξη της Στυμφαλίας, διακρίνονται σε ειδικότερες θεματικές ενότητες:

Γνώση

Χρειάζεται επαρκής και αξιόπιστη πληροφόρηση για την κατάσταση των τοπίων, τις πολιτιστικές και φυσικές αξίες τους, τις διαδικασίες μετασχηματισμού, τους κινδύνους και τις πιέσεις, τις διαδικασίες ανάδρασης, καθώς και τις διασυνδέσεις μεταξύ πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.



Είναι αναγκαίο να δοθεί προτεραιότητα στην ενδο- και διεπιστημονική έρευνα, με εστίαση στις διασυνδέσεις μεταξύ πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στο επίπεδο του τοπίου.

Οι τοπικές γνώσεις και εμπειρίες θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη συμπλήρωση γνωστικών κενών και την ανάπτυξη εξειδικευμένων μέτρων διαχείρισης για κάθε τοπίο, ώστε να διασφαλίζεται επίσης η διαφορετικότητα κάθε τοπίου και η τοπική ανάπτυξη.

Διαχείριση

Η προστασία και διατήρηση των τοπίων, η οποία επιτρέπει, συγχρόνως: (α) τη συνεχιζόμενη βιώσιμη χρήση τους από τις τοπικές κοινωνίες που εξαρτώνται από αυτά, και (β) την κοινή και ολοκληρωμένη διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, θεωρείται κεντρική διαχειριστική προτεραιότητα.

Ο σχεδιασμός για την ολοκληρωμένη διαχείριση του τοπίου θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (κοινό, περι-

βαλλοντικές και πολιτιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, κεντρικές αρχές στα αντικείμενα του πολιτισμού, του περιβάλλοντος και του χωροταξικού σχεδιασμού, περιφερειακές/τοπικές αρχές, την επιστημονική κοινότητα), ώστε να επιτευχθεί η αποκατάσταση και διατήρηση των διασυνδέσεων μεταξύ πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.

Τα διαχειριστικά σχέδια των τοπίων, ειδικότερα όσων βρίσκονται σε περιοχές του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000, πρέπει να υποστηρίζονται από ένα κοινό σύνολο κριτηρίων, σχετιζόμενων με την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, αντί χωριστών και μη συνδεδεμένων μεταξύ τους ομάδων κριτηρίων.

Εκπαίδευση και επιμόρφωση

Προγράμματα επιμόρφωσης ως προς τις μεθόδους αξιολόγησης, τη διαχείριση και τις πρακτικές ενημέρωσης και επικοινωνίας, με στόχο την κοινή και ολοκληρωμένη διαχείριση της πολι-



τιστικής και φυσικής κληρονομιάς στο επίπεδο του τοπίου, είναι αναγκαία για την ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Τρέχοντα εκπαιδευτικά ευρωπαϊκά ή διεθνή προγράμματα (όπως τα Erasmus, κ.ά.) θα πρέπει να συμπεριλάβουν δράσεις σχετικές με την κοινή διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, ώστε και να παρέχουν αυξημένες ευκαιρίες εκπαιδευτικής κινητικότητας, αλλά και να καλύψουν υπάρχοντα κενά γνώσης μέσα από διεθνείς και διεπιστημονικές συμπράξεις.

Απαιτείται ένας επαναπροσανατολισμός των πανεπιστημιακών προγραμμάτων σπουδών με στόχο τη διασύνδεση των φυσικών επιστημών με τον πολιτισμό και την ανάπτυξη των αναγκαίων δεξιοτήτων για την κοινή και ολοκληρωμένη διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.

Επικοινωνία και ενημέρωση

Είναι αναγκαία η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για την κοινή και ολοκληρωμένη διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κλη-

ρονομίας μεταξύ των τοπικών αρχών, των χρηστών των περιοχών Natura, του ενδιαφερόμενου κοινού, των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων και των υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικών.

Απαιτούνται εθνικές και ευρωπαϊκές καμπάνιες επικοινωνίας και πληροφόρησης σχετικά με τη σημασία της κοινής και ολοκληρωμένης διαχείρισης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στο επίπεδο του τοπίου, ώστε να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση του κοινού.

Πολιτική

Θα πρέπει να δοθεί αυξημένη βαρύτητα στην ενσωμάτωση της πολιτιστικής κληρονομιάς στα σχέδια διαχείρισης των περιοχών Natura 2000, με αντίστοιχο εμπλουτισμό των σχετικών κατευθυντηρίων γραμμών για την κατάρτιση των σχεδίων.

Οι διεθνείς και ευρωπαϊκές πολιτικές (περιβαλλοντική, πολιτιστική, οικονομική, περιφερειακής ανάπτυξης, αγροτική, θαλάσσια και έρευνας) θα πρέπει να επανεξεταστούν, ώστε να θεωρείται υποχρεωτική η ενσωμάτωση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στις τοπικές, περιφερειακές και τομεακές πολιτικές.

Η ανάπτυξη, σε πιλοτική βάση, ενός δικτύου πολιτιστικών τοπίων σε περιοχές Natura 2000 θα διευκολύνει σημαντικά τη βελτίωση των γνώσεών μας σχετικά με τη διασύνδεση και κοινή και ολοκληρωμένη διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στο πλαίσιο ενός οργανωμένου δικτύου προστατευόμενων περιοχών.

Η ανάπτυξη ενός βιώσιμου και υψηλού επιπέδου τουρισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει προϊόντα συνδεδεμένα με την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Προς αυτό τον στόχο, τα «Πολιτιστικά τοπία σε περιοχές Natura 2000» μπορούν να θεωρηθούν ως μια νέα διαδρομή που διασχίζει και ενώνει σε ένα κοινό πολιτιστικό και περιβαλλοντικό αφήγημα παραπάνω από μία χώρες.

Χρηματοδότηση

Η επεξεργασία μιας νέας χρηματοδοτικής γραμμής, η οποία θα συνδέει τα υπάρχοντα προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ (π.χ. Horizon 2020, LIFE, Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία - ESIF, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, κ.λπ.) στα πεδία του περιβάλλοντος, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, της έρευνας και της περιφερειακής ανάπτυξης, θα προωθήσει τις αναγκαίες συνέργιες και θα επιτρέψει τη βέλτιστη αξιοποίηση των πιστώσεων για έργα και δράσεις που θα προϋποθέτουν ή θα οδηγούν στην κοινή διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στο επίπεδο του τοπίου αλλά και ειδικότερα σε περιοχές Natura 2000.

Ειδικότερα, οι μελέτες αξιολόγησης, τα σχέδια διαχείρισης και τα προγράμματα επικοινωνίας για τα πολιτιστικά τοπία σε περιοχές Natura 2000 μπορούν να αποτελέσουν πιλοτικά έργα στο πλαίσιο των προγραμμάτων Horizon 2020 και LIFE.

Τέλος, οι συμμετέχοντες στη Διεθνή Συνάντηση αναγνώρισαν την ανάγκη διεθνούς συνεργασίας στο θέμα των πολιτιστικών τοπίων και ειδικότερα συμφώνησαν:

(α) Στην ανάπτυξη ενός δικτύου ενδιαφερόμενων φορέων για το θέμα της κοινής διαχείρισης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στο επίπεδο του τοπίου, το οποίο, μεταξύ άλλων, θα ασχοληθεί με τα «Πολιτιστικά τοπία σε περιοχές Natura 2000».

(β) Στη δημιουργία μιας διεθνούς Ομάδας Εργασίας για την προώθηση της προαναφερόμενης συνεργασίας, με το Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς να αναλαμβάνει την υποστήριξη και προώθηση της σχετικής συνεργασίας, που αναφέρεται στο σημείο 2α, και τον συντονισμό της Ομάδας Εργασίας.

(γ) Στη γνωστοποίηση της παρούσας Διακήρυξης, μέσω του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς, στους αρμόδιους ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς προς ενημέρωση.

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://stymfalia2014.piop.gr/>



Μουσεία - Εκθέσεις

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού 20 χρόνια προσφοράς

ΑΓΑΘΟΝΙΚΗ ΤΣΙΛΙΠΑΚΟΥ

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού αποτελεί ειδική περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού από το 1997 που υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Στο Μουσείο ανήκουν τρία κτήρια: το κατεχοχόν Μουσείο, το Κτήριο Διοίκησης και το Μουσείο Πόλης του Λευκού Πύργου.

Το κατεχοχόν Μουσείο (1989-1993) αποτελεί ιστορικό διατηρη-

όπου τα (αρχαία) αντικείμενα λειτουργούν ως μαρτυρίες πολιτισμού...», των δράσεων του και της υψηλής ποιότητας παροχής υπηρεσιών, σε απόλυτη ισορροπία μεταξύ τους, βραβεύτηκε το 2005 με το «Βραβείο Μουσείου» του Συμβουλίου της Ευρώπης, τιμή η οποία αποδόθηκε σε ελληνικό μουσείο για πρώτη φορά, μεταξύ άλλων γιατί αξιολογήθηκε ως «φιλικό προς τον επισκέπτη», ενώ τονίστηκε ο παιδαγωγικός του χαρακτήρας.

Φέτος το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού γιορτάζει. Το έτος 2014 αποτελεί ορόσημο, καθώς συμπληρώνονται είκοσι χρόνια από τότε που άνοιξε για πρώτη φορά τις πύλες του στο κοινό με την πρώτη του περιοδική έκθεση «Βυζαντινοί Θησαυροί της Θεσσαλονίκης. Το ταξίδι της επιστροφής», με την οποία και εγκαινιάστηκε. Η έκθεση αυτή σηματοδοτούσε ακριβώς την επιστροφή των βυζαντινών αρχαιοτήτων, οι οποίες επαναπατρίστηκαν μετά από περίπου ογδόντα χρόνια παραμονής τους στην Αθήνα, στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, όπου είχαν μεταφερθεί



Άποψη της περιοδικής έκθεσης «Εκ Θεσσαλονίκης Φως» (2014).

τέο μνημείο και έργο τέχνης, έργο του αρχιτέκτονα και ζωγράφου Κυριάκου Κρόκου. Το κτήριο απέσπασε, εκτός διαγωνισμού –μετά τον θάνατο του Κρόκου–, ειδική διάκριση από διεθνή επιτροπή στον διαγωνισμό «Βραβεία 2000» του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής.

Στις έντεκα αίθουσες, συνολικής έκτασης 3.430 τ.μ., της μόνιμης έκθεσης, η οποία ολοκληρώθηκε σταδιακά από το 1997 έως τις αρχές του 2004, εκτίθενται 3.190 αρχαιολογικά αντικείμενα, κειμήλια και έργα τέχνης από τα 46.000 και πλέον που περιλαμβάνονται στις συλλογές του μουσείου, τα οποία χρονολογούνται από τον 2ο έως και τον 19ο μ.Χ. αιώνα και προέρχονται κυρίως από τη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία.

Λόγω της ιδιαίτερης και πρωτοποριακής, για τη δεκαετία του 1990, μουσειολογικής του προσέγγισης, η οποία είχε ως «στόχο να παρουσιάσει όλες τις μορφές της ζωής στο Βυζάντιο....



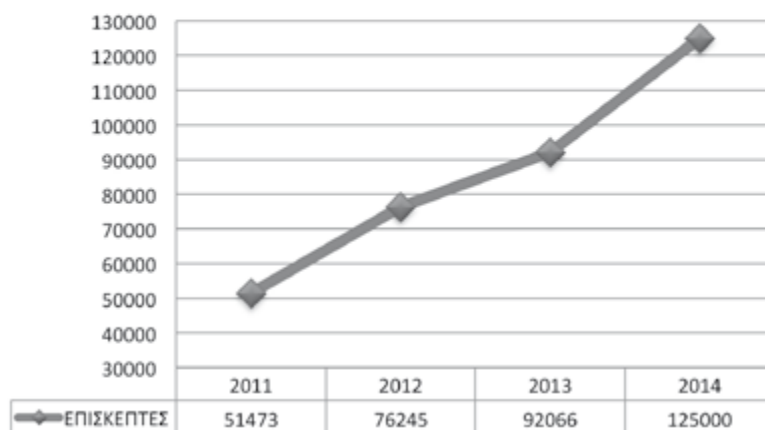
Άποψη της περιοδικής έκθεσης «Η τιμή του αγίου Μάμαντος στη Μεσόγειο. Ένας ακρίτας άγιος ταξιδεύει» (2013).

το 1916 για λόγους προστασίας, και οριοθετεί το τέλος μιας μακρόχρονης προσπάθειας για την ίδρυση Βυζαντινού Μουσείου στη Μακεδονία και πιο συγκεκριμένα στη Θεσσαλονίκη, η οποία συνδέεται με γεγονότα και πρόσωπα της νεότερης και σύγχρο-



Άποψη της περιοδικής έκθεσης «Η Armée d'Orient στα Βαλκάνια. Αρχαιολογικά τεκμήρια ενός νοσοκομείου στη Θέρμη» (2012).

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ 2011 - 2014



ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ: ΜΟΝΙΜΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ							
2011 - 2012		2012 - 2013		2013 - 2014		2011 - 2014	
2011	51473	2012	76245	2013	92066	2011	51473
2012	76245	2013	92066	2014	125000	2014	125000
Αύξηση	24772	Αύξηση	15821	Αύξηση	32934	Αύξηση	73527
Ποσοστό	48,13%	Ποσοστό	20,75%	Ποσοστό	35,77%	Ποσοστό	142,85%

νης ιστορίας του νεοελληνικού κράτους (από το 1913).

Μεγάλο μέρος των συλλογών του Μουσείου, όπως και η ίδια η υλοποίηση υποδομών, εκθεσιακών χώρων και δράσεων προέκυψαν και συνεχίζουν να προέρχονται από δωρεές και χορηγίες-οικονομικές ενισχύσεις. Τμήματα των κορυφαίων δωρεών, των συλλογών Δημητρίου Οικονομοπούλου (1986) και Ντόρης Παπαστράτου (1994), εκτίθενται σε δύο αίθουσες της μόνιμης έκθεσης που φέρουν τα ονόματά τους.

Σε συγχρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα από το 2000 κ.ε. οφείλονται η ολοκλήρωση της μόνιμης έκθεσης του Μουσείου και του Λευκού Πύργου (2004-2008), η οργάνωση των αποθηκών και των εργαστηρίων συντήρησης, η αναβάθμιση της σήμανσης του Μουσείου και των υποδομών των εκθεσιακών του χώρων και των Η/Μ εγκαταστάσεων (2011-2013), η συντήρηση και αναβάθμιση των οικοδομικών στοιχείων των κτηρίων του (2012-2014).

Το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου σχεδιάζει και υλοποιεί από το 1998 εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες με στόχο την προώθηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, τη διά βίου εκπαίδευση, προωθώντας και ενθαρρύνοντας δράσεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό, σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, οικογένειες, ΑμεΑ, ευαίσθητες-περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες και αφορούν στη βιώματική προσέγγιση πτυχών του βυζαντινού

πολιτισμού, χωρίς κοινωνικό αποκλεισμό.

Το Μουσείο διαθέτει επτά εξειδικευμένα εργαστήρια συντήρησης με τον πλέον σύγχρονο εξοπλισμό, τα οποία γίνονται πόλος έλξης εκπαίδευσης και πρακτικής άσκησης φοιτητών και σπουδαστών. Συνεργάζονται με εγχώρια και διεθνή ερευνητικά κέντρα, ενώ αναλαμβάνουν τη συντήρηση και συλλογών άλλων χώρων στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Το Μουσείο διαθέτει πρότυπες αποθήκες για τη συστηματική οργάνωση και αποτελεσματική διαχείριση του υλικού (1.198,55 τ.μ.), αίθουσα πολλαπλών χρήσεων («Ευτυχίας Κουρκουτίδου-Νικολαΐδου», 58 τ.μ.), η οποία τα τελευταία τρία χρόνια αξιοποιείται ως εκθεσιακός χώρος λόγω του πλούσιου εκθεσιακού προγράμματος του Μουσείου, πτέρυγα περιοδικών εκθέσεων («Κυριάκος Κρόκος», 411 τ.μ.), αίθριο, δύο αμφιθέατρα («Μελίνα Μερκούρη» και «Στέφανος Δραγούμης», χωρητικότητας 70 και 160 ατόμων). Επίσης, διαθέτει πωλητήριο του ΤΑΠΑ, ενώ σε άμεση επικοινωνία με τον χώρο υποδοχής του Μουσείου βρίσκεται και το καφέ-εστιατόριο, το οποίο εκμισθώνεται από το ΤΑΠΑ σε ιδιώτη.

Το Μουσείο έχει εκδοτική δραστηριότητα με μονογραφίες, οδηγούς, ενημερωτικά φυλλάδια, εκπαιδευτικό υλικό, ετήσιο ημερολόγιο-λεύκωμα από το 2000, επιστημονικό περιοδικό από το 1994-2006, το οποίο ευελπιστούμε να επανεκδώσουμε σε ηλεκτρονική μορφή, ενώ καταθέτει προτάσεις για ευπώλη-

τα είδη στο ΤΑΠΑ. Για την προβολή των δράσεων του διαθέτει ιστοσελίδα (www.mbp.gr) και χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ πραγματοποιεί και έρευνες κοινού.

Από τα κορυφαία πολιτιστικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στο Μουσείο στο χρονικό διάστημα των είκοσι χρόνων λειτουργίας του ήταν η περιοδική έκθεση «Θησαυροί του Αγίου Όρους», το 1997, η οποία συγκέντρωσε πάνω από 700.000 επισκέπτες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται αρχηγοί κρατών, επιστημονικές, πολιτικές και θρησκευτικές προσωπικότητες από όλο τον κόσμο. Δεκαέξι χρόνια μετά η Α.Θ.Π., ο Οικουμενικός μας Πατριάρχης τιμά το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού για να εγκαινιάσει αυτοπροσώπως την περιοδική έκθεση «Η τιμή του αγίου Μάμαντος στη Μεσόγειο. Ένας ακρίτας άγιος ταξιδεύει» (23 Οκτωβρίου 2013), μια έκθεση που διοργανώσαμε σε συνεργασία με την Ιερά Μητρόπολη και τον Δήμο Μόρφου Κύπρου, στα πλαίσια της 4ης Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης με θεματική τη Μεσόγειο και τις διαχρονικές πολιτιστικές επαφές.

Στο διάστημα των είκοσι χρόνων οργανώθηκαν ή φιλοξενήθηκαν σε χώρους εντός και εκτός μουσείου 85 περιοδικές εκθέσεις, από τις οποίες οι 22 στο διάστημα των ετών 2012-2014. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά τις εκθέσεις: «Βυζαντινά Εφυαλωμένα Κεραμικά. Η τέχνη των εγχαρακτών» (1999), «Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο» (2001), στο πλαίσιο της σπονδυλωτής έκθεσης «Ώρες Βυζαντίου, Έργα και Ημέρες στο Βυζάντιο», «Βυζάντιο και Άραβες» (2011), «Η λειψανοθήκη του Αληθούς Σταυρού» (2012), «Η Θεσσαλονίκη των Συλλεκτών, Ιστορίες της πόλης» (2012), «Η Armée d' Orient στα Βαλκάνια. Αρχαιολογικά τεκμήρια ενός νοσοκομείου στη Θέρμη» (2012), «Εκ Θεσσαλονίκης Φως» (2014). Παράλληλα, το Μουσείο συμμετείχε συνολικά σε άλλες 28 εκθέσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό με δανεισμό αρχαιοτήτων. Όλες οι εκθέσεις μας φροντίζουμε να συνοδεύονται από αντίστοιχο δίγλωσσο (ελληνικά-αγγλικά/ένιστε και γαλλικά) επιστημονικό κατάλογο με ειδικές θεματικές ενότητες, ενώ πλαισιώνονται από παράλληλες δράσεις λόγου και τέχνης.

Το Μουσείο, εκτός από τις περιοδικές εκθέσεις, διοργανώνει και δράσεις επιστημονικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα, λόγου και τέχνης, όπως συνέδρια, σεμινάρια, διαλέξεις, παρουσιάσεις βιβλίων, προβολές ταινιών, μουσικές εκδηλώσεις. Τα έτη 2012-2014 πραγματοποιήσαμε πάνω από 300 πολιτιστικές δράσεις ανοίγοντας το μουσείο σε ιδρύματα και φορείς.

Στόχος μας είναι μέσω βιωματικών δράσεων να προσελκύσουμε το κοινό, που δεν ενδιαφερόταν μέχρι σήμερα για το παρεξηγημένο Βυζάντιο, να επισκεφτεί το μουσείο και να γνωρίσει τον βυζαντινό πολιτισμό. Η έντονη εξωστρέφεια του μουσείου την τελευταία τριετία και το άνοιγμά του στο κοινό, μεταξύ άλλων,

οδήγησε στη θεαματική αύξηση της επισκεψιμότητάς του από το 2012 σε ποσοστό 48,13% σε σχέση με το 2011, και παρά την οικονομική ύφεση, με συνεχή ανοδική πορεία εντάσσοντάς το στους κορυφαίους προορισμούς διεθνώς και ψηλά στον κατάλογο των 33 πρώτων σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικών χώρων και μουσείων της Ελλάδας. Το πρώτο εξάμηνο του 2014 η επισκεψιμότητα αυξήθηκε σε ποσοστό που ξεπερνά το 50%, σε σχέση με το περσινό εξάμηνο, ενώ για τον μήνα Απρίλιο, πρώτο μήνα εφαρμογής του διευρυμένου ωραρίου, το μουσείο κατέλαβε την έκτη θέση πανελλαδικά σε αύξηση εσόδων (87,98%), και τη δεύτερη θέση μετά τον Λευκό Πύργο (100,26%) στην ηπειρωτική Ελλάδα.

Απώτερος στόχος μας γενικότερα είναι να καταστήσουμε το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού ελκυστικό χώρο προορισμού για όλες τις ηλικίες, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους και ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσής τους, ένα μουσείο προσβάσιμο με επίκεντρο τον άνθρωπο.

Το Μουσείον της Πόλεως των Αθηνών

ΑΓΛΑΪΑ ΑΡΧΟΝΤΙΔΟΥ

Το «Μουσείον της Πόλεως των Αθηνών – Ίδρυμα Βούρου-Ευταξία» στεγάζεται σε συγκρότημα δύο ιστορικών κτηρίων της Αθήνας του 19ου αιώνα, ιδιοκτησίας των οικογενειών Βούρου και Ευταξία.

Το αρχαιότερο των δύο κτηρίων, δείγμα της λιτής νεοκλασικής αρχιτεκτονικής, γνωστό ως «Παλαιό Παλάτι», μαζί με το όμορο αρχοντικό της οικογένειας Αφθονίδη, χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία του βασιλικού ζεύγους, Όθωνος και Αμαλίας, την περίοδο 1836-1842.

Το νεότερο κτήριο, εξαίρετο δείγμα εκλεκτικισμού, χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία από τις οικογένειες Βούρου και Ευταξία.

Το «Μουσείον της Πόλεως των Αθηνών» προβάλλει τη νεότερη ιστορία της Ελλάδας και ειδικότερα των Αθηνών, από την εποχή που η πόλη ανακηρύχθηκε πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους.

Το Μουσείο, από το 2013, ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της εποχής κατανοώντας την αναγκαιότητα της χρήσης των νέων τεχνολογιών για την ευκολότερη προσέγγιση, ανάγνωση και κατανόηση των εκθεμάτων. Στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε μια τρισδιάστατη εφαρμογή για την ιστορία των κτηρίων της Αθήνας, βασισμένη στο πρόπλασμα της πόλης του 1842, έργο του



Ιωάννη Τραυλού.

Η πολυμεσική και διαδραστική εφαρμογή δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να περιηγηθεί εικονικά και να γνωρίσει την ιστορία των σπουδαιότερων κτηρίων και μνημείων της Αθήνας που εμφανίζονται στο πρόπλασμα, μέσα από τρισδιάστατες προβολές σε οθόνη οκτώ τετραγωνικών μέτρων και ενημερωτικά κείμενα στα ελληνικά και αγγλικά. Η πλοήγηση γίνεται με τη χρήση επιφάνειας αφής, που επιτρέπει στον επισκέπτη να επιλέξει κατά βούλησιν τα σημεία που τον ενδιαφέρουν, ενεργοποιώντας τις οπτικοακουστικές πληροφορίες.

Η αρχαία και βυζαντινή Αθήνα εκπροσωπείται από τα λαμπρότερα μνημεία της, η οθωνική πρωτεύουσα από τα δημόσια κτήρια, τις κυριότερες ιδιωτικές κατοικίες, τις ιστορικές πλατείες και δρόμους. Το πρόγραμμα προβλέπει την επέκταση της εφαρμογής σε όλα τα κτίσματα του προπλάσματος.

Το Μουσείο προσεγγίζει το ευρύ κοινό με την εφαρμογή Clio Muse που δημιουργήθηκε πιλοτικά στο μουσείο μας από ομάδα νέων, στο πλαίσιο της νεανικής επιχειρηματικότητας. Η εφαρμογή λειτουργεί ως εργαλείο περιήγησης στους χώρους του μουσείου και παρουσιάζει μοναδικές ιστορίες για επιλεγμένα εκθέματα. Με την Clio Muse ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα, με τη χρήση smart phone ή tablet, να επιλέξει για κάθε έκθεμα το εύρος των πληροφοριών που θα διαβάσει, να ψηφίσει τα αγαπημένα του εκθέματα και τις πιο ενδιαφέρουσες ιστορίες και να μοιραστεί την εμπειρία του με τους φίλους του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Εκσυγχρονίστηκε ο κατάλογος των συλλογών και της βιβλιοθήκης του μουσείου με τη χρήση του Museum Plus. Η εφαρμογή αυτή επιτρέπει τη συστηματικότερη καταγραφή με οργάνωση των πληροφοριών για κάθε αντικείμενο και την παρακολούθη-

ση του ιστορικού χρήσης και συντήρησης ή ακόμα και μετακίνησης του κάθε αντικειμένου. Η συνάφεια μεταξύ των ομάδων των ταξινομημένων αντικειμένων του Museum Plus επιτρέπει την απρόσκοπτη ανταλλαγή δεδομένων διευκολύνοντας τη δημιουργία θεματικών ενότητων. Ο εκσυγχρονισμός του καταλόγου κατέστη εφικτός με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της ΕΕ μέσω του προγράμματος ΕΣΠΑ 2007-2013.

Η ανανεωμένη ιστοσελίδα του «Μουσείου της Πόλεως των Αθηνών» προσφέρει νέες εφαρμογές, που διευκολύνουν τον επισκέπτη να ανακαλύψει την ιστορία και αρχιτεκτονική των Αθηνών μέσα από διαδραστικούς χάρτες, χρονολόγιο και εκπαιδευτικά παιχνίδια ερωτήσεων. Ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί στις συλλογές του μουσείου, να ενημερωθεί για τις εκδηλώσεις του και να διαβάσει επιλεγμένα άρθρα από την εφημερίδα «Ο Μικρός Ρωμηός».

Το πρώτο εξάμηνο του 2014, στο «Μουσείον της Πόλεως των Αθηνών» έλαβαν χώρα ευάριθμες πολιτιστικές εκδηλώσεις: επτά εκθέσεις, είκοσι τρεις διαλέξεις και παρουσιάσεις και μία ημερίδα.

Δημοτική Βιβλιοθήκη Αγ. Παρασκευής - Μουσείο Αλέκου Κοντόπουλου»

Το ΝΠΔΔ «Δημοτική Βιβλιοθήκη Αγίας Παρασκευής - Μουσείο Αλέκου Κοντόπουλου» στεγάζεται στο ακίνητο που υπήρξε οικία και εργαστήριο του ζωγράφου Αλέκου Κοντόπουλου από το 1964 έως το 1975 και περιήλθε στην ιδιοκτησία του Δήμου το



1986 με συμβόλαιο δωρεάς. Επιθυμία του ζωγράφου και της συζύγου του, Μαρσέλ Κοντοπούλου, ήταν το ακίνητο να συμπληρωθεί με νέο κτίσμα, επέκταση στην υπάρχουσα οικία - εργαστήριο, ώστε να εγκατασταθεί σε αυτό η «Δημοτική Βιβλιοθήκη Αγίας Παρασκευής» που είχε συσταθεί ως ΝΠΔΔ από το 1982.

Το μικρό αυτό μουσείο, ξεπερνώντας τη φιλοσοφία του συνηθισμένου μουσείου τέχνης με την απλή παράθεση πινάκων, περιλαμβάνει τμήμα του σπιτιού και σχεδόν ανέπαφο το εργαστήριο του ζωγράφου. Στους χώρους του ο επισκέπτης μπορεί να δει αρκετούς πίνακες, χαρακτηριστικούς της εξελικτικής πορείας του καλλιτέχνη, όπως τους είχε αναρτήσει ο ίδιος στον προσωπικό του χώρο, σχέδια, προσωπικά αντικείμενα και σπάνιες αρχειακές φωτογραφίες, καθώς και το σύνολο της εκτεταμένης βιβλιοθήκης του.

Ανεβαίνοντας στο εργαστήριο, ο επισκέπτης συναντά ανέπαφα τα σύνεργα της ζωγραφικής του, τη γυάλινη παλέτα, το καθαυτό, τα πινέλα, τα σωληνάκια, τη λευκή ποδιά εργασίας και έτσι μπορεί να φανταστεί τον καλλιτέχνη στην ώρα της δημιουργίας του.

Το τμήμα του Μουσείου έχει ως στόχο την ανάδειξη του έργου

του ζωγράφου, καθώς και την ενεργό συμμετοχή στα πολιτιστικά πράγματα του Δήμου και της ευρύτερης περιοχής μέσω των εκδηλώσεων σε συνεργασία με το τμήμα της βιβλιοθήκης. Πραγματοποιεί ενημερωτικές ξεναγήσεις σε μεμονωμένα άτομα και ομάδες, καθώς και ειδικές ξεναγήσεις σε επιστημονικούς φορείς, προωθεί τη συνεργασία φορέων και την προβολή θεμάτων που σχετίζονται με το έργο του ζωγράφου, ενώ παράλληλα καταγράφει και αρχειοθετεί το σύνολο του μουσειακού υλικού.

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του, το Μουσείο Αλέκου Κοντοπούλου σχεδιάζει, υλοποιεί και εκτελεί, από τον Ιανουάριο του 2000, οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, προσαρμοσμένα στα ενδιαφέροντα και στο γνωστικό επίπεδο κάθε ηλικίας.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει την Κεντρική Βιβλιοθήκη και το Παράρτημα Κοντόπευκου με τμήματα ενηλίκων και παιδικά.

Οι υπηρεσίες που προσφέρονται στο αναγνωστικό κοινό είναι:

1. Δανεισμός βιβλίων.
2. Χρήση αναγνωστήριου.
3. Χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, στον χώρο του αναγνωστήριου.
4. Δωρεάν παροχή internet στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους των Βιβλιοθηκών.
5. Δωρεάν εκτύπωση και φωτοτύπηση έως 10 σελίδες.
6. Πρόσβαση μέσω διαδικτύου στον έντυπο κατάλογο της Βιβλιοθήκης.
7. Οργάνωση και υλοποίηση πολιτιστικών δράσεων στα παιδικά τμήματα κατά τη διάρκεια της χρονιάς με προγράμματα όπως το «Σάββατο στη Βιβλιοθήκη», με παραστάσεις θεατρικές, κουκλοθεατρικές, καραγκιόζη, μαριονέτας, παρουσιάσεις βιβλίων με εμψύχωση, εργαστήρια εικαστικά, μουσικά, επιστημονικά, κόμικ, διατροφής, δημιουργικής γραφής.
8. Λειτουργία λεσχών ανάγνωσης για τους ενήλικες και τα παιδιά, καθώς και λειτουργία λέσχης ανάγνωσης σε άλλους φορείς του Δήμου, όπως το ΚΑΠΗ.
9. Πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη γνωριμία των παιδιών με τον χώρο και το υλικό της βιβλιοθήκης με στόχο την αναγνωστική παιδεία.
10. Οργάνωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων

για τους έφηβους.

11. Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων για ενήλικες:

- Πολιτιστικό 10ήμερο «Αλέκος Κοντόπουλος» με μουσικές συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, προβολή ταινιών, εικαστικές εκθέσεις, κ.ά., το καλοκαίρι, στον κήπο της Βιβλιοθήκης και του Μουσείου.
- Παρουσιάσεις βιβλίων στη διάρκεια της χρονιάς στο Αναγνωστήριο της Κεντρικής Βιβλιοθήκης
- Επιμορφωτικός κύκλος σεμιναρίων αλλά και ειδικά σεμινάρια για τους εκπαιδευτικούς.

Η επανέκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΡΕΘΕΜΙΩΤΑΚΗΣ

Το ζήτημα της επανέκθεσης των συλλογών του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου είχε τεθεί εκ των πραγμάτων στη δεκαετία του 1990 μετά την κοινή διαπίστωση ότι η παλαιά έκθεση, έργο των διαπρεπών αρχαιολόγων Νικολάου Πλάτωνος και Στυλιανού Αλεξίου πριν από 50 χρόνια, ήταν απαρχαιωμένη και αναντίστοιχη με τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις. Συνδυάστηκε με το πρόγραμμα ριζικής ανακαίνισης, στατικής ενίσχυσης και εκσυγχρονισμού του Μουσείου, έργο που εντάχθηκε και υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ.

Μετά τον εγκιβωτισμό και την ψηφιακή καταγραφή σε βάσεις δεδομένων πολλών χιλιάδων αντικειμένων από την έκθεση και τις αποθήκες, άρχισαν οι μελέτες με στόχο την ένταξη του έργου στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο ΕΣΠΑ, προκειμένου να εξευρεθούν οι οικονομικοί πόροι για την υλοποίησή του. Το έργο της επανέκθεσης εντάχθηκε τελικά στο ΕΣΠΑ-ΕΠΑΝ (κεντρικό σκέλος), ενώ η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, του κήπου και του ενετικού μνημείου του Αγίου Φραγκίσκου αποτέλεσε ξεχωριστό έργο που χρηματοδοτήθηκε από το ΠΕΠ Κρήτης.

Πραγματοποιήθηκε στη συνέχεια από τον διοικητικό μηχανισμό του Μουσείου, και μετά από χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, σειρά πρόχειρων διαγωνισμών και αναθέσεων για την προμήθεια υλικών, μηχανημάτων, μεταφραστικών και γραφιστικών εργασιών, καθώς και διεθνούς διαγωνισμού για την προμήθεια των προθηκών και του ηλεκτρομηχανολογικού

εξοπλισμού τους, ενώ αντίστοιχη διαδικασία για την ανάθεση εργασιών εργολάβου υλοποιήθηκε από τη Διεύθυνση Εκτέλεσης Έργων Μουσείων. Οι εργασίες επανέκθεσης που άρχισαν το καλοκαίρι του 2012 διεκπεραιώθηκαν από το μόνιμο προσωπικό του Μουσείου, πολλούς συμβασιούχους υπαλλήλους που προσλήφθηκαν με δαπάνες του έργου αλλά και με την, αδαπάνως για το δημόσιο, εθελοντική συνεπικουρία στους τομείς του σχεδιασμού, της εποπτείας και του συντονισμού του έργου, τριών συνταξιούχων υπαλλήλων, με ειδικότητα και υψηλή επιστημονική και τεχνική κατάρτιση στην κρητική αρχαιολογία, τη μουσειογραφία και τη συντήρηση και στήριξη εκθεμάτων. Το Μουσείο αποδόθηκε στο κοινό τον Μάιο του 2014. Οι εργασίες επανέκθεσης συνεχίζονται ακόμη και αναμένεται να ολοκληρωθούν το 2015 με την εγκατάσταση συστημάτων ψηφιακής πληροφορίας.

Η έκθεση έχει οργανωθεί με σύνθετο τρόπο κατά εποχές και χρονικές περιόδους, όπου εντάσσονται σύνολα ανασκαφών και θεματικές ενότητες. Ακολουθείται σε γενικές γραμμές το χρονικό πλαίσιο της παλαιάς έκθεσης με δύο μεγάλες χρονικές ενότητες με τίτλους ο μινωικός και ο ελληνικός κόσμος. Στην πρώτη, που καταλαμβάνει έντεκα αίθουσες του ισόγειου και τη μεγάλη αίθουσα των τοιχογραφιών του ορόφου, ανήκουν οι περιοδικές ενότητες των νεολιθικών χρόνων, της προανακτορικής, παλαιοανακτορικής, νεοανακτορικής και μετανακτορικής περιόδου. Αντίστοιχες ενότητες για τους πρώιμους ελληνικούς και τους ελληνορωμαϊκούς χρόνους καλύπτουν οκτώ αίθουσες του ορόφου, ενώ τα γλυπτά της αρχαϊκής εποχής και της ελληνορωμαϊκής περιόδου συγκροτούν ανεξάρτητη συλλογή σε δύο αίθουσες του ισόγειου. Τέλος, σε μια μικρή αίθουσα του ορόφου εκτίθενται αντικείμενα από δύο ιδιωτικές συλλογές που είχαν αποκτηθεί στο παρελθόν από το Μουσείο. Αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα παρέχονται διαμέσου πολυάριθμων κειμένων εισαγωγικών σε ενότητες, υποενότητες και σύνολα αντικειμένων αλλά και για σημαντικά εκθέματα, που συνοδεύονται από πολλά σχέδια, εικόνες και γραφιστικά.

Στο εσωτερικό των μεγάλων χρονικών ενότητων εντάσσονται και αναπτύσσονται επιμέρους θέματα που περιγράφουν τα ιδιαίτερα πολιτισμικά, ιδεολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της κάθε περιόδου. Τέτοια είναι: η κατοίκηση και ο καθημερινός βίος, τεχνικές εφαρμογές και εργαλειακός εξοπλισμός, τα ειδικευμένα εργαστήρια και η επεξεργασία των πολύτιμων υλών, η γραφή, το εμπόριο και οι εξωτερικές σχέσεις, τα ταφικά έθιμα, οι θρησκευτικές αντιλήψεις και τελετουργίες, οι μεγάλες δημόσιες εκδηλώσεις, συμπόσια, συνάξεις και αθλήματα, μέθοδοι και σύμβολα προβολής των ηγετικών τάξεων των μινωικών ανακτορικών συστημάτων, θεσμοί της ελληνικής πόλης, ιερά και λατρείες των ελληνικών χρόνων, η αρχαϊκή γλυπτική, αγάλματα θεών και

ηρώων, η τέχνη του ρωμαϊκού πορτρέτου.

Εξέχοντα εκθέματα προβάλλονται ιδιαίτερα. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω: τα άφθονα χρυσά κοσμήματα και οι ελεφάντινες θηριομορφικές σφραγίδες της τρίτης π.Χ. χιλιετίας, τεχνουργήματα χωρίς παράλληλα στον ελληνικό χώρο, το μοναδικής τεχνικής τελειότητας χρυσό κόσμημα των μελισσών, ο αινιγματικός δίσκος της Φαιστού, το λεπτότεχνο Ζατρίκιο, τα ξεχωριστής καλλιτεχνικής ποιότητας και τεχνικής δεξιοτήτας αντικείμενα της μικροτεχνίας, ιδιαίτερα οι σφραγίδες από ημιπολύτιμες ύλες και τα χρυσά δακτυλίδια, το πλήθος και η ποικιλία των μινωικών κοσμημάτων, τα χρυσοποίκιλτα ξίφη των τελευταίων δυναστειών της Κνωσού, οι εμβληματικές θεές των όψεων και η θεραπεύτρια θεά των μηκώνων, το ρυτό σε μορφή κεφαλής ταύρου, εξέχον δείγμα του μινωικού νατουραλισμού, οι πολύχρωμες τοιχογραφίες που απαθανατίζουν στιγμιότυπα από τον κόσμο της φύσης και της ανακτορικής Αυλής, όπου δεσπόζει η εμβληματική μορφή του πρίγκηπα των κρίνων. Στην ενότητα των ελληνικών χρόνων ξεχωρίζουν οι μοναδικής θεματικής ποικιλότητας και τεχνικής αρτιότητας ασπίδες του Ιδίου Άντρου, τα χρυσά κοσμήματα των γεωμετρικών χρόνων, τα κατάκοσμα ρωμαϊκά ψηφιδωτά, οι νομισματικοί θησαυροί, ιδιαίτερα ο μεγάλος θησαυρός διεθνών αργυρών νομισμάτων πόλεων και ηγεμόνων της ελληνιστικής εποχής από την Φαιστό, ο θλιμμένος νέος της Ιεράπετρας, το μοναδικό χάλκινο άγαλμα που έχει βρεθεί στην Κρήτη.

Όλα τα εκθέματα έχουν καθαριστεί και συντηρηθεί στα εργαστήρια του Μουσείου, ενώ έχουν εφαρμοσθεί περίπλοκοι τρόποι στήριξης με χρήση διαφόρων υλικών και μεθόδων. Έχει ακόμη ληφθεί ειδική μέριμνα για τον φωτισμό των αντικειμένων εσωτερικά στις προθήκες με ράγες περιστρεφόμενων μικρών σποτς και εξωτερικά με προβολείς οροφής. Σε συγκεκριμένες προθήκες με ευαίσθητα εκθέματα έχουν τοποθετηθεί συστήματα διατήρησης σταθερής υγρασίας, ενώ έχουν ληφθεί μέτρα αυτόματης βύθισης σε ενισχυμένους κλωβούς για την προστασία διακεκριμένων εκθεμάτων από ισχυρούς σεισμούς.

Με το ανακαινισμένο και ανοιχτό σ' όλο τον κόσμο μεγάλο μουσείο της αναδεικνύεται ο ρόλος της Κρήτης ως διαχρονικό γεφύρι πολιτισμού ανάμεσα στον ελληνικό χώρο και την Ανατολική Μεσόγειο, ενώ ανοίγει ο δρόμος για την ανάπτυξη δράσεων και πρωτοβουλιών με στόχο την καλλιέργεια κλίματος συνεργασίας και πολιτισμικών ανταλλαγών, στη βάση της αμοιβαιότητας, με μουσεία της ευρύτερης περιοχή μας, αλλά και άλλων χωρών με τις οποίες μοιραζόμαστε κοινές πολιτιστικές αξίες.

Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Θ. Ελευθεριάδη-Tériade

ΣΤΕΛΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ
ΑΝΗ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ



«Σε περιόδους αγωνίας γίνονται τέτοια πράγματα... Όταν υπάρχουν μεγάλες κρίσεις. Όταν βρισκόμαστε πραγματικά σε απόγνωση και δεν έχουμε τίποτε να χάσουμε. Ή μάλλον, φοβόμαστε ότι όλα θα χαθούν αφού περιμένουμε την καταστροφή... τότε όλοι είναι ικανοί για παράτολμες και παθιασμένες πράξεις»¹.

Με αυτά τα λόγια ο ίδιος ο Τερίαντ χαρακτηρίζει τον εκδοτικό του άθλο. Το «Verve» ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 1937 στο Παρίσι ως δίγλωσσο περιοδικό, στα γαλλικά και αγγλικά. Η έκδοσή του συνεχίστηκε αδιάκοπα ως το 1960, φτάνοντας τον αριθμό των 38 τευχών συνολικά. Στόχος του ήταν η ανάπτυξη γόνιμου διαλόγου ανάμεσα στη ζωγραφική και τη λογοτεχνία, ενώ παράλληλα προέβαλλε τους καλλιτέχνες του εικαστικού μοντερνισμού. Το 1943, παράλληλα με το «Verve», ο Τερίαντ ξεκίνησε την έκδοση των «Βιβλίων των Καλλιτεχνών», αναθέτοντας κάθε

¹ Claude Bouyeure, «Un grand éditeur d'art: Tériade», Jardin des Arts, τεύχ. 218, Μάιος-Ιούνιος 1973, σ.12-13.

φορά σε έναν καλλιτέχνη την επιμέλεια ενός ολόκληρου βιβλίου. Καθένα από αυτά ήταν γεγονός για τον καλλιτεχνικό κόσμο. Η έκδοσή τους ολοκληρώθηκε το 1975 με το βιβλίο «Η παιδική ηλικία του Υμπύ» του Joan Miró.

Το Μουσείο-Βιβλιοθήκη Στρατή Θ. Ελευθεριάδη-Tériade

Με τον φίλο του αρχιτέκτονα Γιώργο Γιανουλέλη σχεδίασαν το μουσείο που θα φιλοξενούσε τη συλλογή όλων των εκδόσεων της μακρόχρονης καριέρας του. Για τη συγκρότηση της συλλογής του μουσείου ο Τεριάντ δώρισε όλη τη σειρά των εκδόσεών του: το περιοδικό «Verve», τα «Βιβλία των Καλλιτεχνών» και ειδικές εκδόσεις αφιερωμένες σε καλλιτέχνες του μοντερνισμού και σε μεσαιωνικά έργα της γαλλικής τέχνης. Ο ίδιος φρόντισε να εκτεθούν τα υψηλής αισθητικής αξίας χαρακτικά –που δημιουργήθηκαν αποκλειστικά για τις εκδόσεις του– ως εικαστικά έργα και επέβλεψε την οργάνωση της έκθεσης.

Δίπλα στις πολύτιμες εκδόσεις, συγκρότησε τη συλλογή του με έργα νεοελλήνων καλλιτεχνών, όπως του Τσαρούχη, του Κανέλλη και κυρίως του Θεόφιλου. Τα εγκαίνια του Μουσείου έγιναν το 1979.

Μουσειολογική-μουσειογραφική μελέτη

Το 2010 το Μουσείο είχε ήδη ολοκληρώσει έναν κύκλο καλλιτεχνικής προσφοράς στο νησί. Το 2011 η Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτη και Νήσοι Αιγαίου 2007-2013»), ανέλαβε τη μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη, καθώς και την εφαρμογή της επανέκθεσης της συλλογής του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Ελευθεριάδη-Tériade, εργασία που ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2014.

Η συλλογή οργανώθηκε με βάση τη διάρθρωση του κτηρίου, στο ισόγειο και τον όροφο. Το μουσειολογικό σκεπτικό της επανέκθεσης δεν κατάργησε την αρχική οργάνωση του ίδιου του Τεριάντ, μονάχα την επαναπροσδιόρισε στις ανάγκες του σήμερα.

Ο Τεριάντ εμπνεύστηκε το μουσείο από την αναδίπλωση ενός τυπογραφικού φύλλου, το οποίο καθορίζει τις διαστάσεις και την ακολουθία των αιθουσών². Η διάσταση της κάθε αίθουσας, 4,50x5,60 μ., παραπέμπει στη διάσταση των χαρακτηριστικών των βιβλίων του υπό κλίμακα, δημιουργώντας σε αυστηρή επανάληψη την κάτοψη του κτηρίου με τη μορφή κανάβου.

Η διάρθρωση του μουσειακού χώρου διατηρήθηκε, με τον κάναβο ως αφετηρία και με δομικές παρεμβάσεις στην ορθογώνια κάτοψη κάθε αίθουσας. Σε αυτό τον μουσειογραφικό σχεδιασμό

οδήγησε η αρχική επιλογή του Τεριάντ να αντιμετωπίσει ως εκθέματα μεμονωμένες σελίδες των εκδόσεών του, καταργώντας την έννοια του βιβλίου. Στόχος της επανέκθεσης είναι η προστασία και η παρουσίαση του συνόλου του εκδοτικού έργου του Τεριάντ, με νέα μουσειολογική αντίληψη και αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Περνώντας από το πρότυπο και μπαίνοντας στο μουσείο, υποδέχεται τον επισκέπτη η μνημειακή φωτογραφία του Τεριάντ. Η ενότητα του ισόγειου ονομάστηκε «Το Βιβλίο και ο Θρύλος».

Η πρώτη αίθουσα μας εισάγει στον κόσμο του Στρατή Ελευθεριάδη. Παρακολουθούμε τα πρώτα του βήματα στη μητρόπολη του μοντερνισμού και τη μεταμόρφωσή του στον διάσημο τεχνοκριτικό και εκδότη Τεριάντ. Στη δεύτερη αίθουσα, δύο βίντεο αποσαφηνίζουν τις αρχές του μοντερνισμού και εξηγούν την κοινωνική συμβολή της χαρακτικής και το ειδικό βάρος της στις εκδόσεις βιβλίων τέχνης. Στις επόμενες πέντε αίθουσες παρουσιάζεται το σύνολο του εκδοτικού έργου του Τεριάντ. Κάθε αίθουσα καλύπτει περίπου το διάστημα μιας πενταετίας. Όλες οι αίθουσες είναι εξοπλισμένες με ψηφιακές εφαρμογές που ολοκληρώνουν την πληροφόρηση του επισκέπτη. Οι τίτλοι των ενοτήτων αντλήθηκαν όλοι από κείμενα του ίδιου του Τεριάντ ή από κείμενα που του αφιέρωσαν φίλοι και θαυμαστές του. Ο επισκέπτης διανύει μια νοητή κυκλική διαδρομή και επιστρέφει στην υποδοχή, όπου λειτουργεί πωλητήριο.

Η ενότητα του ορόφου ονομάστηκε «Ο Κήπος στη Θάλασσα», υπόμνηση στον Οδυσσέα Ελύτη, συμπατριώτη και στενού φίλου του Τεριάντ. Στο χαγιάτι, με θέα τον κατάφυτο ελαιώνα, διατηρήθηκε ο χώρος ανάπαυσης του επισκέπτη. Τα παράθυρα επιτρέπουν την επικοινωνία του μουσείου με τον περιβάλλοντα χώρο. Στο χαγιάτι εκτίθενται δύο από τις ειδικές εκδόσεις του «Verve», τα φωτογραφικά άλμπουμ που επιμελήθηκε ειδικά για τον Τεριάντ ο Ανρί Καρτιέ-Μπρεσόν. Στις έξι αίθουσες που ακολουθούν κυριαρχεί η εννοιολογική προσέγγιση της συλλογής. Σε καθεμία από τις έξι αίθουσες εκτίθενται «Βιβλία των Καλλιτεχνών», που εμπνεύστηκε ο Τεριάντ από τα γαλλικά μεσαιωνικά χειρόγραφα. Η πορεία του επισκέπτη στον όροφο είναι ελεύθερη, ώστε να απολαμβάνει τη μοναδική αισθητική εμπειρία που προσφέρουν οι σπάνιες εκδόσεις, διαγράφοντας την προσωπική του διαδρομή.

Στις αίθουσες με τα «Βιβλία των Καλλιτεχνών», έξι διάσημοι καλλιτέχνες αφηγούνται με εικόνες δικές τους ιστορίες ή κλασικά κείμενα της λογοτεχνίας, εισάγοντας τον επισκέπτη, ο καθένας, στο προσωπικό του σύμπαν. Από τον Λωράνς στον Ματίς ή τον Λεζέ και από εκεί στον Μιρό, τον Σαγκάλ, ή τον Πικάσο, η κάθε αίθουσα έχει τη σφραγίδα του καλλιτέχνη, τόσο με τις κατασκευ-

² «Μια ακόμα προσφορά του Τεριάντ», ΖΥΓΟΣ (Μάιος-Ιούνιος 1979), σ. 32-35.

ές και τα χρώματα που τον χαρακτηρίζουν, όσο και με τον τρόπο που ο φωτισμός υποβάλλει σημειολογικά το περιεχόμενο των βιβλίων.

Η έκθεση ολοκληρώνεται με την αίθουσα των Ελλήνων ζωγράφων, με έμφαση στα έργα του Θεόφιλου και του Τσαρούχη. Στο τέλος της διαδρομής υπάρχει διαμορφωμένη βιβλιοθήκη, στην οποία δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να «φυλλομετρήσει» ηλεκτρονικά όλες τις εκδόσεις του Τεριάντ, αλλά και να μελετήσει την ενημερωμένη συλλογή βιβλίων τέχνης.

Η ομάδα εργασίας της Διεύθυνσης Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, υπό τη διεύθυνση της κ. Τέτης Χατζηνικολάου και με ένα επιτελείο διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων³, ολοκλήρωσε την επανέκθεση του Μουσείου-Βιβλιοθήκης Στρατή Θ. Ελευθεριάδη-Τετιάδε συνδυάζοντας τον σεβασμό στο προσωπικό όραμα του συλλέκτη με τις σύγχρονες μουσειολογικές και μουσειογραφικές προτάσεις. Παράλληλα, ο προφανής και διαχρονικός στόχος είναι να αποτελέσει το Μουσείο, στη γενέτειρα του Τεριάντ, πόλο για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού και ταυτόχρονα σημείο αναφοράς της πολιτιστικής του φυσιογνωμίας.

Πλωτό μουσείο «Νεράιδα»

ΑΘΗΝΑ ΣΠΑΝΑΚΗ

Το πλωτό μουσείο «Νεράιδα» είναι το μοναδικό στη χώρα μας πλωτό μουσείο με δυνατότητα να πραγματοποιεί πλόες και ένα από τα πλοία-σύμβολα της χρυσής εποχής του τουρισμού στον Αργοσαρωνικό. Το πλοίο ναυπηγήθηκε ως «Laura» το 1939 στο τότε ιταλικό Fiume των κροατικών ακτών. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως επιβατηγό και κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως διασωστικό σκάφος, το μόνο που επέζησε του πολέμου από τα επτά συνολικά που χρησιμοποιήθηκαν ως διασωστικά και πλωτά νοσοκομεία από τον ιταλικό στόλο. Το 1949 αγοράστηκε από τον Γιάννη Λάτση (1910-2003) και με το όνομα «Νεράιδα» δρομολογήθηκε στη γραμμή Πειραιά-Αίγινας-Μεθάνων-Πόρου-Υδρας-Ερμιόνης-Σπετσών, μια γραμμή που δεν συμπεριλαμβάνεται πλέον στα ακτοπλοϊκά δρομολόγια. Στους μη τακτικούς προορισμούς του ήταν το Λεωνίδιο, η Μονεμβασιά, η Επίδαυρος, το Ναύπλιο και η Σαλαμίνα. Μέχρι τον παροπλισμό του το 1974, εκτός από τη λειτουργία του ως πλοίου της γραμμής, φιλο-

ξένισε εκδηλώσεις, ημερήσιες και νυχτερινές κρουαζιέρες και εμφανίστηκε σε πλήθος κινηματογραφικών ταινιών. Από τότε παρέμεινε παροπλισμένο σε ιδιωτικό λιμενικό χώρο στην περιοχή της Ελευσίνας, καθώς ο καραβοκύρης του δεν ήθελε να το στείλει για διάλυση, αναγνωρίζοντας τη σημασία του σκάφους για το επιχειρηματικό του ξεκίνημα.

Το 2007, λίγα χρόνια μετά τον θάνατο του ιδιοκτήτη, άρχισε να αποκτά νέα ζωή και ήλθε να προστεθεί στον βραχύ κατάλογο των πλοίων εκείνων στα οποία δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία. Η οικογένεια του Γιάννη Λάτση αποφάσισε τη μετατροπή του σε μουσειακό χώρο εντός του οποίου παρουσιάζονται δύο κεντρικές αφηγήσεις:

(α) Η ιστορία του σκάφους από τη ναυπήγησή του το 1939 έως την ολοκλήρωση της ανακατασκευής του το 2010.

(β) Η επιχειρηματική πορεία του ιδιοκτήτη του, Γιάννη Λάτση, από τη γέννησή του το 1910 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οπότε και αποσύρθηκε από τον κόσμο των επιχειρήσεων.

Η διαδρομή μέσα στο μουσείο είναι ελεύθερη. Ο επισκέπτης αρχικά παρακολουθεί την ιστορία του πλοίου από το 1939 έως τον παροπλισμό του το 1974 μέσα από προθήκες που εκτίθενται στον έναν από τους δύο πλευρικούς διαδρόμους. Η αφήγηση εί-



Αποψη τμήματος του εκθεσιακού διαδρόμου που είναι αφιερωμένος στην ιστορία του πλοίου (φωτ. Αγγ. Καρβούνη).

³ Ευχαριστούμε θερμά τους συνεργάτες: Ανδριανή Διαγουμά, πολιτικό μηχανικό, Άννα Καγιαδάκη, συντηρήτρια έργων τέχνης, Μανόλη Καρτεράκη, ιστορικό τέχνης, Κυριακή Μαρομματάκη, ιστορικό τέχνης, Σίλα Μιχαλάκα, λαογράφο-εθνολόγο, Αλίνα Χατζησπύρου, ιστορικό τέχνης-μουσειολόγο.

και οργανωμένη στις εξής ενότητες:

- Η ιστορία του Νεράιδα, 1939-1941
- Ο Γιάννης Λάτσης αποκτά το Laurana
- Ταξιδεύοντας στον Αργοσαρωνικό, 1950-1974
- Η χρυσή εποχή, 1950-1974
- Σημαδεύοντας τις ζωές των ανθρώπων, 1950-1974
- Το παιδί και το δελφίνι, 1957

Στη συνέχεια ο επισκέπτης εισέρχεται στην αίθουσα που παλιότερα φιλοξενούσε την τραπεζαρία του πλοίου, όπου του δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσει σύντομες ταινίες που λειτουργούν ως εισαγωγή στους χώρους της έκθεσης.

Ακολουθώντας, περνά μέσα από τον δεύτερο εκθεσιακό διάδρομο διατρέχοντας το χρονικό της ανακατασκευής του παλιού σκαριού σε ένα σύγχρονο και αξιόπλοο πλωτό μουσείο, μέσα από φωτογραφίες, αντικείμενα, έγγραφα και σχέδια που εξιστορούν την τριετία από το 2007, οπότε το Νεράιδα μεταφέρθηκε στο ναυπηγείο Sibenik της Κροατίας, έως το 2010, οπότε επέστρεψε στα ελληνικά νερά.

Η κυρίως αίθουσα του μουσείου, κάποτε σαλόνι του πλοίου, επελέγη για να παρουσιαστεί η επιχειρηματική ιστορία του Γιάννη Λάτση μέσα από πλήθος φωτογραφιών, επιχειρηματικών, προσωπικών και δημόσιων εγγράφων, αντικειμένων, ομοιωμάτων και οπτικοακουστικού υλικού. Η ιστορία αυτή ξεδιπλώνεται με φόντο σημαντικά πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά γεγονότα του 20ού αιώνα σε μια ειδικά σχεδιασμένη χρονογραμμή που διατρέχει όλη την έκθεση.

Η αφήγηση ξετυλίγεται χρονολογικά αλλά και θεματικά, με βάση τις εξής ενότητες:

- Τα νεανικά χρόνια
- Από το εμπόριο στην ακτοπλοΐα
- Εμπορική ναυτιλία
- Η γραμμή Ελλάδα-Αυστραλία
- Προσκύνημα στη Μέκκα
- Πετρέλαιο: Διύλιση και εμπορία
- Κατασκευαστικά έργα
- Τραπεζικές δραστηριότητες και επενδύσεις σε ακίνητα

Ένας ξεχωριστός χώρος είναι αφιερωμένος στην προσωπική και οικογενειακή ζωή του Γιάννη Λάτση, όπου παρουσιάζονται φωτογραφίες και προσωπικά του αντικείμενα, καθώς και μετάλλια και τιμητικές διακρίσεις που είχε λάβει εν ζωή για το εκτεταμένο κοινωφελές του έργο.

Η όλη παρουσίαση της πορείας του Γιάννη Λάτση δίνεται μέσα από σύντομα εισαγωγικά κείμενα σε κάθε ενότητα και από τις λεζάντες των φωτογραφιών, σε δύο γλώσσες, ελληνικά και αγγλικά. Τέλος, υπάρχει διαθέσιμος στον επισκέπτη ηλεκτρονικός κατάλογος των εκθεμάτων του μουσείου, καθώς και tablet που παρουσιάζει την ιστοσελίδα του Κοινωφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση. Στον προθάλαμο της κυρίως αίθουσας του μουσείου εκτίθεται παλαιός εξοπλισμός του πλοίου, όπως η τιμονιέρα, ο τηλεγράφος, η μαγνητική πυξίδα, χάρτες και φανοί πλεύσης και σημάτων.

Το κοινωφελές νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου «Πλωτό Μουσείο Νεράιδα», που είναι ο ιδιοκτήτης του πλοίου, στόχο έχει την ανάδειξη του πεδίου της επιχειρηματικής ιστορίας, την προβολή της ναυτιλιακής και ναυτικής ιστορίας της χώρας μας στις νεώτερες γενιές, καθώς και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Χρηματοδοτείται αποκλειστικά από το Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση (www.latsis-foundation.org), ως μία από τις τρεις βασικές περιοχές δραστηριοποίησης του ιδρύματος. Οι άλλοι δύο τομείς στους οποίους εστιάζει το ίδρυμα είναι το τρίπτυχο εκπαίδευση, επιστήμη, πολιτισμός και ο χώρος της κοινωνικής αλληλεγγύης και ανάπτυξης. Η επίσημη πρώτη παρουσίαση του μουσείου με τη νέα του μορφή στο κοινό πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013, με την επίσκεψη-επιστροφή του στους παραδοσιακούς προορισμούς του στον Αργοσαρωνικό, διάρκειας δεκαπέντε ημερών. Από τα μέσα Απριλίου μέχρι τα τέλη Ιουλίου 2014 το πλοίο παρέμεινε στη μαρίνα του Φλοίσβου και στις 27 Αυγούστου το Νεράιδα άνοιξε στο λιμάνι του Ναυπλίου, όπου παρέμεινε μέχρι και τις 12 Σεπτεμβρίου. Συνολικά, μέχρι σήμερα το έχουν επισκεφθεί πάνω από 26.000 άτομα. Αναφορικά με τη λειτουργία του, σκοπός είναι το μουσείο να παραμένει ανοιχτό κάθε χρόνο για λίγους μήνες στην Αττική και να πραγματοποιεί ταξίδια σε έναν ή περισσότερους προορισμούς στο τέλος του καλοκαιριού, πάντα με ελεύθερη είσοδο. Για το πρόγραμμα λειτουργίας του παρακαλούνται οι επισκέπτες του να συμβουλευονται την ιστοσελίδα www.neraida.org, όπου θα ανακοινώνεται κάθε φορά ο τόπος ελλιμενισμού και το ωράριο των επισκέψεων.

Η ιστορική πορεία του «Νεράιδα» και του Γιάννη Λάτση παρουσιάζονται στην έκδοση «Νεράιδα, Επιχειρηματική Ιστορία», Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση, Αθήνα 2010.

Το Μουσείο Πολιτισμών της Ευρώπης και της Μεσογείου στη Μασσαλία (MUCEM)

ΤΖΕΝΗ ΑΛΜΠΑΝΗ

Το Μουσείο Πολιτισμών της Ευρώπης και της Μεσογείου στη Μασσαλία (Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée - MUCEM) άνοιξε τις θύρες του για το κοινό στις 7 Ιουνίου του 2013. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο πολιτιστικό εγχείρημα που εντάχθηκε στο πλαίσιο ενός ευρύτερου προγράμματος ανακαίνισης μουσείων, επανεκθέσεων, έρευνας και δράσεων καλλιτεχνικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα στην πόλη, με την ευκαιρία της ανακήρυξής της σε πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης κατά το έτος 2013. Σε αυτό το πλαίσιο, και όντας η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη της Γαλλίας, η Μασσαλία φαίνεται προορισμένη να διατηρήσει και στα επόμενα χρόνια τον ρόλο της μεσογειακής πολιτιστικής μητρόπολης.

Το MUCEM, ένα εθνικό μουσείο, που αυτοπροσδιορίζεται ως «μουσείο της κοινωνίας», έχει θέσει ως στόχο του τη διατήρηση, έρευνα και παρουσίαση της ανθρωπολογικής κληρονομιάς των ευρωπαϊκών χωρών και γενικότερα των περιοχών της Μεσογειακής λεκάνης μέσα από σύγχρονες μεθόδους διεπιστημονικής προσέγγισης. Στη μόνιμη συλλογή του περιήλθαν έργα των συλλογών δύο παρισινών μουσείων: του Εθνικού Μουσείου Λαϊκών Τεχνών και Παραδόσεων (Musée National des Arts et Traditions Populaires - MNATP), και του Μουσείου του Ανθρώπου (Musée de l'Homme). Το πρώτο, ένα εθνολογικό μουσείο, στο δάσος της Βουλώνης, το οποίο ιδρύθηκε το 1937, έπαυσε να λειτουργεί το 2005, στο πλαίσιο μιας πολιτικής για αποκέντρωση, κληροδοτώντας στο MUCEM το σύνολο των συλλογών του, και δη 250.000 έργα. Το δεύτερο παραχώρησε στο νεότευκτο μουσείο 30.000 έργα. Το MUCEM εμπλουτίζει εξάλλου τις συλλογές του συνεχώς, με αγορές και δωρεές, ενώ περιέλαβε στην ημι-μόνιμη έκθεσή του, η οποία σύμφωνα με την εκθεσιακή πολιτική του θα ανανεώνεται κάθε 3-5 χρόνια, και μακροχρόνια δάνεια από μουσεία του εξωτερικού.

Η συνεργασία του MUCEM με τα ελληνικά μουσεία ήταν από την αρχή στενή. Έργα για τις ανάγκες των πρώτων εκθέσεών του, της ημι-μόνιμης και της περιοδικής «The Black and the Blue, a Mediterranean Dream...» (7 Ιουνίου 2013 - 6 Ιανουαρίου 2014), έχουν δανείσει το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, το Επιγραφικό Μουσείο, το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, το Μουσείο Ακρόπολης, οι Γ', ΙΕ' και ΚΕ' Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, καθώς



και το Μουσείο Μπενάκη. Αξίζει εξάλλου να αναφερθεί ότι μεταξύ του γαλλικού μουσείου και της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ έχει υπογραφεί μνημόνιο συνεργασίας σε πολιτιστικά και επιστημονικά θέματα.

Η κτηριακή διάρθρωση του MUCEM είναι τριμερής. Το μουσείο αποτελείται από τα εξής κτήρια:

1. Το κτήριο της Προκυμαίας J4 είναι ένα παράκτιο σύγχρονο κτήριο, που σχεδίασαν οι αρχιτέκτονες Rudy Ricciotti και Roland Carta. Κυβικό σχήμα, μεγάλες γυάλινες επιφάνειες που προσδίδουν διαφάνεια, και διάτρητο περίβλημα από μπετόν με διακοσμητικές προθέσεις χαρακτηρίζουν το μεταμοντέρνο και πολύ εντυπωσιακό αυτό οικοδόμημα. Στο κτήριο, και δη στην «Αίθουσα της Μεσογείου» (Galerie de la Méditerranée), συνολικού εμβαδού 1.600 τ.μ., στεγάζεται η ημι-μόνιμη έκθεση του MUCEM. Αξιοποιώντας και τις νέες τεχνολογίες, η έκθεση αυτή διαρθρώνεται σε τέσσερις θεματικές ενότητες: (α) Εφεύρεση των καλλιτεχνικών – Γέννηση των θεών, (β) Μια αγία πόλη, τρεις αποκαλύψεις, (γ) Πολίτες και ανθρώπινα δικαιώματα, και (δ) Πέρα από τον γνωστό κόσμο.
2. Το Φρούριο του Αγίου Ιωάννη, ένα ιστορικό κτηριακό συγκρότημα, κτισμένο επίσης στην ακτή, με οικοδομικές φάσεις που ανάγονται στον 12ο αιώνα. Περιλαμβάνει και αυτό

εκθεσιακούς χώρους, συνολικού εμβαδού περίπου 1.150 τ.μ., όπου θα παρουσιασθεί έκθεση αφιερωμένη στις γιορτές. Σε αυτή θα παρουσιάζονται κυρίως έργα της συλλογής του MUCEM. Μια μεγάλη ράμπα, μήκους 120 μ., συνδέει το Φρούριο του Αγίου Ιωάννη με το δώμα του κτηρίου της Προκυμαίας J4.

3. Το Κέντρο Συντήρησης και Πόρων (Centre de Conservation et de Ressources (CCR) de la Belle de Mai), σε σχέδια των αρχιτεκτόνων Corinne Vezzoni και André Jollivet. Βρίσκεται λίγο μακρύτερα από το λιμάνι, στο οικοδομικό τετράγωνο La Belle de Mai, και στεγάζει χώρους βοηθητικούς (εργαστήρια συντήρησης, αποθήκες, αρχεία, κ.ά.) και εκθεσιακούς.

Η επιστημονική συνάντηση «Μουσεία μέσα στην πόλη: Αθήνα - Μασσαλία»

Στις 11-12 Ιουνίου 2014, συμπληρώνοντας το πρώτο έτος λειτουργίας του, το MUCEM, σε συνεργασία με το Γαλλικό Ινστιτούτο της Αθήνας, διοργάνωσε στο κτήριο της Προκυμαίας J4 επιστημονική συνάντηση με τίτλο «Μουσεία μέσα στην πόλη: Αθήνα - Μασσαλία». Στη διημερίδα αυτή έλαβαν μέρος εκπρόσωποι δημόσιων και ιδιωτικών μουσείων της Αθήνας και της Μασσαλίας, της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, καθώς και του Ελληνικού Τμήματος του ICOM. Η διημερίδα απευθυνόταν σε ειδικό κοινό και την παρακολούθησαν περί τους 40 επαγγελματίες των μουσείων.

Στην ημερίδα παρουσιάστηκαν:

- Η φυσιογνωμία και οι δράσεις μουσείων της Αθήνας (Μουσείου Ακρόπολης, Νομισματικού Μουσείου, Μουσείου Μπενάκη, Μουσείου Λαϊκής Τέχνης, Δικτύου Μουσείων και Πολιτιστικών Φορέων Αθηνών) και της Μασσαλίας (Chateau Borély, Musée Regards de Provence, Musée des Beaux-Arts de Marseille).
- Η εκθεσιακή πολιτική της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού κατά την περίοδο της ελληνικής κρίσης.
- Η στρατηγική και οι καλές πρακτικές του Ελληνικού Τμήματος του ICOM μέσα στα 30 χρόνια λειτουργίας του, που συμπληρώθηκαν την προηγούμενη χρονιά.

Στόχος της συνάντησης ήταν η διαπίστωση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ των μουσείων και των πολιτιστικών φορέων της Αθήνας και της Μασσαλίας αναφορικά με τον τρόπο ένταξής

τους στην πόλη, τον μουσειογραφικό σχεδιασμό τους και τις επικοινωνιακές δράσεις τους. Επίσης, η διερεύνηση των δυνατοτήτων για μελλοντικές συνεργασίες τους στους τομείς φιλοξενίας ή συνδιοργάνωσης εκθέσεων, δανεισμών έργων, ανταλλαγών βιβλίων/καταλόγων εκθέσεων, οργάνωσης διαλέξεων και ημερίδων, εναλλάξ στην Αθήνα και τη Μασσαλία, καθώς και άλλων επικοινωνιακών δράσεων.

Οι εργασίες της διημερίδας έκλεισαν με επίσκεψη των συνέδρων στην έκθεση της «Αίθουσας της Μεσογείου».

Πρωτοποριακό ως προς την αρχιτεκτονική του σύλληψη, τον τρόπο ένταξής του μέσα στον πολεοδομικό ιστό της Μασσαλίας, την εκθεσιακή πολιτική του που ευνοεί τη διαρκή ανανέωση των εκθέσεών του, και πληθωρικό ως προς την επικοινωνιακή του δράση, τη διαδικτυακή του παρουσία και τα επιστημονικά του ανοίγματα προς τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, το MUCEM έχει, μέσα στον έναν χρόνο λειτουργίας του, υψηλή επισκεψιμότητα και φίλους σε διεθνές επίπεδο.

Ναυτίλος: Ταξιδεύοντας την Ελλάδα

ΜΑΡΙΑ-ΞΕΝΗ ΓΑΡΕΖΟΥ
ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΚΚΑΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΞΕΝΑΚΗΣ

Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού πραγματοποίησε στις Βρυξέλλες (BOZAR, 23 Ιανουαρίου-27 Απριλίου 2014) την έκθεση «Ναυτίλος: Ταξιδεύοντας την Ελλάδα» (Nautilus: Navigating Greece).

Με οδηγό τον ναυτίλο (αρχαιοελληνική λέξη που σημαίνει τον ναυτικό, τον θαλασσινό αλλά και τον λεγόμενο αργοναύτη της Μεσογείου, το μικρό χταπόδι με σπειροειδές ψευδόστρακο), ο επισκέπτης ταξίδεψε σε μια έκθεση αφιερωμένη στη θάλασσα και την Ελλάδα, γιατί Ελλάδα σημαίνει θάλασσα.

Έννοιες όπως η οικολογία, η κινητικότητα, η επικοινωνία, η περιπέτεια, η ηγεμονία αλλά και η ώσμωση και η ενοποίηση που συνεπάγεται η θάλασσα συνδέσαν τις επιμέρους στάσεις μιας διαδρομής που κορυφώθηκε με την υπογράμμιση της μεταφυσικής ιδιότητας της θάλασσας, καθώς και της θρησκευτικότητας και της πνευματικότητας που διαπνέει τη σχέση μας με αυτή. Οι επιμέρους ενότητες σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους, χαρακτηριστικές για την πολιτισμική ιστορία του αρχαιοελληνικού κόσμου, αλλά και σε σύγχρονους προβληματισμούς που αφορούν άμεσα την Ευρώπη και το ευρωπαϊκό αφήγημα.

Οι λέξεις-έννοιες «γένεση», «οικολογίες», «θαλάσσιοι δρόμοι», «οδύσσειες», «ηγεμονία», «οικουμενή» και «πίστη» αποτέλεσαν τους οδηγούς με τους οποίους προσεγγίστηκε η θεματική σε μια πλοήγηση στην Ελλάδα του χθες και του σήμερα. Μέσα από το πλαίσιο που παρείχαν οι επτά αυτές βασικές έννοιες, τα τέχνηρα της ελληνικής αρχαιότητας συνδιαλέχθηκαν, στις επιμέρους ενότητες, με τη σύγχρονη ελληνική τέχνη. Η τελευταία συνδέθηκε τόσο σε εννοιολογικό όσο και σε μορφολογικό επίπεδο με τις αρχαιότητες, προσδίδοντας στην έκθεση έναν επίκαιρο

διαφορετικές απόψεις. Η προσέγγιση του «Ναυτίλου» στηρίχθηκε στην εικονογραφική και εικονολογική ανάλυση των αρχαίων αντικειμένων και έργων τέχνης, σε συνδυασμό με την αρχαιολογική έρευνα και έναν ενεργητικό επιμελητικό ρόλο σε ό,τι αφορά στη σύγχρονη δημιουργία, σε άμεση συνεργασία με τους καλλιτέχνες που συμμετείχαν στην έκθεση. Παράλληλα, συστηματική και συνεχής υπήρξε η συνεργασία των επιμελητών με τον αρχιτέκτονα, έτσι ώστε το σενάριο να προσαρμόζεται άμεσα στις ιδιαίτερες απαιτήσεις του εκθεσιακού χώρου.



χαρακτήρα. Η θεώρηση της ελληνικής αρχαιότητας στη μακρά της διάρκεια συνδυάστηκε με την Ευρώπη και την Ελλάδα του σήμερα. Το σήμερα, όπως το βιώνουμε στη χώρα μας και όπως αποτυπώνεται μέσα από τους προσωπικούς, κοινωνικοπολιτικούς και πολιτισμικούς προβληματισμούς που χαρακτηρίζουν μια εποχή μετασχηματισμών, όπου και η ίδια η πρόσληψη της αρχαιότητας κατέχει μια ιδιαίτερη θέση. Με τον τρόπο αυτό δόθηκε στον επισκέπτη μια εικόνα της σύγχρονης Ελλάδας μέσα από την πραγμάτευση ενός θέματος, το οποίο είναι ελληνικό, μεσογειακό και συνάμα οικουμενικό και διαχρονικό.

Ο διάλογος του αρχαίου με το σύγχρονο αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα, ένα πείραμα, για το οποίο είναι βέβαιο πως υπάρχουν

Στην έκθεση παρουσιάστηκαν 92 τέχνηρα, προσωρινά δάνεια από 29 δημόσια αρχαιολογικά μουσεία ολόκληρης της χώρας, καθώς και από το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης αλλά και έργα σύγχρονης τέχνης 24 Ελλήνων δημιουργών από συλλογές μουσείων, καλλιτεχνών και ιδιωτών, μεταξύ των οποίων δύο νέες ειδικές παραγωγές (site specific) και ένα φωτογραφικό αφιέρωμα. Τα έργα ή οι ενότητες έργων προήλθαν από διαφορετικές τάσεις και ρεύματα της ελληνικής εικαστικής δημιουργίας των τελευταίων χρόνων καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα εκφραστικών μέσων και τεχνικών, από τη φωτογραφία και τη ζωγραφική, τα χαρακτηριστικά, τις οπτικές και ηχητικές δράσεις και τη video art ως τις γλυπτικές εγκαταστάσεις. Ειδικότερα, εκτέθηκαν έργα των: Αλεξάνδρας Αθανασιάδη, Νίκου Αλεξίου, Στρατή Βογιατζή, Γιώργη

Γερόλυμπου, Γιώργου Γυπαράκη, Εμμανουήλ Ζαχαριουδάκη, Όπυς Ζούνη, Στράτου Καλαφάτη, Λίζης Καλλιγά, Κατερίνας Καλούδη, Βλάση Κανιάρη, Αφροδίτης Λίτη, Νίκου Μάρκου, Σωκράτη Μαυρομάτη, Ρένας Παπασπύρου, Αιμιλίας Παπαφίλιππου, Ευτύχη Πατσουράκη, Μάριου Σπηλιόπουλου, Σπύρου Στάβερη, Μαίρης Σχοινά, Λεωνίδα Τούμπανου. Μέρος της έκθεσης αποτέλεσε και το ειδικό δρώμενο «Μεσόγειος Έρμηος» των Γιώργου Κουμεντάκη και Πέτρου Τουλούδη.

Εξίσου μεγάλη υπήρξε και η ποικιλία των τέχνηργων της αρχαιότητας: μαρμάρινα ειδώλια και γλυπτά, πήλινα αγγεία, σφραγιδόλιθοι, τοιχογραφίες, νομίσματα και επιγραφικά μνημεία, καθώς και δείγματα της αργυροχρυσοχοΐας συνέθεσαν ένα πλούσιο σύνολο εκθεμάτων από διαφορετικές περιοχές του ελληνικού κόσμου, το οποίο κάλυψε μια ευρύτατη χρονική περίοδο από το 3200 π.Χ. έως τον 2ο μ.Χ. αιώνα.

Η έκθεση χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών και είχε χορηγούς τον ΟΛΠ και την Aegean. Με την ευκαιρία της έκθεσης εκδόθηκε κατάλογος από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων στα ελληνικά-αγγλικά και γαλλικά-φλαμανδικά. Τέλος, τον Μάρτιο του 2014, πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, με τη συνεργασία της Βελγικής Αρχαιολογικής Σχολής και των Πανεπιστημίων Louvain και Βρυξελλών, Αρχαιολογικό Συνέδριο με την ίδια θεματική.

Κλασικισμός και Ευρώπη Το ευρωπαϊκό πεπρωμένο της Ελλάδας και της Ιταλίας

ΜΑΡΙΑ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ

Η ανάληψη της Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2014 από την Ελλάδα και την Ιταλία αποτελεί ένα ιδιαίτερο γεγονός ιστορικής, πολιτικής και πολιτιστικής σημασίας. Το γεγονός αυτό τιμάται με την διοργάνωση της έκθεσης «Το Ευρωπαϊκό πεπρωμένο της Ελλάδας και της Ιταλίας», η οποία εγκαινιάζεται στην Ιταλία, κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας, και θα παρουσιαστεί εν συνεχεία στην Ελλάδα, με την έναρξη της Ιταλικής.

Η έκθεση απαρτίζεται από εμβληματικά αρχαία αντικείμενα και νεώτερα εικαστικά έργα τέχνης που προέρχονται και από τις δύο χώρες και συνδιαλέγονται αφηγούμενα μια πολιτιστική διαδρομή χιλιετιών, που αποτελεί τη βάση της νεώτερης ευρωπαϊκής ιστορικής αφήγησης. Τα αριστουργήματα αυτά μιλούν για το κλασικό πολιτιστικό υπόβαθρο της σημερινής ενωμένης Ευρώ-

πης, που εδράζεται στα επιτεύγματα των πολιτισμών οι οποίοι αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα και την Ιταλία ήδη από την 3η χιλιετία π.Χ. Όλα τα έργα της έκθεσης αποτελούν χαρακτηριστικά δημιουργήματα της εποχής τους και ως τέτοια «διαβάζονται», δηλαδή ως αντιπροσωπευτικά προϊόντα της πνευματικής διάνοιας που τα παρήγε σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο. Είναι όμως σημαντικό, όπως εύκολα διαπιστώνει κανείς, ότι η διαχρονική ακτινοβολία και η συμβολική τους αξία κινούνται πέρα από την εποχή που τα δημιούργησε.

Στο κέντρο της αφήγησης, στο κέντρο των πολιτισμών και των δύο χωρών, ήταν πάντοτε ο άνθρωπος και τα επιτεύγματά του, ιστορικά, πολιτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και πνευματικά. Το κυκλαδικό ειδώλιο τύπου Σπεδού από το νησί της Νάξου, στο κέντρο του Αιγαίου, που εγκαινιάζει χρονολογικά την έκθεση, εισάγει αυτό το πλέον ουσιαστικό στοιχείο: τον άνθρωπο-κινητήρια δύναμη του πολιτισμού. Τον άνθρωπο που κλήθηκε να παλέψει με τη φύση και το περιβάλλον του, τα άγρια βουνά, τα απομονωμένα νησιά, την επικίνδυνη θάλασσα, και στο τέλος κατόρθωσε να δαμάσει τα ενάντια στοιχεία, να τα χρησιμοποιήσει προς όφελός του.

Ο άνθρωπος στο προϊστορικό Αιγαίο της 3ης χιλιετίας αναδεικνύεται νικητής. Κτίζει οργανωμένες πόλεις, εκμεταλλεύεται συστηματικά τη γη, τη χλωρίδα και την πανίδα, συντονίζει το εμπόριο ανάμεσα στις κοινότητες, χρησιμοποιεί τη θάλασσα ως πηγή βιοπορισμού και μέσο επικοινωνίας. Και παράλληλα με όλα αυτά αναρωτιέται διαρκώς για τις δυνάμεις της φύσεως και το θείο, αναζητεί και δημιουργεί τις θεότητες του και προσπαθεί να επικοινωνήσει με το επέκεινα εκφράζοντας δέος και σεβασμό για αυτό που δεν γνωρίζει.

Από την εποχή αυτή, κι ίσως από πολύ νωρίτερα, ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται την αξία της κοινωνικής οργάνωσης και της συναίνεσης και αναζητά τα πολιτικά μοντέλα που θα του εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή συμβίωση. Στην Πολιόχνη της Λήμνου, ήδη από την 3η χιλιετία π.Χ., έχει βρεθεί η ισχυρότερη ένδειξη για την ύπαρξη κάποιου τύπου δημοκρατικού πολιτεύματος που προϋπέθετε τη συμμετοχή των αντιπροσώπων της κοινότητας. Το Βουλευτήριο της Πολιόχνης, ένας απλός ορθογώνιος χώρος με σειρές χαμηλών εδράνων, είναι ένας χώρος κατάλληλος να φιλοξενήσει άτομα που έχουν κληθεί να συζητήσουν, να λύσουν προβλήματα, να αποφασίσουν, να καθορίσουν το θρησκευτικό και πολιτιστικό πλαίσιο της οργανωμένης ζωής τους. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, ο πρόδρομος του σημερινού Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου βρίσκεται σε αυτή τη γωνία της Μεσογείου, σε αυτό το ελληνικό νησί.

Οι πολιτικές και ιστορικές εξελίξεις της επόμενης χιλιετίας, με την επικράτηση των μεγάλων αυτοκρατοριών στην Εγγύς Ανατολή

και την Αίγυπτο, επιβάλλουν και αναδεικνύουν έναν διαφορετικό τρόπο πολιτικής οργάνωσης μέσω του οποίου αναδύθηκε ο πρώτος μεγάλος ευρωπαϊκός πολιτισμός, ο μινωικός, με έδρα την Κρήτη. Εδώ θα οικοδομηθούν λαμπρά ανακτορικά συγκροτήματα και η ζωή των κοινοτήτων θα οργανωθεί γύρω από αυτά. Όλες οι πτυχές της ζωής θα γνωρίσουν πρωτόγνωρη ευημερία. Η συστηματική καλλιέργεια της γης και των ελαιοδένδρων, η οργανωμένη κτηνοτροφία, το θαλάσσιο εμπόριο που οργανώνουν οι Κρήτες ναυτικοί σε μια περίοδο ευμάρειας και ηρεμίας για όλη την Ανατολική Μεσόγειο, η ανάπτυξη βιοτεχνικών δραστηριοτήτων δημιουργούν το οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ανθίσουν και οι τέχνες. Ο άνθρωπος της μινωικής εποχής, μαζί με τους συγχρόνους του, θα ανακαλύψει την αξία του ωραίου, του σπάνιου, του πολύτιμου, θα εκτιμήσει την αισθητική αξία των πραγμάτων και θα αποφασίσει να την παράγει με κάθε πρόσφορο μέσο, όπως με την πολύχρωμη τοιχογράφηση των ενδιαιτημάτων του.

Το μινωικό λίθινο ρυτό της έκθεσης, που έχει μορφή κεφαλής ταύρου και προέρχεται από το ανάκτορο της Ζάκρου, σημαίνει με τον καλύτερο τρόπο αυτή την ωραία ώρα του μινωικού πολιτισμού. Δεν είναι μόνο ένα εξαιρετικό τεχνούργημα, προϊόν ενός έμπειρου μινωίτη λιθοξόου, αλλά και ένα αντικείμενο που συμβολίζει τον ίδιο τον μινωικό πολιτισμό. Ο ταύρος, ο αναμφισβήτητος πρωταγωνιστής της κρητικής μυθολογίας και θρησκευτικής τελετουργίας, λειτούργησε συγχρόνως και ως χαρακτηριστικό μινωικό πολιτικό σύμβολο ήδη μέσα στο πλαίσιο εκείνης της εποχής. Αλλά και η μεταγενέστερη ελληνική μυθολογική παράδοση θέλει τον Δία μεταμορφωμένο σε ταύρο να αρπάζει την Ευρώπη από την παραλία της Φοινίκης και να τη φέρνει στην Κρήτη, σε «ευρωπαϊκό έδαφος» θα λέγαμε σήμερα.

Στα χρόνια που ακολουθούν, δηλαδή στο δεύτερο μισό της 2ης χιλιετίας π.Χ., το πολιτικό επίκεντρο στο Αιγαίο μετατοπίζεται στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα κρατίδια που σχηματίζονται γύρω από τους μυκηναίους άνακτες, οι οποίοι κυβερνούν με έδρα τις οχυρωμένες ακροπόλεις. Η πολιτική και οικονομική οργάνωση της μυκηναϊκής κοινωνίας φτάνει σε πρωτόγνωρα επίπεδα εφαρμόζοντας ένα αποτελεσματικότατο σύστημα γραφειοκρατίας που αξιοποιεί μια ήδη γνωστή εφεύρεση, τη γραμμική γραφή, προκειμένου να καταγράψει και να συντονίσει την πρωτογενή και δευτερογενή οικονομική παραγωγή. Οι ταπεινές πήλινες πινακίδες γραμμικής γραφής Β, που έχουν έρθει στο φως από τα αρχεία των ανακτόρων της Πύλου, των Μυκηνών, της Τίρυνθας, της Θήβας και της Κνωσού, συνιστούν τη συγκινητική μαρτυρία της αρχαιότατης ιστορικής στιγμής, όταν καταγράφεται για πρώτη φορά η ελληνική γλώσσα. Αυτή η αρχαία γλώσσα της Ευρώπης επιβίωσε με μια άλλη βέβαια μορφή στην Ελλάδα

και την Κύπρο, και δικά της στοιχεία μεταλαμπαδεύτηκαν σε όλες τις γλώσσες που μιλούν σήμερα οι Ευρωπαίοι πολίτες.

Η πινακίδα της έκθεσης από το ανάκτορο της Πύλου αφηγείται τη μικρή ιστορία δύο αρωματοποιών, του Κώκαλου και του Ευμήδη, που χρησιμοποιούσαν ως πρώτη ύλη το ελαιόλαδο και εν συνεχεία το αρωμάτιζαν με αιθέρια έλαια από το πλήθος των βοτάνων της μεσογειακής χλωρίδας. Η παραγωγή του απλού και αρωματισμένου ελαίου αποτελούσε βασική παραγωγική δραστηριότητα και μία από τις σημαντικές πηγές πλούτου τόσο των μινωικών όσο και των μυκηναϊκών ανακτόρων. Φαίνεται ότι δεν ήταν τυχαία η χαρακτηριστική και ασφαλής συσκευασία του αρωματικού ελαίου στο ιδιότυπο σχήμα του ψευδόστομου αμφορέα. Σχήμα και περιεχόμενο αποτέλεσαν ένα χαρακτηριστικό μυκηναϊκό προϊόν, αναγνωρίσιμο σε όλες τις αγορές της Ανατολικής Μεσογείου και της Ιταλίας, όπου διοχετευόταν μέσω των θαλασσιών και χερσαίων εμπορικών δρόμων. Αψευδείς μάρτυρες οι δύο ψευδόστομοι αμφορείς της έκθεσης που μετέφεραν το πολύτιμο περιεχόμενό τους ως την Ιταλία τον 13ο π.Χ. αιώνα.

Κάπως έτσι ξεκινούν οι επαφές ανάμεσα στις δύο χώρες, Ελλάδα και Ιταλία, στην προϊστορική εποχή. Οι αιώνες που θα ακολουθήσουν θα τις φέρουν ακόμα πιο κοντά σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, θρησκευτικό, αλλά κυρίως, και πιο ουσιαστικά, σε επίπεδο πνευματικό και πολιτιστικό. Την εποχή του Μεγάλου Αποικισμού, από τον 8ο ως τον 6ο π.Χ. αιώνα, θα μεταναστεύσουν οργανωμένα πολίτες των ελληνικών πόλεων-κρατών προς τη Νότια Ιταλία και τη Σικελία ιδρύοντας αποικίες. Ήδη από την αρχαιότητα η περιοχή αυτή της Ιταλίας θα ονομαστεί Μεγάλη Ελλάδα. Το νέο πληθυσμιακό στοιχείο θα αναμειχθεί με τους δυναμικούς αυτόχθονες και με την πάροδο του χρόνου θα διαμορφωθούν εξαιρετικά σημαντικές οικονομικά πόλεις, όπως οι Συρακούσες, το Ρήγιο, ο Τάραντας, οι κάτοικοι των οποίων θα συνεχίσουν να διατηρούν τους δεσμούς τους με την Ελλάδα συμμετέχοντας στα μεγάλα θρησκευτικά και αθλητικά γεγονότα και διατηρώντας στενότερη εμπορική επαφή. Η ελληνική γλώσσα, πλέον, καταγράφεται με νέα σύμβολα παρμένα από το φοινικικό αλφάβητο και διαβάζεται μέχρι την Ιταλία.

Η αρχαϊκή περίοδος είναι συνώνυμη με τη δυναμική ανάπτυξη του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού. Καθιερώνεται η υιοθέτηση του νομισματικού συστήματος, υιοθετούνται νεωτερισμοί στη στρατιωτική οργάνωση, διατυπώνονται ουσιαστικοί προβληματισμοί για τα πολιτειακά συστήματα και τις κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Οι δυναμικές εξελίξεις της περιόδου σε όλα αυτά τα επίπεδα αντικατοπτρίζονται και στις τέχνες: αναπτύσσεται η επική και η λυρική ποίηση, εμφανίζονται τα πρώτα ιστοριογραφικά έργα, ενώ οι εικαστικές τέχνες επιδιώκουν να θέσουν στο κέντρο και πάλι τον άνθρωπο.

Η γλυπτική τέχνη της εποχής είναι μια τέχνη κατεξοχήν δημόσια, με προορισμό λατρευτικό, αναθηματικό ή επιτύμβιο. Κυριαρχούν τώρα οι μεγάλες αγαλματικές συνθέσεις στα αετώματα των αρχαίων ναών που μεταδίδουν όχι μόνο θρησκευτικά αλλά συχνά και πολιτικά μηνύματα, τα αναθήματα στα μεγάλα ιερά και οι επιτύμβιες στήλες. Τα γλυπτά έργα που παρουσιάζονται στην έκθεση από την εποχή του τέλους του 6ου π.Χ. αιώνα αντικατοπτρίζουν αυτή τη μεταβατική στιγμή στην τέχνη, όπου το νέο αγωνίζεται να απαλλαγεί από το συντηρητικό.

Ο κορμός της δυναμικής Αμαζόνας από τον αετωματικό γλυπτό διάκοσμο του ναού του Απόλλωνος Δαφνηφόρου στην Ερέτρια, που κατέληξε στην Ιταλία ως λάφυρο μετά την καταστροφή της Ερέτριας από τους Ρωμαίους (198 π.Χ.), μοιάζει έτοιμος να κινηθεί, όπως και ο όρθιος γενειοφόρος άνδρας της επιτύμβιας στήλης, της λεγόμενης «Στήλης Βοργία», που δρασκειάζει στυλιστικά το κατώφλι από τον 6ο στον 5ο π.Χ. αιώνα. Μόνον η Κόρη της Ακρόπολης διατηρεί ακόμα την αυστηρότητα των αδελφών της.

Το μοναδικό αγγείο της έκθεσης είναι ένα αριστούργημα αυτής της εποχής. Ο ερυθρόμορφος κρατήρας του Ευφρονίου ήταν ένα ταφικό κτέρισμα που βρέθηκε σε έναν ετρουσκικό τάφο κοντά στο Cerveteri. Τα αγγεία του αττικού κεραμικού ήταν πολύ δημοφιλή στην ιταλική αγορά της εποχής και ο συγκεκριμένος κρατήρας αποτελεί μια τέτοια περίπτωση: κατασκευάστηκε στην Αθήνα από τον αγγειοπλάστη Ευξίθεο, κοσμήθηκε από τον αγγειογράφο Ευφρόνιο και κατέληξε στην αγορά της Ιταλίας. Η μία όψη του κρατήρα κοσμεύεται με μια συγκλονιστική παράσταση, εμπνευσμένη από μια σκηνή της Ιλιάδας (Όμηρος, Ιλιάδα Π 667-705). Ο Ύπνος και ο Θάνατος, υπό τις οδηγίες του ψυχοπομπού Ερμή, μεταφέρουν τον νεκρό του Σαρπηδόνα, γιου του Δία και της Λαοδάμειας, μακριά από το πεδίο της μάχης. Στην άλλη όψη του αγγείου Αθηναίοι νέοι φορούν τα όπλα τους. Ο κρατήρας του Ευφρονίου λειτουργεί πλέον για την εποχή μας συμβολικά και σε ένα ακόμα επίπεδο, αυτό της μάχης κατά της αρχαιοκαπηλίας και της διαρκούς προσπάθειας, τόσο της Ελλάδας όσο και της Ιταλίας, να επαναπατρίσουν τους θησαυρούς τους. Οι δύο χώρες δίνουν μαζί τον καλό αγώνα και έχουν καθιερώσει από ετών στενή συνεργασία.

Η ανατολή του 5ου π.Χ. αιώνα φέρνει τον άνθρωπο απόλυτο πρωταγωνιστή. Η κλασική εποχή είναι η εποχή της ωριμότητας του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και είναι εδώ, σε αυτή την πολιτιστική και πνευματική παραγωγή, που θα θεμελιωθεί ο ευρωπαϊκός διαφωτισμός και το νεώτερο ευρωπαϊκό πνεύμα. Σε ιστορικό και πολιτικό επίπεδο η κλασική περίοδος σημαίνει την άνοδο του διπλού Αθήνας-Σπάρτης και τον συντονισμό των άλλων πόλεων-κρατών γύρω από αυτές, τον καταστροφικό μεταξύ τους Πελοποννησιακό πόλεμο που μεταφέρθηκε και ως

τη Μεγάλη Ελλάδα, και αργότερα την πολυδιάσπαση των ελληνικών πόλεων-κρατών και την άνοδο της Μακεδονίας.

Κυρίως όμως, ο 5ος π.Χ. αιώνας είναι η εποχή της αθηναϊκής δημοκρατίας, της δημοκρατίας των πολιτών που εκπροσωπούνται στα κοινά μέσω αντιπροσώπων και εκλέγουν με δημοκρατικό τρόπο τη Βουλή, η οποία διοικείται από αιρετούς άρχοντες. Αυτό το πολιτειακό σύστημα, που προκρίθηκε διαχρονικά ως το άριστο όλων, αποτελεί το διαρκές πρότυπο για τα περισσότερα συστήματα των κρατών του Δυτικού κόσμου και είναι επί αυτής της δημοκρατικής αρχής που έχει διαρθρωθεί και η διοίκηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το σύνταγμα των δύο τυραννοκτόνων, του Αρμόδιου και του Αριστογείτονα, που αποτελεί ρωμαϊκό αντίγραφο χάλκινων πρωτότυπων αγαλμάτων που φιλοτέχνησαν ο Κρίτιος και ο Νησιώτης το 477/6 π.Χ., κυριαρχεί στην έκθεση αυτή σχεδόν δικαιωματικά: συμβολίζει με έναν τρόπο εξαιρετικό τη νίκη της δημοκρατίας επί της τυραννίας και δείχνει στον θεατή με αισιοδοξία το τέλος ενός κόσμου και την αρχή ενός άλλου, καλύτερου.

Αυτή είναι η εποχή της εθνικής συνείδησης και του πατριωτισμού, που συνοδεύεται όμως από μια πραγματική πνευματική και πολιτιστική έκρηξη με τα μεγάλα ιστορικά έργα του Ηρόδοτου, του Θουκυδίδη και του Ξενοφώντα, τις σπουδαίες τραγωδίες και κωμωδίες των αττικών συγγραφέων, την ανάπτυξη της ιατρικής και των μαθηματικών και την καλλιέργεια της πολιτικής φιλοσοφίας και της ρητορικής.

Το χάλκινο πορτραίτο του Φιλοσόφου από το ναυάγιο του Porticello αποτελεί ένα θαυμάσιο όσο και σπανιότατο δείγμα προσωπογραφίας της εποχής αυτής. Η ταυτότητα του εικονιζόμενου παραμένει άγνωστη. Πρόκειται για έναν άνθρωπο μεγάλης ηλικίας, την πνευματική ρώμη του οποίου απέδωσε με μεγάλη επιτυχία ο άγνωστός μας γλύπτης.

Προ πάντων η κλασική εποχή είναι ταυτόσημη με την ωρίμανση της ίδιας της τέχνης. Στόχος είναι η απόδοση του ωραίου και του καλού, ενός ιδανικού αισθητικά προτύπου που αποπνέει γαλήνη αλλά και εσωτερικό δυναμισμό. Το εμβληματικό αναθηματικό ανάγλυφο της «Σκεπτόμενης Αθηνάς», που ήρθε στο φως νοτίως του Παρθενώνα και αποτελεί ένα από τα λαμπρότερα εκθέματα του Νέου Μουσείου Ακροπόλεως, συμπυκνώνει εικονογραφικά τα χαρακτηριστικά της τέχνης της περιόδου αυτής, αλλά συγχρόνως λειτουργεί εξαιρετικά σε επίπεδο συμβολικό, δηλώνοντας ότι ο 5ος π.Χ. αιώνας είναι η εποχή της σκέψης, η εποχή του προβληματισμού και της διανοητικής εξέλιξης. Αν παρατηρήσει κανείς πιο προσεκτικά τη μορφή της Αθηνάς παρατηρεί ότι αποπνέει έντονη εσωτερικότητα και μεταδίδει διακριτικά ένα αίσθημα θλίψης και μελαγχολίας: κατά μία άποψη το ανάγλυφο

αυτό ίσως ήταν αφιερωμένο στη μνήμη των νεκρών των Μηδικών πολέμων.

Οι αιώνες που θα ακολουθήσουν θα φέρουν στο προσκήνιο ρηξικέλευθες πολιτικές αλλαγές με την καθοριστική ιστορική παρουσία του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Στις αρχές του 3ου π.Χ. αιώνα τις σχέσεις Ρώμης και Μεγάλης Ελλάδας σφραγίζει η δράση του βασιλιά της Ηπείρου Πύρρου, από τους κορυφαίους ηγεμόνες της πρώιμης ελληνιστικής περιόδου και λαμπρότατου της παγκόσμιας στρατιωτικής ιστορίας. Η παρέμβασή του στα ιταλικά τεκταινόμενα συνδέεται και με τον διάσημο λόγο του Άππιου Κλαύδιου και την περίφημη φράση «quisque faber suae fortunae» (καθένας κατασκευάζει τη δική του τύχη). Αργότερα, με τη μετατόπιση του ιστορικού κέντρου της Μεσογείου στην Ιταλική Χερσόνησο, έρχεται η ώρα των Ρωμαίων, οι οποίοι αντλώντας από την ελληνική εμπειρία αλλά βασιζόμενοι στο εθρουνικό τους παρελθόν, θα κυβερνήσουν το μεγαλύτερο κράτος που έχει ποτέ σχηματιστεί μέχρι εκείνη την εποχή στην περιοχή της Μεσογείου. Ο πολιτισμός θα εξακολουθήσει να εστιάζει στον άνθρωπο, αλλά πλέον, μετά την κατάλυση της ρωμαϊκής δημοκρατίας (res publica), στο κέντρο θα έρθει ο ένας, ο κυρίαρχος, ο αυτοκράτορας. Τα πάντα θα οργανωθούν και θα διακινηθούν γύρω από αυτόν. Πέρα από τα οικονομικά και πολιτικά του επιτεύγματα, εκείνος θα δώσει την ώθηση για την ανάπτυξη των τεχνών, των επιστημών και του πνεύματος και θα κατευθύνει καθοριστικά την πορεία τους. Πολλά από τα επιτεύγματα της ρωμαϊκής εποχής θα αποτελέσουν την πολιτιστική βάση των ευρωπαϊκών κρατών αργότερα – το ρωμαϊκό δίκαιο είναι ίσως ένα από τα πιο σημαντικά εφόσον επί της δομής του θεμελιώθηκαν και εξακολουθούν να στηρίζονται πολλά από τα σύγχρονα ευρωπαϊκά νομικά συστήματα. Κυρίως και πρωτίστως όμως σπουδαιότερο ρόλο φαίνεται ότι έπαιξε η ίδια η λατινική γραφή και γλώσσα. Η γλώσσα και η γραφή των αρχαίων Ρωμαίων θα αποτελέσει τη μεγάλη βάση επί της οποίας θα θεμελιωθούν οι περισσότερες νεώτερες ευρωπαϊκές γλώσσες και γραφές.

Από τα χρόνια της πρώιμης ρωμαϊκής περιόδου, μιας εποχής κατά την οποία η τέχνη επιστρέφει στην αναζήτηση του υψηλού ιδεώδους γιατί αντλεί τα πρότυπά της από την ελληνική κλασική παράδοση, έρχεται ο χάλκινος Έφηβος, το άγαλμα ενός γυμνού νέου αθλητή, έργο που επαναπαρίσθηκε το 2002 από το Saarbrücken της Γερμανίας και παρουσιάζεται στην έκθεση.

Από αυτό το πολιτειακό σύστημα του ενός, η ρωμαϊκή αυτοκρατορία θα μετασχηματιστεί αργότερα σε άλλα μορφώματα, θα διασπαστεί για να αναδυθεί στην Ανατολική Μεσόγειο μια άλλη αυτοκρατορία, η Βυζαντινή. Δομικό στοιχείο του Βυζαντίου θα είναι ο μονοθεϊσμός, η λατρεία του Θεανθρώπου, και στόχος μέγας, που επετεύχθη μέσα σε ένα μεγάλο βάθος χρόνου, η

διάδοσή του και η επικράτησή του ως κυρίαρχη θρησκεία στα περισσότερα των ευρωπαϊκών κρατών. Το δυναμικό χριστιανικό παρελθόν και παρόν της Ελλάδας και της Ιταλίας είναι ένα ακόμα στοιχείο που ενώνει τις δύο χώρες.

Η βυζαντινή εικόνα της Παναγίας της Ελεούσας που παρουσιάζεται στην έκθεση αποτελεί υπόμνηση της κορυφαίας πολιτιστικής σημασίας του χριστιανισμού στη νεώτερη Ευρώπη. Δεν συμβολίζεται εδώ μόνον η καταλυτική επίδραση της χριστιανικής εικονογραφίας στη νεώτερη ευρωπαϊκή τέχνη, αλλά, σε πιο ουσιαστικό επίπεδο, η επίδραση των αρχών του χριστιανισμού στη διαμόρφωση των κοινωνικών αρχών που διέπουν τα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη.

** Εισαγωγικό κείμενο στον κατάλογο της έκθεσης «Κλασικισμός και Ευρώπη. Το ευρωπαϊκό πεπρωμένο της Ελλάδας και της Ιταλίας», η οποία διοργανώθηκε στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της Ελληνικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το α' εξάμηνο του 2014, και της διαδόχου Ιταλικής, κατά το β' εξάμηνο του ίδιου έτους. Η έκθεση παρουσιάστηκε αρχικά στο Κυρηνάριο Μέγαρο στη Ρώμη, από 28 Μαρτίου έως 15 Ιουλίου 2014, και στη συνέχεια στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο στην Αθήνα, από 27 Αυγούστου έως 31 Οκτωβρίου 2014. Την ευθύνη της διοργάνωσης είχαν η Προεδρία της Ιταλικής Δημοκρατίας, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Γραφείο Ελληνικής Προεδρίας και το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού.*

Διεθνής έκθεση: Imagining the Balkans Ταυτότητες και Μνήμη στον Μακρύ 19ο Αιώνα

IMAGINING
Ταυτότητες και Μνήμη στον Μακρύ 19ο Αιώνα
THE BALKANS

Το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, σε συνεργασία με άλλα έντεκα Μουσεία της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, παρουσιάζει την πρωτοποριακή διεθνή έκθεση «Imagining the Balkans, Ταυτότητες και Μνήμη στον Μακρύ 19ο Αιώνα». Η έκθεση εγκαινιάζεται στο Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής τη Δευτέρα, 10 Νοεμβρίου, στις 7 μ.μ.

Πρόκειται για μία φιλόδοξη συνεργασία Μουσείων Εθνικής Ιστο-

ρίας, που συντονίστηκαν υπό την αιγίδα της UNESCO και με την υποστήριξη του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), ώστε να εξερευνήσουν από κοινού την ανάδυση των σύγχρονων εθνικών ταυτοτήτων και των εθνικών κρατών, με επίκεντρο τον 19ο αιώνα. Είναι η περίοδος της μετάβασης από τις μεγάλες πολυεθνικές αυτοκρατορίες (Οθωμανοί και Αψβούργοι) προς κοινωνίες που διαπνέονται από εθνικές ιδέες και επιδιώκουν τη δημοκρατική νομιμοποίηση.

Η έκθεση παρουσιάζει μία ιστορία ιδεολογικών, κοινωνικοπολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών μεταλλάξεων στα Βαλκάνια, χωρίς να εστιάζει σε γεγονότα και ημερομηνίες. Διηγείται μία κοινή ιστορική πορεία, μέσα από την οποία αναδύονται ομοιότητες μεταξύ λαών και κρατών, οι οποίες συνήθως κρύβονται πίσω από εθνικούς ανταγωνισμούς και διεκδικήσεις.

Η επιστημονική προσέγγιση στηρίζεται σε εμπνευσμένες πανεπιστημιακές μελέτες, που επιχειρηματολογούν πως η εικόνα των Βαλκανίων ως τόπου έριδας, μισαλλοδοξίας, οπισθοδρόμησης δεν είναι παρά ένα ιδεολογικό κατασκεύασμα, που αγνοεί τις ιδιαίτερες συνθήκες της περιοχής μας. Αντίθετα, τα Βαλκάνια έχουν σε πολλούς τομείς να επιδείξουν μία εξέλιξη συγκρίσιμη με αυτή της υπόλοιπης Ευρώπης, καθώς και σημαντικές πρωτοπορίες σε συγκεκριμένους τομείς.

Μέσα στο ομολογουμένως δύσκολο σημερινό πολιτικό περιβάλλον της περιοχής μας, η έκθεση δείχνει ότι η μελέτη της ιστορίας δεν είναι απαραίτητα διχαστικό θέμα ανάμεσα στους λαούς. Η αισιόδοξη αυτή οπτική τονίζεται από τον σχεδιασμό, που βασίζεται σε έντονες χρωματικές εναλλαγές. Η ισότιμη συνεργασία μουσείων και ειδικών από όλες τις βαλκανικές χώρες, είναι από μόνη της πρωτοτυπία και αποτελεί έμπρακτη εφαρμογή της κυρίαρχης αυτής ιδέας. Γι' αυτό και η έκθεση εντάσσεται στο πρόγραμμα της UNESCO «Πολιτισμός: Μία Γέφυρα προς την Ανάπτυξη».

Τα εγκαίνια θα τελέσει η Γενική Γραμματέας του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού κ. Λίνα Μενδώνη, και θα ακολουθήσει εισήγηση της ιστορικού κ. Χριστίνας Κουλούρη, καθηγήτριας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Την έκθεση συνοδεύει κατάλογος, ελληνική και αγγλική έκδοση. Διάρκεια έκθεσης: 11 Νοεμβρίου 2014 - 19 Απριλίου 2015

Ώρες λειτουργίας: 9.00 - 14.30 (Τρίτη έως Κυριακή)

Μέγαρο Παλαιάς Βουλής, Σταδίου 13, Πλατεία Κολοκοτρώνη, Αθήνα

Πληροφορίες: info@nhmuseum.gr, τηλ. 210- 3237315, 3237617 (εσωτ. 213) www.facebook.com/nhmuseum.

Πολιτιστικά & Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Ευρωπαϊκές Ημέρες
Πολιτιστικής Κληρονομιάς
2013-2014

Τα πρόσωπα του Χρόνου

ΣΟΦΙΑ ΑΗΔΟΝΗ



Ένας ευρωπαϊκός θεσμός

Είκοσι χρόνια συμπληρώνονται φέτος από την πρώτη φορά που οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς γιορτάστηκαν στην Ελλάδα με τους βασικούς στόχους και το στίγμα τους να τις ακολουθούν από την αρχή μέχρι σήμερα.

Ο βασικός στόχος που τίθεται εξαρχής είναι η ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω του «ανοίγματος» προς το πλατύ κοινό, μνημείων και χώρων με έμφαση σε αυτούς που είναι λιγότερο γνωστοί ή δύσκολα προσβάσιμοι. «Γνωρίζουμε, άρα προστατεύουμε», θα μπορούσε να είναι το σλόγκαν αυτής της πολιτιστικής εκστρατείας.

Το στίγμα είναι χρονικό και όχι αρκετά αυστηρό. Αυτό άλλωστε υποδεικνύει και η ευρωπαϊκή πολυμορφία, όπως και αν την ερμηνεύσει κανείς. Ένα σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου, μνημεία, χώροι και μουσεία σε όλη την Ευρώπη, αλλά και ό,τι άλλο μπορεί να συνδεθεί με την πολιτιστική της κληρονομιά γιορτάζουν μέσα από την ιδιαιτερότητά τους την κοινή καταβολή και προοπτική τους. Η θεματολογία, η προσέγγιση, ακόμη και η δυναμική των εκδηλώσεων παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία. Μια εικόνα αυτής της πολυμορφίας μπορεί να αποκτήσει κανείς περιηγούμε-



νος στο νέο site του προγράμματος <http://rjp-eu.coe.int/web/ehd-jep/>.

Παρά τις όποιες εγγενείς ή εξωγενείς δυσχέρειες του προγράμματος, ο διαπολιτισμικός διάλογος ήταν και παραμένει ο βασικός του στόχος. Από το 2008, οπότε και το Συμβούλιο της Ευρώπης αναλαμβάνει αποκλειστικά πλέον τον γενικό συντονισμό του προγράμματος, η ανάγκη για μια περαιτέρω συζήτηση γύρω από την ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά, τη σημασία και τη διαχείρισή της, τους ανθρώπους που από διάφορες θέσεις δουλεύουν γι' αυτή σε επαγγελματική ή εθελοντική βάση, αλλά και τους ίδιους τους Ευρωπαίους πολίτες στο σύνολό τους χωρίς κανέναν αποκλεισμό, έχει οδηγήσει στην ετήσια διοργάνωση θεματικών δημόσιων συζητήσεων. Τα συμπεράσματα αυτών των

συζητήσεων ανανεώνουν και επαναπροσδιορίζουν τις κατευθύνσεις και τους επιμέρους στόχους του θεσμού σε ευρωπαϊκή και εθνική βάση.

Οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα

Ο θεσμός έχει συμπληρώσει τον εικοστό χρόνο της καθιέρωσής του στην Ελλάδα –σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει συμπληρώσει ήδη τον εικοστό τρίτο– και η συμμετοχή της χώρας, εκμεταλλευόμενη τη χαλαρή οργανωτική δομή του προγράμματος, έθεσε εξαρχής εξειδικευμένους στόχους: ξεκάθαρο θεματικό στίγμα διετούς διάρκειας, σαφή προσανατολισμό προς το νεανικό και όχι μόνο σχολικό κοινό, ποικιλία εκδηλώσεων για την υλοποίηση των οποίων είναι απαραίτητη η συνεργασία και άλλων φορέων πέραν της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Και παρ' ότι ο ευρωπαϊκός χαρακτήρας του προγράμματος παραμένει σχεδόν αόρατος στο ευρύ κοινό –ευρωπαϊκό και ελληνικό– και απουσιάζει



οποιαδήποτε κεντρική χρηματοδότηση, οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς έχουν καταστεί θεσμός τόσο για την Αρχαιολογική Υπηρεσία όσο και για το κοινό των μουσείων, σχολικό και μη.

Οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2013-2014

«Τα πρόσωπα του Χρόνου»

Στη θεματική σειρά του εορτασμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς το θέμα του «Χρόνου» ακολούθησε το θέμα των «Κρίσεων», ένα θέμα που η επιλογή του ανταποκρινόταν στη σύγχρονη προβληματική ενός αρχικά οικονομικού φαινομένου που αφορούσε όχι μόνο την Ελλάδα αλλά και την παγκόσμια κοινότητα, και που εν τέλει αποκάλυψε τις παθογέ-

νεις των δομών των Δυτικών –τουλάχιστον– κοινωνιών. Έτσι, η επιλογή του θέματος του «Χρόνου» φανερώνει αρχικά την επιστροφή σε μια θεματολογία που δεν εξαρτάται απαραίτητως από την επικαιρότητα, αλλά είναι διαχρονική. Ο Χρόνος, η συνείδησή του και η άδηλη παρουσία του σε ό,τι υπάρχει γύρω μας έγινε αφορμή να διατυπωθούν ερωτήματα και να προταθούν πολλές απαντήσεις.

Ο Χρόνος αγγίζει τόσο τα όρια της μεταφυσικής όσο και της επιστήμης. Στην αρχή ο άνθρωπος προσπάθησε με μύθους να δώσει μια λογική ή υπερφυσική εξήγηση σε ένα υπαρξιακό όσο και φυσικό ερώτημα. Έτσι, έδωσε στον Χρόνο πολλά πρόσωπα και καταρχήν μια σειρά από ιστορίες. Ιστορίες για την αρχή και το τέλος του κόσμου, την αιώνια νεότητα, την περιοδικότητα των μεταβολών που αυτός προκαλεί. Όταν ο Χρόνος έγινε και αντικείμενο της επιστήμης, ο σκοπός και πάλι ήταν ο ίδιος: η ερμηνεία του κόσμου. Αναζητώντας το «σωματίδιο του Θεού» στο υπέρτατο πείραμα του CERN, επιστήμη και μεταφυσική φανερώνουν τον κοινό τους στόχο, την αναζήτηση της φύσης του κόσμου, ξεκινώντας από την αρχή, το σημείο μηδέν.

Ο Χρόνος είναι παρελθόν, παρόν και μέλλον. Ο Χρόνος είναι σχετικός, συμπυκνωμένος ή χαλαρός, κερδισμένος ή χαμένος. Και υπάρχει πάντα η αγωνία ότι τελειώνει, για οτιδήποτε έχει αρχίσει. Ο Χρόνος είναι βιολογικός, ο Χρόνος είναι κυκλικός. Ο Χρόνος είναι κίνηση, μετασχηματισμός, εξέλιξη. Ο Χρόνος είναι μνήμη και άρα Ιστορία. Όλα τα πράγματα γύρω μας τον κουβαλούν μέσα τους.

Η πολιτιστική κληρονομιά, υλική και άυλη, έχει να κάνει με τον Χρόνο. Όλες τις συνδηλώσεις του Χρόνου, τα ίχνη του –κρυφά και φανερά– πάνω στα αντικείμενα, τις σκέψεις και τα συναισθήματα, στα κοντινά και τα μακρινά, ήρθαν και αποκάλυψαν οι φετινές εκδηλώσεις.

Σε πάνω από 130 σημεία σε όλη την επικράτεια οργανώθηκαν εκπαιδευτικά προγράμματα, δημιουργικά εργαστήρια, παιχνίδια, δρώμενα, θεματικοί περίπατοι και βραδινές κινηματογραφικές προβολές, παραμύθια και μουσικές, και ζωντάνεψαν αρχαιολογικούς χώρους, αυλές και αίθουσες μουσείων, δίνοντας μια άλλη διάσταση στην προσέγγιση του Χρόνου, πέρα από τη «συντεταγμένη» παρουσίαση των μουσειακών συλλογών και των μνημείων.

Η οργάνωση και το είδος των εκδηλώσεων (πληροφοριακό υλικό για τις Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι πλέον σε σταθερή βάση διαθέσιμο στις προβολές του κόμβου www.yppo.gr) φανερώνουν ότι έχει γίνει πια συνείδηση ότι η με σύγχρονους τρόπους επικοινωνιακή διαχείριση του αρχαιολογικού αποθέματος είναι η συνταγή της εξοικειώσής μας με το πα-

ρελθόν, την ιστορία μας και άρα την ταυτότητά μας. Παρόλο που η συλλογή και επεξεργασία όλων των στοιχείων των εκδηλώσεων είναι ακόμη σε αρχικό στάδιο, τα πρώτα δείγματα επιβεβαιώνουν την παραπάνω διαπίστωση, η οποία θα αποτυπωθεί μέχρι το τέλος του χρόνου σε έναν ποσοτικό και ποιοτικό απολογισμό του θεσμού για όλη την εικοσαετία, με έμφαση στα δύο τελευταία χρόνια και «Τα πρόσωπα του Χρόνου».

Τέλος, για την επόμενη διετία 2015-2016, το νέο θέμα των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς θα είναι «Βία και ανεκτικότητα», θέμα που αφορά τόσο τον σύγχρονο όσο και τον «παλιό» κόσμο.



Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές

ΜΑΡΙΑ ΛΑΓΟΓΙΑΝΝΗ-ΓΕΩΡΓΑΚΑΡΑΚΟΥ



Ο σχεδιασμός μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης με βάση τον σεβασμό των φυσικών πόρων και την προστασία των υποστηρικτικών οικοσυστημάτων άρχισε να απασχολεί έντονα τον πλανήτη από τα τέλη του 1970, δίνοντας το έναυσμα για την υπογραφή της σύμβασης του ΟΗΕ για τις κλιματικές αλλαγές (1992) και για το πρωτόκολλο του Κιότο (1997). Στο πλαίσιο του ολοένα αυξανόμενου διεθνούς προβληματισμού, το έτος 2002 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ανακήρυξε με το ψήφισμα 57/254 τη δεκαετία 2005-2014 ως τη «Δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ)» και όρισε την UNESCO ως τον ηγετικό φορέα για την ανάπτυξη ενός σχεδίου για τη διεθνή πρόωθηση και υλοποίησή της.

Το 2005, έτος που τέθηκε σε ισχύ το πρωτόκολλο του Κιότο, υιοθετήθηκε στο Vilnius της Λιθουανίας η Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη (UNECE). Το σχετικό κείμενο ξεκινά με το «Όραμα» της Στρατηγικής για την ΕΑΑ προβάλλοντας την αλληλεγγύη, την ισότητα, τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των λαών, των χωρών και των γενεών και ακόμη την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων ως κοινές αξίες για το μέλλον.

Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη αναπτύσσεται ως μία ολοκληρωμένη στρατηγική με κύριους άξονες δράσης θέματα που αφορούν στο περιβάλλον, την οικονομία, τον πολιτισμό και την κοινωνία. Στους κύριους στόχους της ΕΑΑ ανήκει η αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού στον σεβασμό και την κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Πρωταρχικής σημασίας είναι επίσης η ενθάρρυνση του διαλόγου, της συνεργασίας και της σύμπραξης μεταξύ των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, των αρχών και της κοινωνίας των πολιτών. Στους κύριους συντελεστές περιλαμβάνονται ειδί-

κότερα οι κυβερνήσεις και οι τοπικές αρχές, οι εκπαιδευτικοί και επιστημονικοί τομείς, ο τομέας της υγείας, ο ιδιωτικός τομέας, η βιομηχανία, οι συγκοινωνίες, η γεωργία, τα εμπορικά επιμελητήρια και τα εργατικά συνδικάτα, τα ΜΜΕ, οι ΜΚΟ, διάφορες κοινότητες, οι αυτόχθονες πληθυσμοί και οι διεθνείς οργανισμοί.

Σε εφαρμογή της Στρατηγικής για την ΕΑΑ η Ελλάδα συγκρότησε το 2011 την Εθνική Επιτροπή Συντονισμού των Δράσεων για την ΕΑΑ και την Επιτροπή για την Εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την ΕΑΑ, στην οποία συμμετείχε το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού διά της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Ο ρόλος του ΥΠΠΟΑ στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την ΕΑΑ είναι σημαντικός και διακριτός. Τις τελευταίες δεκαετίες, με την ένταξη έργων στο Β' και Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (1994-2006) και στο ΕΣΠΑ (2007-2014), υλοποιήθηκε ένα μεγάλο αναπτυξιακό πρόγραμμα πολιτισμού που περιλάμβανε διαμόρφωση, ανάπλαση και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, ανέγερση νέων μουσείων, επεκτάσεις και αναβαθμίσεις μουσειακών κτηρίων, οργανώσεις νέων εκθέσεων σύμφωνα με τη σύγχρονη μουσειολογική αντίληψη, εξοπλισμό χώρων εκπαιδευτικών δράσεων και χώρων πολλαπλών χρήσεων ανοιχτών στο ευρύ κοινό. Σήμερα τα δημόσια αρχαιολογικά μουσεία και οι συλλογές σε λειτουργία είναι 202 και οι οργανωμένοι αρχαιολογικοί χώροι ανέρχονται στον αριθμό των 246.

Με το αξιόλογο αυτό δυναμικό κλήθηκε το ΥΠΠΟΑ να συμβάλει στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και να αναπτύξει δράσεις για την εκπαίδευση των πολιτών στον σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πνεύμα της Στρατηγικής, δηλαδή σε άμεσο διάλογο και συνέργια με τους εκπαιδευτικούς φορείς (σχολεία, ΚΠΕ, πανεπιστήμια), την τοπική αυτοδιοίκηση, τις κοινωνικές ομάδες και τους παραγωγικούς φορείς. Γνωρίζοντας ότι παρόμοιες συνέργιες φορέων του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και της κοινωνίας έχουν ήδη προηγηθεί και στηριζόμενοι στον θετικό τρόπο με τον οποίο συνήθως αντιδρούν οι πολίτες ως άτομα ή οργανωμένες ομάδες σε ένα κάλεσμα κοινής δράσης, επεξεργασθήκαμε στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την ΕΑΑ τις «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές».

Οι «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές» σέβονται τη βιοποικιλότητα και την πολιτιστική ταυτότητα κάθε περιοχής. Για τον λόγο αυτό ποικίλλουν και εναρμονίζονται με το εκάστοτε φυσικό περιβάλλον και την κατά τόπους ιστορική και πολιτιστική παράδοση. Οι σχετικές δράσεις ευαισθητοποίησης και επιμόρφωσης του κοινού αναπτύσσονται με την ενεργοποίηση τοπικών δικτύων συνεργασίας ανάμεσα στις εφορείες αρχαιοτήτων, υπεύθυνες για τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μνημεία και τα μουσεία του ΥΠΠΟΑ και σε φορείς του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, όπως

ΑΕΙ, ΤΕΙ και Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Στα δίκτυα συμμετέχουν επίσης μουσεία ή περιβαλλοντικά κέντρα με ιδιωτικό χαρακτήρα αλλά και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, φορείς με περιβαλλοντική δράση, σύλλογοι πολιτών και οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας.

«Οι Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές» στοχεύουν:

- Στην προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης με την εκπαίδευση των πολιτών στην κατανόηση και τον σεβασμό τόσο του φυσικού περιβάλλοντος όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας.
- Στην αντιμετώπιση της κρίσης αξιών, που βιώνει στις ημέρες μας η ελληνική κοινωνία, μέσα από την ενεργοποίηση όσο το δυνατόν περισσότερων κοινωνικών ομάδων σε δράσεις σχετικές με τον πολιτισμό και το περιβάλλον.
- Στην αύξηση του αριθμού των κοινωνικά ενεργών πολιτών μέσα από την ενίσχυση-αξιοποίηση των θεσμών του εθελοντισμού και της πολιτιστικής χορηγίας.

Οι «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές» εφαρμόστηκαν πιλοτικά το 2012 και το 2013 σε 3 και 12 νομούς της χώρας μας αντίστοιχα. Το 2014 πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις σε 29 νομούς, ενώ συμμετείχαν περισσότεροι από 150 φορείς: 42 Εφορείες Αρχαιοτήτων και άλλες Υπηρεσίες και Μουσεία του ΥΠΠΟΑ, 22 Δήμοι, 10 Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 5 Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, 6 Πανεπιστημιακές Σχολές, πολλά σχολεία, πολιτιστικοί σύλλογοι, περιβαλλοντικές οργανώσεις, σωματεία και συνεταιρισμοί πολιτών αλλά και πολλοί εθελοντές. Οι διοργανωτές των εκδηλώσεων, έχοντας μακρόχρονη και πλούσια εμπειρία στον τομέα της εκπαίδευσης, της επικοινωνίας και της ευαισθητοποίησης του κοινού, υλοποίησαν ποικίλες και πρωτότυπες δράσεις σε όλη τη χώρα κάνοντας τις «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές» ελκυστικές, πολυθεματικές και πολυεπίπεδες. Η ευτυχής αυτή συνέργια όλων των τοπικών δικτύων είχε ως αποτέλεσμα οι «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές» να προβάλλονται ως παράδειγμα καλής πρακτικής στην Εθνική Έκθεση για την 3η φάση¹ της υλοποίησης της Στρατηγικής για την ΕΑΑ της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη.

Από τη σύντομη αυτή παρουσίαση γίνεται εμφανές ότι οι «Πράσι-

νες Πολιτιστικές Διαδρομές» υποστηρίζουν τη Στρατηγική για την ΕΑΑ και για τον λόγο αυτό προωθούν ένα νέο ολιστικό τρόπο επικοινωνίας του πολίτη με τον πολιτισμό. Απευθύνονται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, αξιοποιούν τη δύναμη της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης, της ενημέρωσης, του διαλόγου, των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, της διασκέδασης και του κοινωνικού τουρισμού. Ευχή όλων μας είναι οι «Πράσινες Πολιτιστικές Διαδρομές» να καταλήγουν σε «πράσινα βιώσιμα μουσεία», μουσεία που θα υιοθετούν βιοκλιματικές αρχιτεκτονικές λύσεις, όπως το σχεδιαζόμενο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πόλης των Αθηνών στην Ακαδημία Πλάτωνος, μουσεία που θα υιοθετούν δράσεις ανακύκλωσης και εξοικονόμησης ενέργειας, αλλά και δράσεις που θα ενισχύουν τις πολιτιστικές δυνάμεις της περιοχής τους και θα λειτουργούν ως καταλύτες συνοχής του κοινωνικού ιστού με την ενθάρρυνση του διαλόγου, των συνεργασιών και του εθελοντισμού.

¹ Για την εφαρμογή της Στρατηγικής έχουν προταθεί τρεις φάσεις:

1η φάση (μέχρι το 2007): Κάθε χώρα καλείται να προσδιορίσει τις πολιτικές, το νομικό πλαίσιο, τους οικονομικούς μηχανισμούς και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να ενταχθούν στο πλαίσιο της Στρατηγικής.

2η φάση (μέχρι το 2010): Οι χώρες καλούνται να εξετάσουν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην εφαρμογή των αντίστοιχων εθνικών στρατηγικών τους.

3η φάση (μέχρι το 2015 και μετά): Οι χώρες θα πρέπει να έχουν επιτύχει σημαντική πρόοδο στην εφαρμογή της ΕΑΑ.



Συμβούλιο Μουσείων

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΠΥΡΟΣ ΠΕΤΡΟΥΝΑΚΟΣ

Το Συμβούλιο Μουσείων αποτελεί ένα από τα τέσσερα ανώτατα γνωμοδοτικά όργανα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με επιτελικό χαρακτήρα, αρμόδιο να εισηγείται στον Υπουργό τις αρχές που διέπουν τη μουσειακή πολιτική του κράτους. Η συγκρότηση του Συμβουλίου Μουσείων ορίζεται με απόφαση του Υπουργού, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Ν. 3028/2002 «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 του Ν. 3565/2007 και αποτελείται από δεκαεννέα τακτικά και δεκαεννέα αναπληρωματικά μέλη.

Το Συμβούλιο Μουσείων συγκροτήθηκε για πρώτη φορά το έτος 2006 και μέλη του υπήρξαν πάντοτε έγκριτοι επιστήμονες, σημαντικά στελέχη εν ενεργεία και ε.τ. της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και του ακαδημαϊκού χώρου, καθώς και προσωπικότητες του πολιτισμού και της τέχνης. Η επιστημονική συγκρότηση και το κύρος όλων των μελών του άλλωστε αποτελούν εγγύηση για την απρόσκοπτη λειτουργία του και τη συμβολή του στη βέλτιστη αντιμετώπιση και διαχείριση θεμάτων που σχετίζονται με τα μουσεία και τις δράσεις τους. Οι εισηγήσεις των θεμάτων στο Συμβούλιο γίνονται από τις αρμόδιες κατά περίπτωση διευθύνσεις, και συγκεκριμένα από τη Διεύθυνση Μουσείων, τη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών, τη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων, τη Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Αυλής Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τη Διεύθυνση Μελετών και Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτηρίων, τη Διεύθυνση Εφαρμογής Πολιτιστικής Πολιτικής, όπως αυτές συγκροτήθηκαν στο υπ' αρ. 104/2014 προεδρικό διάταγμα «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού».

Το έτος 2013 πραγματοποιήθηκαν επτά συνεδριάσεις του Συμβουλίου Μουσείων και εξετάστηκαν σαράντα επτά θέματα που αφορούσαν σε εγκρίσεις μουσειολογικών-μουσειογραφικών μελετών για εκθέσεις ή επανεκθέσεις συλλογών και αρχαιολογικών μουσείων, όπως για παράδειγμα η μουσειολογική και μουσειογραφική μελέτη του Αρχαιολογικού Μουσείου Κω, η οριστική μελέτη του Διαχρονικού-Θεματικού Μουσείου Αγαθονησίου, η μουσειολογική-μουσειογραφική μελέτη της οικίας Μπενιζέλων στην Πλάκα, σε μελέτες για οργάνωση ή αναδιάταξη εκθέσεων και επανεκθέσεων μουσείων, όπως για παράδειγμα η πρόταση

για αναδιάταξη θεμάτων σε αίθουσες του Επιγραφικού Μουσείου. Επίσης, συζητήθηκαν θέματα σχετικά με μελέτες μετατροπής κτηρίων σε μουσεία, όπως η μουσειολογική-μουσειογραφική προμελέτη του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και η μουσειογραφική μελέτη νέου Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης στην Πλάκα, μελέτες ψηφιακής υποστήριξης μουσείων, όπως το σύστημα σύγχρονης ξενάγησης στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων, μελέτες για την εγκατάσταση συστημάτων αποθήκευσης ή εξοπλισμών εργαστηρίων συντήρησης αρχαιοτήτων, όπως στο υπό ανέγερση Μουσείο Μεσσαράς, στο νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου και στο νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων, καθώς και θέματα που αφορούν κτηριολογικά προγράμματα, όπως η αποκατάσταση και η ανάδειξη του συγκροτήματος του Αχιλλείου στην Κέρκυρα.

Το Τμήμα Γραμματείας Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου και Συμβουλίου Μουσείων εξασφαλίζει την επιστημονική και γραμματειακή υποστήριξη του Συμβουλίου Μουσείων αναλαμβάνοντας το σύνολο της διοικητικής διαδικασίας που προηγείται ή απορρέει από τη λειτουργία του, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 52 του Ν.3028/2002 και το άρθρο 5 της υπ' αρ. ΥΠΠΟ/ΔΟΕΠΥ/ΤΟΠΥΝΣ/14/3698/20.1.2004 Υ.Α. (ΦΕΚ 70/Β/20.1.2004).

Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του Συμβουλίου Μουσείων:
kas.culture.gr



Βραβεία και διακρίσεις στα καλύτερα ευρωπαϊκά μουσεία της χρονιάς από το Φόρουμ Ευρωπαϊκών Μουσείων και το Συμβούλιο της Ευρώπης

ΛΙΛΑ ΝΤΕ ΤΣΑΒΕΣ

Το Φόρουμ Ευρωπαϊκών Μουσείων (European Museum Forum, EFM) είναι ένας ανεξάρτητος μη κερδοσκοπικός οργανισμός με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο. Από το 1997 έχει θεσπίσει το βραβείο «Ευρωπαϊκού Μουσείου της Χρονιάς» υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σκοπός του θεσμού αυτού είναι να αναδεικνύει και να προβάλλει τα καλύτερα ευρωπαϊκά μουσεία και να ενθαρρύνει τις πρωτοποριακές μεθόδους που εφαρμόζονται στον κόσμο των μουσείων και να συμβάλλει στην προώθηση της καινοτομίας και της εκπαίδευσης των πολιτών.

Η απονομή των βραβείων έγινε στο Ταλίν της Εσθονίας στις 17 Μαΐου 2014. Το Βραβείο Ευρωπαϊκού Μουσείου της Χρονιάς 2014 (EMYA) απονεμήθηκε στο Μουσείο της Αθωότητας (Museum of Innocence) στην Κωνσταντινούπολη, που δημιουργήθηκε από τον συγγραφέα Ορχάν Παμούκ. Είναι ένα ιστορικό μουσείο που αφορά τη ζωή στην Κωνσταντινούπολη στο δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα. Λειτουργεί ως ένα μικρό, τοπικό και βιώσιμο μοντέλο για την ανάπτυξη νέων μουσείων, προσφέρει έμπνευση και καθιερώνει νέα πρότυπα στον τομέα των μουσείων.

Το Βραβείο του Συμβουλίου της Ευρώπης 2014 απονεμήθηκε στο Μουσείο Baksi (Baksi Museum) στο Bayburt της Μικράς Ασίας. Ενσωματωμένο μέσα στη φυσική ομορφιά των μικρασιατικών τοπίων, το Μουσείο Baksi συνταιριάζει το αγροτικό με το αστικό, την παραδοσιακή κουλτούρα με τον σημερινό τρόπο ζωής και τα παραδοσιακά επαγγέλματα με τη σύγχρονη τέχνη.

Το Βραβείο «Siletto», που απονέμεται σε ένα μουσείο για τη συνεργασία του με την τοπική κοινότητα και την ανάμειξη εθελον

τών, δόθηκε στο μουσείο Saurer (Saurer Museum) στο Arbon της Ελβετίας. Η εταιρεία φορτηγών Saurer λειτουργούσε στο Arbon μέχρι το 1987. Το κλείσιμο της εταιρείας αποτέλεσε ένα τεράστιο πλήγμα για την οικονομία και την κοινωνία της περιοχής. Το «Saurer Oldtimers Club» δημιούργησε αποκλειστικά με εθελοντική εργασία το μουσείο συλλέγοντας και αποκαθιστώντας οχήματα της μάρκας Saurer.

Το Βραβείο «Kenneth Hudson» απονεμήθηκε στο Μνημείο Žanis Lipke στη Ρίγα της Λετονίας. Αυτό το νέο μουσείο, που εγκαινιάστηκε το 2013, έγινε για να τιμήσει τον λιμενεργάτη Žanis Lipke, ο οποίος κατάφερε να σώσει τη ζωή περισσότερων από 50 Εβραίων του γκέτο της Ρίγας κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Κριτική Επιτροπή EMYA απένειμε επίσης ειδικές διακρίσεις στα παρακάτω μουσεία:

- Εσθονικό Ναυτικό Μουσείο (Estonian Maritime Museum) στο Ταλίν της Εσθονίας για τον εντυπωσιακό εκθεσιακό σχεδιασμό και τη χρήση διαδικτυακών μέσων.
- Bildmuseet στην Umeå της Σουηδίας για την προώθηση της παγκόσμιας πολιτισμικής γνώσης και του διαπολιτισμικού διαλόγου.
- Museo Nacional de Ciencia y Tecnologia (Muncyt) στην A Coruña της Ισπανίας για την αφοσίωσή του στη συντήρηση της τεχνικής, βιομηχανικής και επιστημονικής κληρονομιάς της Ισπανίας και της Γαλικίας.
- Museo Occidens / Catedral de Pamplona στην Ισπανία για τον εξαιρετικό τρόπο παρουσίασης των θεμελιωδών αξιών του ευρωπαϊκού πολιτισμού.
- Kazerne Dossin – Μνημείο, Μουσείο και Κέντρο Τεκμηρίωσης για το Ολοκαύτωμα και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Mechelen του Βελγίου, στη μνήμη των Εβραίων θυμάτων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου που μεταφέρθηκαν από τους στρατώνες Dossin σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Γερμανία και την Πολωνία.
- Flossenbürg – Μνημείο Στρατοπέδου Συγκέντρωσης στη Γερμανία. Το στρατόπεδο συγκέντρωσης Flossenbürg, που λειτούργησε από το 1938 έως το 1945, μετατράπηκε το 1946 σε μνημείο των 90.000 περίπου ανθρώπων που κρατήθηκαν αιχμάλωτοι σε αυτό και των 30.000 περίπου που βρήκαν εκεί τον θάνατο.

Η συλλογή αφισών του Ελληνικού Τμήματος του ICOM

ΖΩΗ ΓΚΙΝΝΗ

Το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων διαθέτει μια μεγάλη συλλογή αφισών που φυλάσσεται στους χώρους του. Η συλλογή αυτή εμπλουτίζεται διαρκώς με αφίσες από τις δράσεις του ICOM και του Ελληνικού Τμήματος, του Υπουργείου Πολιτισμού, των μουσείων μελών του αλλά και άλλων φορέων. Πρόκειται για εκατοντάδες αφίσες, κάποιες μοναδικές και άλλες σε πολλαπλά αντίτυπα, διαφόρων μεγεθών που χρονολογούνται από τη δεκαετία του 1980 μέχρι και σήμερα.

Τον Σεπτέμβριο του 2014 άρχισαν εντατικότερα οι ενέργειες για την προστασία και συντήρηση των αφισών. Το έργο αυτό ανέλαβαν με την πολύτιμη εθελοντική εργασία τους οι συντηρήτριες Ελένη Λαγούδα, Θέμις Μωραΐτου και Κέλυ Παπακωνσταντίνου με τον συντονισμό της Ζωής Γκιννή, μέλους του Δ.Σ. του Ελληνικού Τμήματος του ICOM. Οι εργασίες που εκτελούνται περιλαμβάνουν τον επιφανειακό καθαρισμό τους, την αποκατάσταση βασικών σχισμάτων, την επιπεδοποίηση και, τέλος, τη φύλαξή τους σε ειδικές αρχειακές θήκες. Παράλληλα, για πρώτη φορά οι αφίσες καταγράφονται με σκοπό να υπάρχουν ακριβή στοιχεία για τα αντίτυπα που διαθέτει η συλλογή, ενώ ορισμένες από αυτές θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Τμήματος του ICOM.

Αφίσες που υπάρχουν σε μεγάλο αριθμό αντιτύπων, μπορούν να διατεθούν στα μέλη του ICOM, σε Μουσεία, Πανεπιστήμια και άλλους φορείς. Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με τη Γραμματεία του Τμήματος στο τηλέφωνο 210-3239414 και στο e-mail icom@otenet.gr.



Επισκέψεις ξένων στο Ελληνικό Τμήμα του ICOM

ΠΑΥΛΟΣ ΧΡΑΜΠΑΝΗΣ

Μετά από συνεργασία και πρόσκληση του Ελληνικού Τμήματος του ICOM έφθασε στη χώρα μας αποστολή επισήμων από το Βιετνάμ προκειμένου να επισκεφθεί μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους. Στην αποστολή συμμετείχαν υπεύθυνοι του πολιτισμού, αθλητισμού και τουρισμού της πόλης Χοτσιμίνχ, διευθυντές μουσείων, καθώς και εκπρόσωποι του Υπουργείου Πολιτισμού, Αθλητισμού και Τουρισμού του Βιετνάμ.

Κατά τη διαμονή τους ξεναγήθηκαν, με φροντίδα του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, στον αρχαιολογικό χώρο και στο Μουσείο της Ακρόπολης, στους αρχαιολογικούς χώρους Μυκηνών και Επιδαύρου, στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ναυπλίου, στο Μουσείο των Δελφών, στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, καθώς και στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Οι Βιετναμέζοι προσκεκλημένοι επισκέφθηκαν τα γραφεία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM στις 19 Δεκεμβρίου 2013. Είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν πληροφορίες και απόψεις σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των μουσείων και των πολιτιστικών φορέων στις δύο χώρες και παράλληλα να διερευνήσουν πιθανότητες μελλοντικής συνεργασίας. Την ομάδα συνόδευε ο Μορφωτικός Ακόλουθος της Πρεσβείας του Βιετνάμ στην Αθήνα.



Ο δρ Hans-Martin Hinz, Πρόεδρος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), ήταν ανάμεσα στις προσωπικότητες που προσκλήθηκαν να μιλήσουν στο Διεθνές Συνέδριο με τίτλο «Η πολιτιστική κληρονομιά στο προσκήνιο! Προς μια κοινή προσέγγιση για μια βιώσιμη Ευρώπη» (Heritage first! Towards a Common Approach for a Sustainable Europe).

Το Συνέδριο οργανώθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού στο πλαίσιο των εκδηλώσεων της Ελληνικής Προεδρίας

του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο της Ακρόπολης τον Μάρτιο του 2014. Συμμετείχαν 52 ομιλητές και 200 σύνεδροι-εκπρόσωποι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με την ευκαιρία της παρουσίας του στην Αθήνα, ο δρ Hinz εκδήλωσε την επιθυμία να επισκεφθεί τα γραφεία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM και να συζητήσει τρέχοντα θέματα με τα μέλη του Δ.Σ. Ο κ. Hinz και η σύζυγός του ξεναγήθηκαν στα γραφεία του Ελληνικού Τμήματος την Τετάρτη, 5 Μαρτίου 2014.

Στον ακόλουθο σύνδεσμο μπορείτε να παρακολουθήσετε την ομιλία του δρ Hans-Martin Hinz στο Συνέδριο, <http://www.blod.gr/lectures/Pages/viewspeaker.aspx?SpeakerID=1838>



Στα μέσα Σεπτεμβρίου του 2014 επισκέφθηκε τη χώρα μας η κ. Sadry Sharifi, μηχανικός γεωργίας με μάστερ στη διαχείριση περιβάλλοντος, ως εκπρόσωπος της μη κυβερνητικής οργάνωσης ICCN (Inter-City Intangible Cultural Cooperation Network) και μέλος της Ιρανικής Εθνικής Επιτροπής του ICOM.

Η κ. Σαρίφι επισκέφθηκε ελληνικά μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους και συναντήθηκε με εκπροσώπους φορέων πολιτισμού. Στη συνάντηση που είχε με το Δ.Σ. του Ελληνικού Τμήματος του ICOM στις 17 Σεπτεμβρίου, συζητήθηκαν οι δυνατότητες ανάπτυξης πολιτιστικών δράσεων σε συνεργασία με το Ιρανικό ICOM.



Την Πέμπτη, 9 Οκτωβρίου 2014, ήλθε στη χώρα μας ο κ. Alberto Garlandini, μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ICOM, προκειμένου να συμμετάσχει στη Διεθνή Συνάντηση με θέμα «Πολιτιστικά τοπία σε περιοχές της Natura 2000: Προς μια νέα πολιτική ολοκληρωμένης διαχείρισης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς», που διοργάνωσε το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (10-11

Οκτωβρίου 2014). Κατά τη διαμονή του στην Αθήνα ο κ. Garlandini επισκέφθηκε τα γραφεία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, αντάλλαξε απόψεις και εμπειρίες με τα μέλη του Δ.Σ. σχετικά με τις δραστηριότητες του Ελληνικού και του Ιταλικού Τμήματος του ICOM και τα ενημέρωσε σχετικά με θέματα της Γενικής Συνέλευσης του ICOM στο Μιλάνο το 2016. Επίσης, συζητήθηκαν τρέχοντα ζητήματα που αφορούν στη λειτουργία των Εθνικών Επιτροπών.



Τιμητική εκδήλωση στο Γαλλικό Ινστιτούτο

Την Πέμπτη, 20 Νοεμβρίου 2014, στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών έγινε εκδήλωση προς τιμήν της δρ Αναστασίας Λαζαρίδου, αρχαιολόγου, διευθύντριας της Εφορείας Ανατολικής Αττικής και μέλους του ICOM.

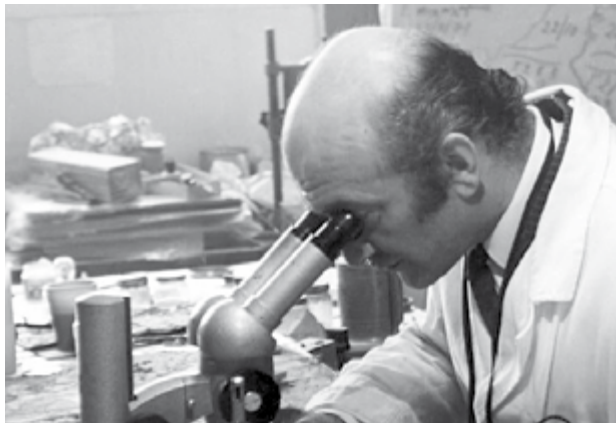
Στην κ. Λαζαρίδου απονεμήθηκαν τα διάσημα του Ιππότη Γραμμάτων και Τεχνών της Γαλλικής Δημοκρατίας για το επιστημονικό έργο της και την εποικοδομητική συνεργασία της με μουσεία και άλλους πολιτιστικούς φορείς της Γαλλίας.

Τα διάσημα απένειμε ο κ. Olivier Descotes, σύμβουλος συνεργασίας και μορφωτικής δράσης της πρεσβείας της Γαλλίας στην Ελλάδα και διευθυντής του Γαλλικού Ινστιτούτου στην Αθήνα.

Στην ίδια εκδήλωση τιμήθηκε και η συνθέτις κ. Ελένη Καραϊνδρου.

Τάσος Μαργαριτώφ

ΖΩΗ ΓΚΙΝΝΗ



Ο κλάδος της συντήρησης αρχαιοτήτων και έργων τέχνης έχασε έναν διακεκριμένο συντηρητή και συνάδελφο, τον Τάσο Μαργαριτώφ. Πρόκειται για τον πρώτο Έλληνα διπλωματούχο συντηρητή έργων τέχνης, ο οποίος συνέβαλε καθοριστικά στην αναγνώριση και προβολή του έργου της συντήρησης στην Ελλάδα.

Ο Τάσος Μαργαριτώφ σπούδασε ζωγραφική στην Accademia di Belle Arti και συντήρηση στο Istituto Centrale del Restauro της Ρώμης. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα, εργάστηκε στην Αρχαιολογική Υπηρεσία επί 34 χρόνια, από το 1958 έως το 1992.

Στη διάρκεια της μακρόχρονης πορείας του προσέφερε τεράστιο έργο στον τομέα της συντήρησης. Για τον λόγο αυτό, το 2013, το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM) τον τίμησε για την προσφορά του. Συγκεκριμένα, με αφορμή την επέτειο των 30 χρόνων (1983-2013) από την ίδρυση του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, διοργανώθηκε, στις 11 Νοεμβρίου του 2013, εκδήλωση αφιερωμένη στον τομέα της συντήρησης, όπου εκτός από τον Τάσο Μαργαριτώφ τιμήθηκε και ο διακεκριμένος συντηρητής και ζωγράφος Σταύρος Μπαλτογιάννης. Όσοι παρευρίσκονταν εκείνη τη βραδιά, είχαν την ευκαιρία να δουν από κοντά και να ακούσουν τον Τάσο Μαργαριτώφ να κάνει μια αναδρομή σε σημαντικούς σταθμούς της καριέρας του, σκιαγραφώντας το κλίμα της εποχής του. Αυτό που εντυπωσίασε δεν ήταν μόνο η πολυετής πορεία του, το εύρος των επιτευγμάτων και συνεργασιών του, αλλά και ο ενθουσιασμός και η αγάπη με την οποία μιλούσε για τη δουλειά του. Ακόμα κι όταν γλαφυρά περιέγραφε τις αντιξοότητες στα πρώτα χρόνια εργασίας του και περιστατικά από τα πολλά σημαντικά έργα στα οποία είχε συμμετάσχει, τον χαρακτήριζε η δοτικότητα σ' ό,τι αφορούσε το έργο της συντήρησης.



Νέες Εκδόσεις

Navigating the Routes of Art and Culture

Εκδότης: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού -
Ελληνικό Τμήμα ICOM - Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
Επιμέλεια: ΤΑΠ, Διεύθυνση Δημοσιευμάτων
ISBN 978-960-386-103-4

ΕΛΕΝΗ ΚΩΤΣΟΥ

Το βιβλίο αυτό αποτελεί μια ευσύνοπτη παρουσίαση όλων εκείνων που ο επισκέπτης στην πόλη της Αθήνας και στην Αττική μπορεί να παρατηρήσει ή να επισκεφθεί. Είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας των Εφορειών Αρχαιοτήτων στην αρμοδιότητα των οποίων υπάγεται η Αττική (Α', Β', Γ', ΚΣΤ' Προϊστορικών και Κλασικών και 1η Βυζαντινών Αρχαιοτήτων), της Γενικής Διεύθυνσης Σύγχρονου Πολιτισμού, της Διεύθυνσης Νεώτερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και του Ελληνικού Τμήματος του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM).

Διαρθρωμένο σε τρία τεύχη –το κέντρο της πόλης, η περιοχή πέριξ αυτής και η ύπαιθρος χώρα της Αττικής–, προτείνει στον ξένο επισκέπτη μια περιήγηση στα άξια προς θέαση σημεία που τόσο στο άστυ όσο και στην ύπαιθρο χώρα αντιπροσωπεύουν όλο το εύρος των χρονολογικών περιόδων, από την απώτατη αρχαιότητα έως τις μέρες μας. Παράλληλα, παρουσιάζει και ό,τι αποκάλυψε η αρχαιολογική παρακολούθηση των μεγάλων έργων τεχνικής υποδομής που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στην πρωτεύουσα και την περιφέρειά της (Μητροπολιτικός Σιδηρόδρομος, Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών, Ολυμπιακές Εγκαταστάσεις, αναμόρφωση Οδικού Δικτύου). Το Λύκειο του Αριστοτέλη –ένα από τα τρία αρχαία Γυμνάσια της πόλης εκτός από εκείνα της Ακαδημίας και του Κυνοσάργους–, το Δημόσιο Σήμα –χώρος τιμητικού ενταφιασμού των επιφανών αλλά και των πεσόντων στον πόλεμο ανδρών της αρχαίας Αθήνας–, τμήματα του υδροδοτικού συστήματος που τροφοδοτούσε με νερό την πόλη για πάνω από 18 αιώνες, τμήματα της οχύρωσης και κάποιες από τις πύλες μέσω των οποίων ένωναν οι οδοί στην αρχαιότητα το άστυ με

τους δήμους της Αττικής και οδηγούσαν στα ξακουστά ιερά, συγκαταλέγονται ανάμεσα στα ευρήματα που αναδείχθηκαν με αφορμή εκσυγχρονιστικά τεχνικά έργα και συστηματικές και σωστικές ανασκαφές.

Ένα τέταρτο τεύχος συμπληρώνει την έκδοση και πληροφορεί τον αναγνώστη για τις εκδηλώσεις οι οποίες θα πραγματοποιηθούν στην Αθήνα κατά το εξάμηνο της Ευρωπαϊκής Προεδρίας από ποικίλους πολιτιστικούς φορείς, καθώς και για εκείνες που θα λάβουν χώρα σε διάφορες περιοχές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εξωτερικών.

Στο πρώτο τεύχος που αναφέρεται στην Αθήνα, ο επισκέπτης ξεναγείται σε ένα πανόραμα, όπου συνυπάρχει η αρχαία, η βυζαντινή, η νεώτερη και η σύγχρονη κληρονομιά. Η πόλη χαρακτηρίζεται από την αρμονική σύζευξη όλων των παραπάνω. Αρχαία μνημεία παρατάσσονται δίπλα σε βυζαντινά –τα τελευταία συχνά οικοδομημένα με μέλη από τα πρώτα–, χριστιανικοί ναοί συνυπάρχουν με οθωμανικά τεμένη, ευρήματα της αρχαιότητας, θησαυροί και κειμήλια από τη μεσαιωνική και τη νεώτερη ιστορία της Ελλάδος συναντώνται ή φιλοξενούνται σε κτήρια που αποτελούν τα ίδια δείγματα της νεοκλασικής μορφολογίας ή της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Τέλος, βιομηχανικά κτήρια αναδεικνύονται με την αισθητική τους αλλά και ως μουσεία ή κέντρα πολιτισμού, ενώ άλλοι χώροι –ιδρύματα και μουσεία– προβάλλουν πτυχές της νεώτερης ιστορίας και της σύγχρονης δημιουργίας. Το τεύχος της πόλης συνοδεύεται από τον ιστορικό χάρτη της Αθήνας, στον οποίο σημειώνονται οι θέσεις όλων των άξιων προς θέαση για τα οποία γίνεται αναφορά στο βιβλίο, αλλά και άλλων που συναντά ο επισκέπτης στο πέρασμά του.

Στο δεύτερο τεύχος ο αναγνώστης ξεναγείται στις περιοχές πέριξ του κέντρου της σύγχρονης πόλης. Στην περιδιάβασή του συναντά βυζαντινές μονές και ναούς, αρχαία λουτρικά συγκροτήματα, ταφικά μνημεία, την αμαξίτη οδό που οδηγούσε στην αρχαιότητα από την Αθήνα στο επίνειό της, τον Πειραιά, τα τείχη που συνέδεαν τις δύο πόλεις και την οχύρωση κατά μήκος της πειραιϊκής ακτογραμμής, κατάλοιπα του ναυστάθ-

μου (νεώσοικοι, Σκευοθήκη του Φίλωνος), τμήμα της ιπποδάμειας πόλης του Πειραιά, όλα τα παραπάνω ενταγμένα στον σύγχρονο ιστό, όπου δεσπόζει και το Δημοτικό Θέατρο της πόλης, κόσμημα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Επίσης, στην περιοχή του Πειραιά, το Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος και το Θωρηκτό Αβέρωφ, ναυαρχίδα του ελληνικού στόλου κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους και πλωτό μουσείο σήμερα, αποτελούν τεκμήρια της ναυτικής μας κληρονομιάς. Παράλληλα, παρουσιάζονται το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας στην Κηφισιά, καθώς και άλλα μουσεία-ιδρύματα που φιλοξενούν πτυχές της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.

Το τρίτο τεύχος πραγματεύεται την περιφέρεια της Αττικής. Στο ημιάνυδρο, βραχώδες, φτωχό σε χρώμα και βλάστηση, με ποτάμια και ρέματα χειμαρρώδους μορφής αττικό τοπίο, όπως το έχει περιγράψει αιώνες πριν ο Πλάτων, ο επισκέπτης συναντά τα θρησκευτικά και αστικά κέντρα των αρχαίων αττικών δήμων, ακολουθεί τους οδικούς άξονες με τα αλληπάλληλα στρώματα χρήσης –το σημερινό οδικό δίκτυο ελάχιστα παρεκκλίνει από το αρχαίο– που οδηγούν, μεταξύ άλλων, στα φημισμένα ιερά της αρχαιότητας, της Αρτέμιδος στη Βραυρώνα, του Αμφιάραου στον Ωρωπό, του Ποσειδώνα και της Αθηνάς στο Σούνιο, των Αιγυπτίων θεών στον Μαραθώνα, της Δήμητρας στην Ελευσίνα. Στην «Αττικής περιήγηση» ο ξένος παρατηρεί ακόμα ταφικούς περιβόλους, υδραγωγεία, λουτρικά συγκροτήματα, αγροικίες και κατάλοιπα οικιών, παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς ναούς και τις οχυρώσεις με τα φρούρια-παρατηρητήρια να παρακολουθούν τους ορεινούς όγκους που περιβάλλουν την Αττική και τα περάσματα ανάμεσά τους.

Η περιδιάβαση καταλήγει στα νησιά του Αργοσαρωνικού, την Τροιζήνα και τη χερσόνησο των Μεθάνων, όπου οι αρχαίοι ναοί και τα ιερά συνυπάρχουν με τους μεσαιωνικούς οικισμούς και τα αρχοντικά του 18ου και 19ου αιώνα που ανήκαν κάποτε σε μορφές που έπαιξαν πρωτεύοντα ρόλο στη νεώτερη ιστορία της Ελλάδος.

Στην αρχή κάθε τεύχους παρατίθεται ένας χάρτης όπου σημειώνονται αριθμημένα τα μνημεία για τα οποία έχουν συνταχθεί τα αντίστοιχα λήμματα. Οι αριθμοί

διακρίνονται σε χρωματικό βάθος, δηλωτικό της χρονολογικής περιόδου στην οποία ανήκει το μνημείο που παρουσιάζεται. Το ίδιο χρωματικό βάθος συνοδεύει τον αριθμό που προηγείται του τίτλου του κάθε λήμματος στον πίνακα περιεχομένων και τον τίτλο κάθε λήμματος, συναντάται δε και στην αρίθμηση με την οποία εντοπίζεται το μνημείο στον ιστορικό χάρτη της Αθήνας. Λεπτομερές υπόμνημα αντιστοιχίζει τις χρωματικές διαφοροποιήσεις με τις χρονολογικές περιόδους, για να μπορεί εύκολα ο αναγνώστης να αντιληφθεί τη χρονολόγηση του μνημείου για το οποίο αναζητά πληροφόρηση.

Δίπλα σε κάθε λήμμα, σε διάχωρο, αναγράφονται η ηλεκτρονική διεύθυνση και τα τηλέφωνα όπου κάποιος μπορεί να αναζητήσει επιπλέον πληροφορίες για τα μνημεία ή τα μουσεία. Κάτω από αυτό αναφέρονται πληροφορίες σχετικά με το ωράριο λειτουργίας, τις τιμές των εισιτηρίων –για όποιους χώρους ή μουσεία έχει καθορισθεί η είσοδος με εισιτήριο– και οι τρόποι πρόσβασης. Ακόμα, σημειώνονται οι μέρες κατά τις οποίες είναι κλειστοί οι οργανωμένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία, οι μέρες κατά τις οποίες ενδέχεται να τροποποιείται το ωράριο λειτουργίας, εκείνες κατά τις οποίες επιτρέπεται η ελεύθερη είσοδος, άνευ καταβολής εισιτηρίου, και οι κοινωνικές κατηγορίες που απαλλάσσονται της καταβολής του αντιτίμου εισιτηρίου ή δικαιούνται μειωμένης καταβολής.

Για τους αρχαιολογικούς χώρους, τα μουσεία και τα μνημεία που ανήκουν στο Δημόσιο, οι παραπάνω πληροφορίες, κοινές για όλα, αναφέρονται στην αρχή κάθε τεύχους, με τον τίτλο «Χρήσιμες πληροφορίες», πριν αρχίσει η παράθεση των λημμάτων. Για επιπλέον πληροφόρηση σχετικά με τα ιδιωτικά μουσεία, μπορεί κανείς να ανατρέχει και στην ηλεκτρονική διεύθυνση: Network of Museums and Cultural Institutions of Athens.

Αν στο μνημείο ή μουσείο προγραμματίζονται περιοδικές εκδηλώσεις κατά το εξάμηνο της Ευρωπαϊκής Προεδρίας, υπάρχει ιδιαίτερη αναφορά στο αντίστοιχο λήμμα και παραπομπή στην αντίστοιχη σελίδα του τέταρτου τεύχους, για το περιεχόμενο του οποίου θα υπάρξει πε-

Νέες Εκδόσεις

ριγραφή παρακάτω.

Και τα τρία τεύχη συνοδεύονται στο τέλος από αλφαβητικό ευρετήριο για να μπορεί ο αναγνώστης εύκολα να ανατρέξει στο λήμμα του μνημείου ή μουσείου που επιλέγει να περιηγηθεί. Τέλος, παρατίθεται και κατάλογος προέλευσης των φωτογραφιών, με το όνομα του φωτογράφου, όπου αυτό είναι γνωστό.

Το τέταρτο τεύχος περιλαμβάνει τις εκδηλώσεις που μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει στην Αθήνα και την ευρύτερη περιοχή της κατά το εξάμηνο της Ευρωπαϊκής Προεδρίας. Μουσικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, περιοδικές εκθέσεις, διαλέξεις και διάφορες δράσεις εκτίθενται ανά φορέα. Οι φορείς που παρουσιάζονται τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού και αναγράφονται κατά αλφαβητική σειρά. Στο τέλος παρατίθενται έξι συγκεντρωτικοί πίνακες – ένας ανά μήνα με συντεταγμένες τις ημέρες του μήνα και τους φορείς, με σημειωμένο το πεδίο στο οποίο ανά ημέρα και φορέα απαντούν εκδηλώσεις.

Το τεύχος κλείνει με ένα παράρτημα στο οποίο αναφέρονται οι εκδηλώσεις που θα πραγματοποιηθούν στην Ελλάδα και το εξωτερικό, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Προεδρίας, και τελούν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εξωτερικών.

Το βιβλίο αυτό, όπως αναφέραμε και παραπάνω, ξεναγεί τον επισκέπτη στον μνημειακό πλούτο της Αθήνας και της Αττικής, που αποτελεί μάρτυρα της αδιάλειπτης ιστορικής συνέχειας. Παράλληλα, παρουσιάζει και την πόλη τού σήμερα με τις ποικίλες δράσεις του σύγχρονου πολιτισμού ώστε να μπορεί ο επισκέπτης να οδηγηθεί σε μια γοητευτική περιπλάνηση στον χώρο και τον χρόνο.



Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας

Επιμέλεια: André Desvallées και François Mairesse

Εκδόσεις: Armand Colin, ICOM 2014

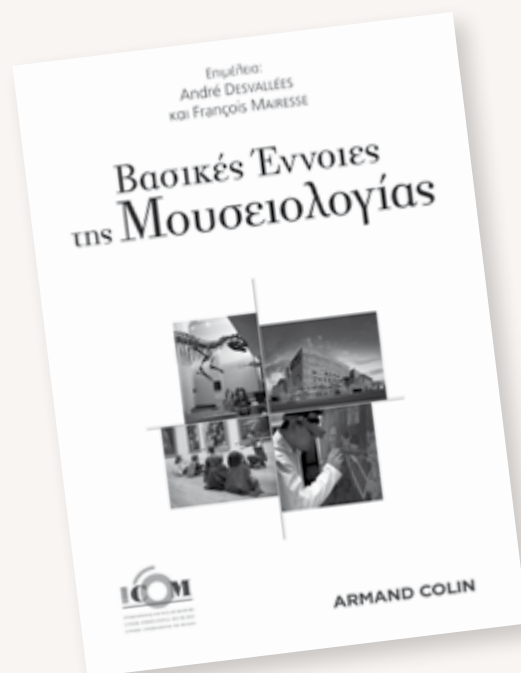
(διατίθεται δωρεάν σε έντυπη μορφή)

Ελληνική μετάφραση: Σ. Λάππας (κείμενα από την αγγλική έκδοση), Δ. Κονδυλάκη (κείμενα από τη γαλλική έκδοση)

ISBN: 978-960-99312-2-9

Σελ.: 118

ΜΑΡΛΕΝ ΜΟΥΛΙΟΥ



Γνωρίζουμε ήδη από το 2010 το μικρό λεξικό «Concepts clés de muséologie» που εκδόθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM) αρχικά στα γαλλικά και μεταφράστηκε σχεδόν αμέσως σε τρεις ακόμη γλώσσες (αγγλική, ισπανική, κινέζικη)¹ για να αποτελέσει, όπως

¹ Στον ιστότοπο του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων έχουν αναρτηθεί οκτώ εκδόσεις του μικρού λεξικού στις ισάριθμες γλώσσες: αγγλική, γαλλική, ισπανική, κινέζικη, ρώσικη, λετονική, φαρσί, πορτογαλική (προσβάσιμες στον ιστότοπο <http://icom.museum/professional-standards/key-concepts-of-museology/>, τελευταία επίσκεψη 13/10/2014).

αναφέρεται χαρακτηριστικά στο οπισθόφυλλο της έκδοσης, μια «πρόγευση» του μεγάλου πολυσέλιδου Λεξικού της Μουσειολογίας, ενός ακόμη έργου που επεξεργάστηκε έπειτα από πολυετή (ήδη από το 1993) έρευνα η Διεθνής Επιτροπή Μουσειολογίας του ICOM (ICOFOM) και κυκλοφόρησε το 2011 στη γαλλική γλώσσα.

Το 2014, το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, συνεπές πάντα στην πολιτική που χάραξε από το 1983 (έτος ίδρυσής του), δηλαδή στην πολιτική της προσφοράς στην εγχώρια μουσειακή κοινότητα ιδιαίτερα επιμελημένων μεταφράσεων βασικών μουσειολογικών κειμένων (αρχής γενομένης με τον «Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM»), προγραμμάτισε και ολοκλήρωσε την ελληνική έκδοση των «Βασικών Εννοιών της Μουσειολογίας». Η έξοχη ελληνική μετάφραση του μικρού μουσειολογικού λεξικού αποτελεί αναμφισβήτητα ένα σημαντικό βοήθημα με πολλαπλούς αποδέκτες: διδάσκοντες και σπουδαστές μουσειολογίας, σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, όσο και επαγγελματίες μουσείων διαφορετικών ειδικοτήτων. Ειδική μνεία οφείλουμε στις δυνατότητες που παρέχει το μικρό λεξικό στην επιμόρφωση νέων επαγγελματιών, καθώς σε κάθε λήμμα του περιέχει ένα απόσπασμα θεωρητικών προσεγγίσεων σχολιασμένων με ιδιαίτερη σαφήνεια (παρά το σύνθετο του εγχειρίματος) αλλά και σεβασμό στην πολυδιάστατη υπόσταση κάθε μίας από τις είκοσι μία (21) βασικές έννοιες που περιλαμβάνει. Ποιες είναι αυτές οι έννοιες; Στην Εισαγωγή, οι επιμελητές του τεύχους δεξιотεχνικά περικλείουν σε μια παράγραφο το σκεπτικό επιλογής των εννοιών, τις ίδιες τις έννοιες (βλ. τις τονισμένες με έντονο μαύρο λέξεις, σ. 21-22 της ελληνικής μετάφρασης) και τους μεταξύ τους συσχετισμούς σημειώνοντας:

«Πώς ορίζεται ένα μουσείο; Εννοιολογικά (μουσείο, πολιτιστική κληρονομιά, θεσμός, κοινωνία, δεοντολογία, μουσειακός), μέσω θεωρίας και πρακτικής (μουσειολογία και μουσειογραφία), μέσω του τρόπου λειτουργίας του (αντικείμενο, συλλογή, μουσειοποίηση), μέσω των συντελεστών του (επαγγελματίες, κοινό) ή μέσω των λειτουργιών που απορρέουν από αυτό (διατήρηση, έρευνα, επικοινωνία, εκπαίδευση, έκθεση, διαμεσολάβηση, διαχείριση, αρχιτεκτονική); Είναι τόσες πολλές οι

πιθανές οπτικές, που καλό είναι να τις διασταυρώσουμε, για να καταλάβουμε καλύτερα αυτό το φαινόμενο σε πλήρη ανάπτυξη, καθώς οι πρόσφατες εξελίξεις του δεν μπορούν να μας αφήσουν αδιάφορους!».

Πριν όμως αναφερθούμε επιγραμματικά στον τρόπο προσέγγισης των όρων, είναι σκόπιμο να σχολιάσουμε τους στόχους και το ιδεολογικό περίβλημα παραγωγής της συγκεκριμένης έκδοσης, γιατί μέσω αυτών αποτυπώνονται ενδιαφέρουσες πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της μουσειολογίας. Ερεθίσματα για τον σχολιασμό που ακολουθεί δίνουν τα προλογικά σημειώματα της τέως (εν ενεργεία το 2010) Προέδρου του ICOM Alissandra Cummins, της Προέδρου του ICOFOM Nelly Decarolis και των γαλλόφωνων επιμελητών της έκδοσης André Desvallées και François Mairesse.

Για τους στόχους της έκδοσης

Το ICOM ανέκαθεν έθεσε στο επίκεντρο των ενδιαφερόντων και προτεραιοτήτων του τη θέσπιση επαγγελματικών προτύπων, τη διαμόρφωση προδιαγραφών όσο και την ανάπτυξη της μουσειακής θεωρίας και πρακτικής στα μουσεία και τους επαγγελματίες τους. Το ίδιο μέλημα είχε και μία από τις πιο ιστορικές διεθνείς επιτροπές του, το ICOFOM, που από την ίδρυσή της το 1977 έθεσε ως στόχο την ανάδειξη της μουσειολογίας σε επιστημονικό και ακαδημαϊκό κλάδο, την ανάπτυξη των μουσείων και του μουσειακού επαγγέλματος όσο και την υποστήριξη της θεωρίας στο έργο που καθημερινά επιτελείται στα μουσεία. Ωστόσο, οι συνθήκες μέσα στις οποίες αναπτύσσεται το μουσειακό επάγγελμα και η μουσειακή εκπαίδευση κατ' επέκταση (για παράδειγμα οι συνεχείς και ραγδαίες κοινωνικές και επιστημολογικές αλλαγές) καθιστούν απαραίτητη τη σύνθεση ορισμένων βασικών εργαλείων αναφοράς για τους επαγγελματίες των μουσείων, οι οποίοι συχνά δεν διαθέτουν χρόνο για να αναλογιστούν τις θεμελιώδεις αρχές του επαγγέλματος που υπηρετούν. Με δεδομένη, λοιπόν, την αμφίδρομη σχέση πρακτικής και θεωρίας, ο σχεδιασμός της ευσύνοπτης έκδοσης των βασικών μουσειολογικών εννοιών λειτουργεί ως ενθύμηση της σημασίας της θεωρίας στη μουσειακή πράξη που συχνά παραμελείται ή και θυσι-

Νέες Εκδόσεις

άζεται στον βωμό των πολυάριθμων απαιτήσεων του καθημερινού φόρτου εργασίας στο μουσείο. Εκφράζει με άλλα λόγια μια συντονισμένη απόπειρα προσφοράς τονωτικών βασικών ασκήσεων για την προσωπική ανάπτυξη των εργαζομένων στα μουσεία, αποτελώντας το θεωρητικό συμπλήρωμα, σε μικρές και λειτουργικές δόσεις, προηγούμενου βασικού εγχειριδίου του ICOM για τη μουσειακή πρακτική με τίτλο «Running a Museum. A Practical Handbook»². Παράλληλα, ως εκδοτικό εγχείρημα αναγνωρίζει τις δυνατότητες όσο και τα όριά του, καθώς κάθε λήμμα του τεύχους «συμπυκνώνει δεκαετίες εξέλιξης της γνώσης, αποτέλεσμα της συστηματικής έρευνας τόσο επιστημολογικών όσο και ετυμολογικών ζητημάτων... [χωρίς να έχει] την πρόθεση να τα εξαντλήσει, [αλλά] να δώσει στον αναγνώστη τη δυνατότητα να διακρίνει τις διαφορετικές έννοιες που περικλείει κάθε όρος, να γνωρίσει νέες συνδηλώσεις και συσχετισμούς στο σύνολο του μουσειακού κλάδου» (Decarolis 2014, 12).

Το ιδεολογικό πλαίσιο της έκδοσης

Από τη δεκαετία του 1990 και εξής, με τη συνεχή και κατά διαστήματα ραγδαία αύξηση της μουσειολογικής βιβλιογραφικής παραγωγής, η κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας στο εκδοτικό πεδίο ήταν αναμφισβήτητη, μολονότι και η γαλλόφωνη μουσειολογική παράδοση υπήρξε ισχυρή, ενώ η έκδοση μουσειολογικών τίτλων σε άλλες γλώσσες βασίστηκε σε συγκεκριμένες κατά τόπους και κατά περιόδους εξελίξεις και επιλογές. Η συγγραφή, ωστόσο, των «Βασικών Εννοιών της Μουσείολογίας» στη γαλλική γλώσσα δεν είναι τυχαία. Όπως αναφέρεται στην Εισαγωγή του τεύχους, οι λόγοι είναι αρκετοί, όπως: (1) η ηθελημένη απόδοση της γαλλόφωνης οπτικής της μουσειολογίας με παράλληλη αξιοποίηση εκτενούς ξένης βιβλιογραφίας, ώστε να παρουσιάζονται διαφορετικές επιστημονικές συμβολές στο μουσειακό πεδίο, (2) η επιλογή συγγραφέων από γαλλόφωνες χώρες για εξασφάλιση της γλωσσικής συ-

νοχής, καθώς η επιλογή της γλώσσας καθορίζει τη δομή της σκέψης και το περιεχόμενο των κειμένων, τόσο σε επίπεδο συγκρότησης κειμένου όσο και θεωρητικής οπτικής.

Όταν, λοιπόν, θα διαβάζουμε το μικρό λεξικό δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η χρήση μιας κοινά αποδεκτής ορολογίας, κατανοητής από μουσειολόγους διαφόρων εθνικοτήτων, αποτέλεσε κύριο πρόταγμα, παράλληλα όμως με την ενισχυμένη προβολή της γαλλόφωνης οπτικής της μουσειολογίας, η οποία παραδοσιακά θεωρείται μάλλον αποκλειστικά θεωρητική σε σύγκριση με την αγγλόφωνη η οποία εμμέσως, πλην σαφώς, «κατηγορείται» από τους επιμελητές του τεύχους ότι ασχολείται κυρίως με το ζήτημα της διαχείρισης και της προσέλκυσης επισκεπτών στα μουσεία. Με άλλα λόγια, το ICOM, με ισχυρές βάσεις στη γαλλόφωνη μουσειολογία (και συγκεκριμένα στο θεωρητικό έργο των δύο πρώτων Γάλλων διευθυντών του ICOM Georges Henri Rivière και Hugues de Varine) όσο και στη μουσειολογική θεωρητική παράδοση της ολλανδικής Reinwardt Academy ή των πρώην σοσιαλιστικών χωρών της Ευρώπης (π.χ. Σχολή Brno στην Τσεχία), δεν θα μπορούσε να παραγνωρίσει την ίδια του την ιστορία και τα ιδεολογικά της προτάγματα, καθώς «μια εις βάθος θεώρηση του κόσμου του μουσείου ... πρέπει να λαμβάνει υπόψη ότι οι ρίζες του ανάγονται στον Διαφωτισμό και ότι η μεταμόρφωσή του χρονολογείται στη Γαλλική Επανάσταση... Και παρότι η γεωπολιτική τάξη ανατράπηκε εκ βάθρων το τελευταίο τέταρτο του αιώνα, έχει σημασία ο μουσειακός χώρος να μην ξεχνάει την ιστορία του – θα ήταν οξύμωρο για ένα εργαλείο μετάδοσης πολιτισμού» (Mairesse και Desvallées 2014, σ.19).

Σε αυτό το ιδεολογικό πλαίσιο, λοιπόν, επιλέχθηκε η τελική λίστα των είκοσι ενός όρων, μια διαδικασία που σχολιάζεται στην Εισαγωγή του τεύχους για να δικαιολογηθεί η απουσία ορισμένων σημαντικών εννοιών ως αυτόνομων λημμάτων (όπως π.χ. της «συντήρησης», η οποία ουσιαστικά σχολιάζεται στο λήμμα «διατήρηση»), ή η παρουσία άλλων αρκετά θεωρητικών ή πιο «εξωτι-

2 Boylan, P. (επιμ.) 2004, Running a Museum: A Practical Handbook, ICOM/Unesco (προσβάσιμο στον ιστότοπο <http://icom.museum/resources/publications-database/publication/running-a-museum-a-practical-handbook/>, τελευταία επίσκεψη 13/10/2014).

κών»³ (όπως π.χ. οι όροι «μουσειακός» και «μουσειοποίηση»).

Τα λήμματα

Οι συγγραφείς των λημμάτων είναι πάνω από δεκαπέντε και τα κείμενα ποικίλλουν σε έκταση (από τρεις έως έξι σελίδες στο μικρό και αρκετά καλαίσθητο σχήμα του λεξικού) όσο και σε εύρος ή/και βάθος ανάλυσης. Είναι πολύ δύσκολο να σταθούμε σε κάθε λήμμα ξεχωριστά, γι' αυτό θα περιοριστούμε σε κάποιες γενικές διαπιστώσεις.

Στην αρχή καθενός παρατίθενται οι αντίστοιχοι όροι της έννοιας σε άλλες γλώσσες, μια επιλογή όχι μόνο με τυπικό αλλά και ουσιαστικό στόχο, καθώς στην ετυμολογία της λέξης φαίνεται να αναζητούνται πτυχές της σημασίας της. Ο συγκριτικός σχολιασμός των όρων σε διαφορετικές γλώσσες, όπου υιοθετείται και εντός των κειμένων των λημμάτων, προσφέρει πολύ ενδιαφέρουσες ερμηνευτικές οπτικές. Αντίστοιχα, στο τέλος κάθε λήμματος οι συγγραφείς παραθέτουν μια σειρά λέξεων-κλειδίων που παραπέμπουν σε παράγωγους και συναφείς όρους, μέσω των οποίων αναδύεται ο πλούτος της μουσειολογικής ορολογίας. Πρόκειται για μια πολύ ενδιαφέρουσα επιλογή που αποκτά ακόμη μεγαλύτερη αξία εφόσον δίνεται στον επιμελή μελετητή η δυνατότητα όχι μόνο να συσχετίσει μουσειολογικές και άλλες συναφείς έννοιες μεταξύ τους, αλλά και να συγκρίνει τις μεταφραστικές αποδόσεις τους σε άλλες γλώσσες, με την ελεύθερη πρόσβαση μέσω διαδικτύου σε άλλες ξενόγλωσσες εκδόσεις των «Βασικών εννοιών».

Το λεξικό, τέλος, συμπληρώνεται από βιβλιογραφία 126 τίτλων που καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα μουσειολογικών σχολών και προσεγγίσεων (αγγλοσαξονική παράδοση, γαλλική, της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης όσο και της Βόρειας Αμερικής) και ένα εξίσου ευρύ χρονολογικό πλαίσιο αναφορών από το 1951 έως και το 2008, ενώ επιλεγμένες αναφορές γίνονται και σε κείμενα του 18ου, 19ου και του πρώτου μισού του 20ού

αιώνα, σημαντικών εκπροσώπων της φιλοσοφίας, της κοινωνικής ανθρωπολογίας και των μουσειακών σπουδών.

Μερικές από τις πιο σημαντικές και δύσκολες έννοιες τυγχάνουν πιο εκτενούς και προσεκτικής αντιμετώπισης από τους συντάκτες τους, όπως αυτές που αφορούν στο «μουσειακό αντικείμενο», την «έκθεση», την «εκπαίδευση», την «επικοινωνία», την «ηθική», την «κληρονομιά», το «μουσειακό», το «μουσείο», τη «μουσειολογία» και τη «συλλογή». Τελειώνοντας, θα συμφωνήσουμε με την τοποθέτηση της A. Cummins, σύμφωνα με την οποία «η Επιτροπή ICOM, οι επιμελητές του Λεξικού και οι συγγραφείς χειρίστηκαν με ευαισθησία, ακρίβεια, διαύγεια και ισορροπία αυτό το έργο, 'προσδιορισμού' και 'ερμηνείας'» (Cummins 2014, 9). Παράλληλα, θα αναλογιστούμε και εμείς το βάρος που προκαλεί το αγωνιώδες καταληκτικό ερώτημα της Εισαγωγής: «Έχει μέλλον ο κόσμος των μουσείων, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα;», το οποίο εκφράζει όχι μόνο τον προβληματισμό των επιμελητών του Λεξικού αλλά και όλης της μουσειακής κοινότητας τα τελευταία χρόνια.



3 Ο χαρακτηρισμός εντός εισαγωγικών έχει υιοθετηθεί στην ελληνική μετάφραση.

Νέες Εκδόσεις

Τετράδια Μουσειολογίας

Τεύχος: 9/2014

Εκδόσεις: Καλειδοσκόπιο, Αθήνα

ΜΑΡΩ ΑΛΕΞΑΚΗ

Το ένατο τεύχος των «Τετραδίων Μουσειολογίας» είναι αφιερωμένο στα μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας. Τα είδη των μουσείων που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία και κάποιες βασικές απόψεις των μελετητών σχετικά με αυτά αναφέρονται στο προλογικό σημείωμα της συντακτικής επιτροπής των «Τετραδίων». Επίσης, γίνεται αναφορά σε δύο τάσεις προσέγγισης του συγκεκριμένου θέματος: (α) την ιστορική προσέγγιση των επιστημονικών φαινομένων και των τεχνολογικών ανακαλύψεων, η οποία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην έκθεση αντικειμένων τεχνολογίας, και (β) την «ανακαλυπτική» προσέγγιση των επιστημονικών φαινομένων μέσα στα κέντρα επιστημών, η οποία εστιάζει λιγότερο στην ιστορική εξέλιξη και περισσότερο στην κατανόησή τους μέσω της διάδρασης.

Στην ενότητα «Άρθρα» η Catherine Ballé σκιαγραφεί στο άρθρο της «Μουσεία επιστήμης και τεχνολογίας - Μια παράδοση» την πορεία και εξέλιξη των συγκεκριμένων μουσείων από την εποχή του Διαφωτισμού μέχρι σήμερα παρουσιάζοντας το ιστορικό πλαίσιο που τα εδραίωνε.

Η Άρτεμις Γιάγκου, στο άρθρο «Μουσειακή έρευνα με βάση τα αντικείμενα: Τα γυάλινα τουβλάκια Dandanah του 1920 από τη συλλογή παιχνιδιών του Γερμανικού Μουσείου στο Μόναχο», παρουσιάζει την έρευνα μέσω βιωματικής, πειραματικής προσέγγισης που έγινε σε παιχνίδι από διαφανές χρωματιστό γυαλί και τη σύνδεσή του με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο κατασκευής του. Παρουσιάζονται οι ιδέες των δημιουργών του, ένας από τους οποίους ήταν ο αρχιτέκτονας του μεσοπολέμου Μπρούνο Τάουτ (1880-1938).

Η Νατάσα Φιλιππουπολίτη και ο Δημήτρης Κολιόπουλος, στο άρθρο «Η ιστορία των φυσικών επιστημών ως εκθεσιακό αφήγημα και ως εργαλείο εκπαίδευσης στο Μουσείο Επιστημών», ερευνούν τον ρόλο της διάδοσης του

αντικειμένου στο πλαίσιο της άτυπης εκπαίδευσης. Αναφέρουν τρεις επιστημολογικές αντιλήψεις για τη χρήση της ιστορίας φυσικών επιστημών στις εκθέσεις και τρεις κατηγορίες διάδοσής της ως εκπαιδευτικού εργαλείου.

Στις «Μελέτες περίπτωσης» παρουσιάζεται από την Ερατώ Κουτσοδάκη-Γερολύμπου και τη Μαρία Φλώρου το «Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων», ένα από τα λίγα σωζόμενα μνημεία βιομηχανικής κληρονομιάς της πρωτεύουσας, που εγκαινιάστηκε το 2013 ως το πρώτο βιομηχανικό μουσείο της. Η μουσειολογική μελέτη στηρίχθηκε στην ιδέα της παρουσίασης της τεχνολογίας και της παραγωγής του εργοστασίου, καθώς και της ιστορίας του ίδιου του αρχιτεκτονικού κτηρίου, το οποίο αποτελεί τεκμήριο της βιομηχανικής ανάπτυξης της Αθήνας του 19ου και 20ού αιώνα (1860-1980).

Η Πένυ Θεολόγη-Γκούτη παρουσιάζει στο άρθρο «Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας Πανεπιστημίου Πατρών: Χώρος άτυπης μάθησης και βιωματικής προσέγγισης των επιστημών και της τεχνολογίας» το μουσείο που ιδρύθηκε το 2009 έχοντας ως στόχο να προσεγγίσει το Πανεπιστήμιο την κοινωνία που το περιβάλλει, μέσω των δυναμικών εκπαιδευτικών δράσεων στη μόνιμη έκθεσή του και στις περιοδικές.

Από τη Φωτεινή-Ειρήνη Δημητρίου παρουσιάζεται «Η επικοινωνία της επιστήμης και της τεχνολογίας μέσω εκπαιδευτικών δράσεων: Η περίπτωση της διαδραστικής έκθεσης επιστήμης και τεχνολογίας του Ιδρύματος Ευγενίδου» με θέμα την έκθεση, που βασισμένη σε 65 διαδραστικά εκθέματα εδώ και μια δεκαετία υποστηρίζει πειράματα, αφηγήσεις επιστημονικού περιεχομένου και βιωματικές ασκήσεις.

Στο άρθρο «Το Μουσείο Πλινθοκεραμοποιίας Ν. & Σ. Τσαλαπάτα στον Βόλο» η Έλια Βλάχου και η Αλεξάνδρα Τράντα παρουσιάζουν την ιστορία της μεταμόρφωσης του κτηρίου Τσαλαπάτα από εργοστάσιο της περιόδου 1926-1978 σε μουσείο το 2004. Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς μετέτρεψε τον βιομηχανικό χώρο σε ένα επιτυχημένο «μουσείο του εαυτού του».

Η Ερατώ Κουτσογιάκη με την Περσεφόνη Καραμπάτη στο «Βιοματικό μουσείο παραγωγής σκαγιών στην Ερμούπολη» περιγράφουν τη μετατροπή του Σκαγιοποιείου Γεωργίου Αναϊρούση του 1889 σε τμήμα του Βιομηχανικού Μουσείου Ερμούπολης. Στο παλιό εργοστάσιο «κυνηγετικών σφαιριδίων» ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει και να «δουλέψει» τις μηχανές, καθώς και να ακούσει τις προφορικές μαρτυρίες των ανθρώπων που εργάστηκαν εκεί.

Στην ενότητα «Μουσειακή πρακτική» η Μαρία Ξανθογιάκη, στο άρθρο «Ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου σήμερα και η περίπτωση του Εθνικού Μουσείου Επιστημών και Τεχνολογίας Leonardo da Vinci του Μιλάνου», αναλύει την έννοια της χρήσης του τεχνολογικού μουσείου ως χώρου εμπειριών διά βίου μάθησης, όπου ο επισκέπτης είναι ένας «ερευνητής» σε μια διαδρομή προσωπικής σημασίας.

Στην ενότητα «Συνεδρία» η Άρτεμις Γιάγκου γράφει για «Ερευνητικές δραστηριότητες στα μουσεία επιστημών και τεχνολογίας: Ανταπόκριση από το συνέδριο ICHSTM στο Μάντσεστερ (21-28 Ιουλίου 2013)», μεταφέροντας τα βασικότερα σημεία από τις ομιλίες του Συνεδρίου, όπως: (α) τις ερευνητικές συνεργασίες μεταξύ μουσείων και πανεπιστημίων, μεταξύ έρευνας και ευρύτερου κοινού, (β) κάποιες έρευνες που έγιναν πάνω σε μουσειακά αντικείμενα, (γ) τις νέες τεχνολογίες που διαμορφώνουν ένα άλλο μέσο επικοινωνίας (διαδικτυακή έκθεση) που απαιτεί κι ένα άλλο είδος μουσειακής αφήγησης, και (δ) τις προσπάθειες εκλαϊκευσης της γνώσης στο τεχνολογικό μουσείο μέσω εμπλοκής εξωτερικών συνεργατών.

Τέλος, η Ελένη Μπενέκη, μέσα από το άρθρο «Η βιομηχανική κληρονομιά σε ευρύτερες ομάδες κοινού: Δράσεις του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς», κάνει την παρουσίαση των εκπαιδευτικών και άλλων δράσεων μέσα στο πλαίσιο της προβιομηχανικής και βιομηχανικής κληρονομιάς μέσω των θεματικών τεχνολογικών μουσείων του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς.

Χρήσιμες πληροφορίες για τα μέλη

Παρακαλούμε όσους έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό ταχυδρομείο να μας αποστείλουν την ηλεκτρονική τους διεύθυνση, ώστε να ενημερώνονται εγκαίρως για τις εκδηλώσεις του Ελληνικού Τμήματος του ICOM.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνικού Τμήματος του ICOM παρακαλεί τα μέλη του να δηλώσουν συμμετοχή στις Διεθνείς Επιτροπές ανάλογα με την ειδικότητα και τα ενδιαφέροντά τους, γεγονός που θα συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία του Ελληνικού Τμήματος αλλά και του ICOM γενικότερα.

Η ετήσια συνδρομή θα πρέπει να καταβάλλεται το αργότερο μέχρι τις 15 Μαρτίου.



ICOM • ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Αγ. Ασωμάτων 15, 105 53 Αθήνα
[Τ] 210 3239 414 • [F] 210 3239 414

e-mail: icom@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Αγγελική Κόκκου

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Τα Γραφεία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM είναι ανοιχτά για το κοινό κάθε Τετάρτη απόγευμα, 17:00 - 21:00. Ωστόσο, για επείγουσες και ειδικές περιπτώσεις, μπορεί να καθοριστεί κάποια άλλη συνάντηση μετά από συνεννόηση.

Τα μέλη του ICOM που κατοικούν στον Νομό Αττικής παρακαλούνται θερμά, για διευκόλυνση της γραμματείας, να καταβάλλουν τη συνδρομή τους στα Γραφεία του ICOM, Αγ. Ασωμάτων 15 στο Θησείο (Τετάρτη απόγευμα 17:00-21:00).

Τα μέλη που κατοικούν εκτός Νομού Αττικής μπορούν να καταβάλλουν τη συνδρομή τους μέσω ταχυδρομικής επιταγής με τα στοιχεία:

ICOM – Ελληνικό Τμήμα • Αγ. Ασωμάτων 15, 105 53 Αθήνα